

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Trebellii Pollionis Divus Claudius, Ad Constantium Aug.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

sed bono animo causabar. Da nunc cuius libellum non tam diserte quam fideliter scriptum. Neque ego eloquentiam videor pollicitus esse, sed rem: qui hos libellos quos de vita principum edidi, non scribo, sed dicto: & dicto cum ea festinatione, quam, siquid vel ipse promisero vel tu petieris, sic perurges ut respirandi non habeam facultatem. Nunc ad Claudium principem redeo: de quo speciale mihi volumen, quamvis breve merito vitæ illius videtur edendum: addito fratre singulari viro, ita ut de familia tam sancta & tam nobili saltem pauca referantur.

TREBELLII POLLIONIS
DIVUS CLAUDIUS,
A D
CONSTANTINUM AUG.

VENTUM est ad principem Claudium, qui nobis intuitu Constantii Cæsaris cum cura in

CASAUBONUS.

TREBELLII POLLIONIS.] Hunc verum auctorem esse, initio libri precedentis probavimus. inferius autem dicturi sumus, videri hunc librum *Agonodoli* esse prioris editionis; cum initio aliter hanc vitam auctor edidisset.

2 Ventum est ad principem Claudium, q.] Ita scripti. Erat editum, *Feliciter ventum est ad pr. Cl.* qui ridiculus error ab antiquorum consuetudine profectus est, qui completo libro vocem FELICITER subjicere soliti, ac statim scriptionem continuare. Hieronymus ad Marcellam: Scire debemus apud Hebræos in fine librorum unum è tribus salere subnecti: ut aut Amen *מן* scribant, aut Sela *סלה*, aut Salom, *שלום* quod exprimit pacem, unde & Salomon pacificus dicitur:

ut sclemus nos completis opusculis ad distinctionem rei alterius sequentis, medium interponere Explicite, aut Feliciter, aut aliquid istiusmodi. Qui antiquas membranas aliquando tractarunt, verissimum esse norunt quod ait Hieronymus. saepe enim invenias diversos libros, interdum etiam auctorum diversorum opera, sine ullo spatio continuata, altera tamen harum dictionum interposita. Librarii vero vocem illam modo appingunt fini prioris libri, modo sequentis initio. Scripserat igitur librarius, Divus Claudius. Feliciter. sic supra invenimus in regio, Antoninus Pius. Feliciter.

SALMASIUS.

2 Ventum est ad principem Claudium.] Si mei iudicii res esset, pollem tolli

in literis digerendus est. De quo ego idcirco recusare non potui, quod alios, tumultuarios videlicet imperatores ac regulos, scripseram eo libro quem *De triginta tyrannis* edidi, qui Cleopatranam etiam stirpem, & Victo-

Victo-

ex hoc loco verbum *feliciter*, quod omnes editiones antiquæ, omnesque adeo codices scripti heic constanter retinent: *feliciter* ventum est ad principem Claudium, qui nobis cum cura in literis digerendus est. quid enim, rogo te, erat causæ cur tolleretur? scio quidem & illud, solitum *feliciter*, subjici ad finem librorum, & ita sæpius inveniri scriptum in antiquis libris, initio & fine voluminis: non tamen propterea hinc fuit expungendum, quod auctoris geminum germanum esse liquido possumus affirmare. decursus superiorum principum vitis, feliciter se venisse ad Claudium principem dicit, quem & sibi majore cura scribendum ait, contemplatione Constantii Cæsaris, in cujus gratiam quod is à Claudio imperatore originem duceret, ita tibiis heic inflat Trebellius in laudando celebrandoque, & omnibus modis extollendo Claudio. Græci dicerent: ἀγαθὴ τὴν γῆν ἠλθομεν ἐπὶ τῷ Κλαύδιον.

CASABONUS.

3 Qui nobis intuitu Constantii Cæsaris cum cura in literis digerendus est. Jam ante monuimus perperam isto & similibus aliquot locis librorum superiorum, scribi in nonnullis libris, Constantini. nam Pollio imperante Diocletiano hæc commentabatur, ut hoc ipso libro ipse testatur. Cæsar autem Diocletiani Constantius, non autem Constantinus. quod autem Constantius & Constantinus generis auctorem habuerint Claudium, docet Eumenius in panegyrico ad Constantinum. sed uberius hic scriptor, sub libri hujus finem.

GRUTERUS.

1 In literis digerendus est. Pal. in literis, quod non spreverim.

2 Qui Cleopatranam etiam stirpem & Victorianam, & quæ nunc est, detinet. Pal. qui Cleopatranam etiam stirpem Victorianam quæ nunc detinet. quæ lectio si retineatur, rescribaturque, Victorianamque nunc detinet, nihil erit ejus difficultatis, qualis erat in scriptura priore.

CASABONUS.

2 Cleopatranam etiam stirpem & Victorianam & quæ nunc est. Zenobia Cleopatrana stirps fuit, ut ante dictum. Legebam, quæ & nunc est. ac de Victoriana stirpe intelligebam: sed hoc non dixit Trebellius libro superiore, cum de Victoria tot locis ageret. nihil muto igitur, & stirps quæ nunc est, interpretor de sobole Censorini: quam Pollionis ætate adhuc extitisse ex priore libro didicimus.

SALMASIUS.

2 Qui Cleopatranam etiam stirpem, & Victorianam & quæ nunc est detinet. Sana non est lectio, ex qua non mirum si nihil sani potuerunt elicere viri docti, qui tota re aberrarunt in expiscando hujus loci sensu. Palatinus habet: qui Cleopatranam etiam stirpem Victorianam quæ nunc detinet. à quo minimum recedit princeps editio. sic igitur me auctore emendabis, & totum hunc locum ita leges: de quo idcirco recusare non potui, quod alios tumultuarios videlicet imperatores ac regulos, scripseram eo libro, quem de triginta tyrannis edidi, qui Cleopatranam etiam stirpem, Victorianamque nunc detinet. Cleopatrana stirps est, Zenobia. dicit Trebellius non potuisse recusare quin Claudii vitam scriberet. quam enim hoc dedit minutis principibus & regulis, quos uno volumine est complexus, nec illis tantum, sed etiam duabus feminis Zenobia & Victo-

uz.

Victorianam, & quæ nunc est, detinet. Siquidem eo res processit ut mulierum etiam vitas scribi Gallieni comparatio effecerit. Neque enim fas erat eum tacere principem¹ qui tantam generis sui prolem, qui bellum Gotthicum sua virtute confecit, qui manum publicis cladibus victor imposuit, qui Gallienum prodigiosum imperatorem, etiamsi non auctor consilii fuit, tamen ipse imperaturus bono generis humani à gubernaculis publicis depulit: qui si diutius in hac esset commoratus Rep.² Scipiones nobis & Camillos, omnesque illos veteres suis virtutibus, suis consiliis, sua providentia reddidisset. Breve illius imperio fuit tempus: sed breve fuisset

na, quæ etiam nunc illo triginta tyrannorum libro continentur, non potuisse aut debuisse id negare tali tantoque principi qualis Claudius fuit. sciendum est ideo Trebellium dicere, libellum suum de triginta tyrannis etiam nunc detinere Zenobiam & Victoriam, quod post expletum numerum triginta tyrannorum, ut libri titulus pollicebatur, videbatur delere debuisse Zenobiam & Victoriam, quæ nihil jam ad numerum pertinerent. quarum in locum successerant Titus & Censorinus ad numerum integrandum. illas tamen se reliquisse, siquidem eo res processerit, ut in comparisonem Gallieni vitæ sordidissimæ & luxuriosissimæ, non male mulierum etiam vitæ in litteras sint relatæ. hoc voluit Trebellius. nihil igitur heic quærendum de Victoriana stirpe, neque de Censorini, quæ nimis aliena sunt & inepta. miror tamen, cur Cleopatranam potius *stirpem* dixerit Pollio, quam id quod erat simplicius, Zenobiam, quandoquidem & Victoriam simpliciter dixit.

¹ Qui tantam generis prolem, qui bellum Gotthicum sua virtute confecit.] Manifesto deest verbum. Palatinus addit: qui tantam generis sui prolem. sed

deest adhuc, habet. nempe Constantium Casarem. edidit vero, aut simile verbum, non est aptum satis huic loco. quomodo enim dici potest edidisse Constantium Claudius, qui nihil liberorum reliquit? certum est siquidem Constantium ex Crispi filia, qui frater Claudii fuit, natum esse. non igitur potuit edere Constantium Claudius.

² Scipiones bonos & Camillos, omnesque illos veteres.] Quare bonos Scipiones? aut cur illis hoc potissimum epitheton adjecit? Palatinus: bonis. estigua syllabarum trajectio totum commendationis negotium conficiet: Scipiones nobis & Camillos, omnesque illos veteres suis virtutibus, suis consiliis, sua providentia, reddidisset.

CASAUBONUS.

¹ Qui tantam generis prolem, q.] Deest edidit. vel scribendum, cui tanta generis proles.

GRUTERUS.

¹ Tantam generis sui prolem.] Sic Palatinam sui prius exsulabat vulgatis. interim adhuc aliquid deest loco, nisi repetere velimus confecit.

² Scipiones bonos.] Pal. Scipionis bonis.

fuiſſet etiamſi quantum hominum vita ſuppetit, tantum vir talis imperare potuiſſet. Quid enim in illo non mirabile? quid non conſpicuum? quid non triumphalibus vetuſtiſſimis præferendum? in quo Trajani virtus, Antonini pietas, Auguſti moderatio, & magnorum principum bona ſic fuerunt¹ ut non ab aliis exemplum caperet, ſed etiam ſi illi non fuiſſent, hic ceteris reliquiſſet exemplum.² Doctiſſimi mathematicorum centum & viginti annos homini ad vivendum datos judicant,³ neque amplius cuiquam jaçtitant eſſe conſeſſum: etiam illud addentes,⁴ Moſen ſolum, Dei (ut Judæorum libri loquuntur) familiarem, cxxv. annos vixiſſe:⁵ qui quum quereretur quod juvenis interiret,⁶ reſponſum ei ab incerto ferunt numine, neminem plus

SALMASIUS.

¹ Ut non ab aliis exemplum caperet.] Pal. ut non nihil ab aliis. lege: ut non ille ab aliis exemplum caperet.

CASAUBONUS.

² Doctiſſimi mathematicorum centum & viginti annos homini ad vivendum datos judicant.] Servius: Tribus humana vita continetur: natura, cui ultra centum & viginti ſolſtitiales annos conſeſſum non eſt: fato, cui nonaginta anni, hoc eſt, tres Saturni curſus exitum creant; niſi forte aliarum ſtellarum benignitas etiam tertium ejuſ ſuperet curſum: fortuna, id eſt, caſu, qui ad omnia pertinet quæ extrinſecus ſunt, ut ad ruinam, incendia, naufragia, venena. Auctor dialogi de cauſis corruptæ eloquentiæ, centum viginti annos unius hominis ætatem vocat. At juris civilis Rom. auctores, quibus aſſentiuntur Græci Latiniſque ſcriptores omnis generis, centum annis longiſſimum vitæ hominum tempus definiunt: eſſi ne in hac quidem mundi ſenectæ exempla deſunt eorum qui longe ulterius vitam produxerunt. Apud Vopuſcum in Tacito facerem quoddam extat aruſpicum reſponſum, ubi ſpatium idem cxx. anno-

rum longiſſimam hominis vitam terminat.

³ Neque amplius cuiquam jaçtitant eſſe conſeſſum.] Ex Plinii libro ſeptimo, Luciani Longævis, & Phlegonte Tralliano, ut alias taceam hiſtorias, & hodierna exempla, conſtat hoc eſſe falſiſſimum.

⁴ Moſen ſolum, Dei, ut Judæorum libri loquuntur, familiarem cxxv. annos vixiſſe.] Errat bifariam Trebellius in hac hiſtoria, ceu peregrinus in alieno ſolo: nam Moſes non cxxv. ſed centum & viginti tantum implevit: & quod ait excepto Moſe neminem centum & xxv. annos tranſcendiſſe, ex libris ſacris ſcimus eſſe falſiſſimum.

⁵ Qui cum quereretur quod juvenis interiret.] Juvenis, hoc eſt integris & vegetis omnibus ſenſibus: quod diſſerte in extremo ultimi libri Moſaici ſcriptum eſt.

⁶ Reſponſum ei ab incerto ferunt numine, neminem plus eſſe victurum.] Fabula eſt: cui originem præbuerunt male intellecta iſta verba ex capite ſexto Geneſeos: *εσονται οι η υιοι αυτων εν γη εν ειρηνη*. Eſt autem vetuſtiſſimus error: nam & Joſephus cxx. annos

plus esse victurum. ¹ Quare etiam si c & xxv. annos Claudius vixisset, ² necessariam quidem mortem ejus expe-

annos quorum spatium indulget Deus humano generi ad pœnitentiam, prius quam diluvio pereant omnia, putat esse tempus longissimum, quo homines posthac sunt victuri. πᾶν ὅσον λῶ, ait, ἀνθρώπινον τότε ἐνδοξεν αὐτῷ διαφθεῖραι καὶ ποιῆσαι ἧς ἔτερον ποιησίας καθαρόν ἐπιτεμνῶν αὐτῶν τὸ βίον, καὶ ποιήσας ἐπὶ τῶν ἕχ' ὅσα πᾶσιν ἐξῶν, ἀλλ' ἐκείτων εἴησι. sed fallitur Josephus cum aliis & Græcis & Latinis: & præterea non constat sibi Josephus, qui eodem libro Ἀρχαιολογίας primo, cap. vii. non post cataclysmum sed post Moſis obitum deſuisse scribit ann. cxx. excedere. atqui tempus medium est à diluvio ad mortem Moſis amplius quam 10000.

SALMASIUS.

¹ Quare etiam si c. & xx. annos Claudius vixisset, necessariam quidem hujus mortem expectandam fuisse. Putant e-ruditi homines non integram esse auctoris sententiam, sed alterum membrum desiderari. non idem puto. & quæ heic dicunt, fidem faciunt parum felices eos fuisse in hujus loci sensu aperiendo. nulla fere mutatio ne sic lego: quare etiam si centum & viginti annos vixisset, ne necessariam quidem mortem ejus expectandam fuisse, ut de Scipione loquitur Cicero, stupenda & mirabilis docet vita. quæ verba hoc volunt: Querebatur Cicero, de Scipione loquens, non ejus saltem necessariam mortem fuisse expectatam, cui omnes immortalitatem, si fieri posset, optarent. at heic Trebellius de Claudio ait, etsi centum & viginti annos vixisset, non tamen necessariam ejus mortem expectandam fuisse, ut Cicero Scipionis necessariam saltem expectandam fuisse dicebat, tam mirabilem enim & stupendam fuisse vitam Claudii principis, ut ne-

mo debuerit, vel necessariam ejus mortem expectare, etsi ad illam ætatem pervenisset, & vivendi finem, qui longissimus mortalibus à diis est concessus. quæ autem expectamus, ea evenire optamus, & magno cum desiderio speramus. hinc expectati parentes filiis, qui odiosi sunt, quorumque longa vita molesta & onerosa filiis, in dies singulos finem ejus expectantibus atque optantibus. expectare enim est impatienter desiderare, & sine præscriptione temporis sperare. Donatus: expectamus ante diem, speramus ad diem. unde accidit intelligitur qui expectat, quam qui sperat. dolebat Cicero non expectatam esse mortem necessariam Scipionis, ab his qui agre ferebant eum vivere, cum nemo esset, qui non eum immortallem fieri cuperet. Trebellius vero, ne necessariam quidem Claudii mortem expectandam fuisse, etiam si longissimum vitæ tempus foret consequutus, nam omnium judicio breve tempus ejus fuisset, etiam si quantum hominum vita superet, tantum vitalis ac tantus vivere potuisset. hic est sensus, hæc sententia horum Trebellii verborum, quam parvo negotio expeditimus, addita sola particula ne, quæ sequentis vocis ab eadem syllaba incipientis, concursu, cessisse loco videbatur. vereor etiam, ut illa verba, ut Tullius de Scipione loquitur, pro Milone, satis sincera sint, & dubito an ex glossa vel adnotatione cujusdam lektoris huic loco sint adfisa. & dubitationem meam exauget Palatinus liber, in quo legitur: ut Tullius de Scipione sic loquitur. possunt tamen retineri cum interpretatione, quam posuimus.

CASAUBONUS.

² Necessariam quidem mortem ejus expectandam fuisse, ut Tullius de Scipione loquitur pro Milone, st. Puto illa delenda.

expectandam fuisse, ut Tullius de Scipione loquitur pro Milone, stupenda & mirabilis docet vita. Quid enim magnum vir ille domi forisque non habuit? Amavit parentes. Quid mirum? Amavit & fratres. Jam potest dignum esse miraculo. Amavit propinquos: res nostris temporibus comparanda miraculo. Invidit nulli, malos persequutus est. Fures iudices palam aperteque damnavit. ¹ Stultis, quasi negligeret, indulgit. Leges optimas dedit. Talis in Republ. fuit, ut ejus stirpem ad imperium summi principes eligerent, emendatior senatus optaret. ² In gratiam me quispiam putet Constantii Cæsaris loqui: sed testis est & tua conscientia, & vita mea, me nihil unquam cogitasse, dixisse, fecisse gratiosum. Claudium principem loquor, cujus vita, probitas, & omnia quæ in Republica gessit, tantam posteris famam dederè, ut senatus populusque Rom. novis eum honoribus post mortem affe-

da, pro Milone. Locus Ciceronis ita habet: *Cum P. Africano domi suæ quiescenti illa nocturna vis esset illata, quis tum non genuit? quis non arsit dolore? quem immortalæ, si fieri posset, omnes esse cuperent, ejus ne necessariam quidem expectatam esse mortem? ex hujus loci cum verbis Polliionis comparatione palam est, non esse integram sententiam auctoris, sed omnino alterum membrum deesse. id etiam ex eo constat certo, quod vulgatæ lectionis hujus loci sensus potest esse omnino nullus. Fuit autem integri loci sententia sine dubio hujusmodi, etsi verba fortasse non penitus ista. Quare etiamsi c. & xxv. annos Claudius vixisset, necessariam quidem ejus mortem expectandam fuisse, sed immortalitatem tamen ei optandam fuisse, (ut Tullius de Scipione loquitur) stupenda & mirabilis docet vita. Velim comparent studiosi verba Ciceronis cum hac nostra emendatione: ita enim futuros illi æquiores confidimus: etsi, ut jam dixi, præstare verba nolim.*

Tom. II.

GRUTERUS.

¹ *Stultis quasi negligeret indulgit.] Palquoque negligenter.*

CASAU BONUS.

² *In gratiam me quisquam putet Constantii Cæsaris loqui.] Ex variis locis hujus libri apparet, habuisse Polliionem inimicos, qui ejus scripta tantquam adulationis plena vituperarent. Ac videtur aliter habuisse vitæ hæc cum primum est edita: nam hæc, quam nunc legimus, nisi fallor, altera editio est: cum auctor ut malevolis obrectatoribus responderet, totum librum retexit. Declarat hoc ista adeo seria & accurata adulationis deprecatio: qua nihil opus fuit, nisi jam expertus fuisset hic liber maledicorum dentes: illius imprimis, quem intelligebat Pollio, cum hæc scriberet: *Dicat nunc qui nos adulationis accusat, Claudium minus esse amabilem. & postea: Vera dici fides cogit: simul ut sciant hi qui adultores nos existimari cupiunt, id quod historia dici postulat nos non tacere.**

Z

I Illi

affecerit. Illi clypeus aureus, vel ut grammatici lo-
quuntur,

I Illi clypeus aureus, vel, ut grammatici loquuntur, clypeum aureum.] Duo significat vox clypeus, scutum, sive ασπίς, & imaginem. prima inventio fuit ad necessitatem, ut corpus defenderet: deinde accessit decoris & elegantiae studium, coeperuntque pingi scuta, inde nominis hujus diversa notio, ut recte censet Plinius libro xxxv. cap. iiii. at grammaticis hic libuit esse subtilibus. nam quia clipeus & clypeus sive clupeus scribitur hoc nomen apud antiquos, sic visum illis distinguere, ut clipeus sit ασπίς, clupeus imago. Caper; Clupeum, imago: clipeus, ασπίς, sed jure Plinius eo loco ridet hanc, ut ipse appellat, *perversam grammaticorum subtilitatem*. Atqui olim aliter senserat idem Plinius: nam scribit Sospiter Charisius libro primo: *Plinius Dubii sermonis secundo, indistincto genere dici ait, sed litera differre: ut pugnatorium per i clipeum dicamus, quod est à clepere, id est celare dictum: imaginem vero per u à cluendo. Sed haec differentia mihi displicet, propter communionem i & u literarum. nihilo istis subtiliores alii grammatici, qui distinctionem eandem in diversitate generis ponebant, ut ibidem ex Labieno observat Sospiter, & eo nunc respicit Trebellius. sed refellit eisdem veterum auctororum usus: qui nullo discrimine pugnatorium clypeum extulerunt. Lege Nonium & Sospitrum ipsum.*

SALMASIUS.

I Illi clypeus aureus, vel, ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum.] Nugae sunt Grammaticorum distinctiones illae de clypeo pugnatorio, & clupeo imaginis, ut jam pridem doctissimis viris est observatum. dicam tamen hoc loco, quod observasse adhuc puto neminem. hujusmodi imaginum clypeos, ὄπλον etiam Graecis antiquissimis dicta, ὄπλον autem est clypeus. sic enim Latini etiam veteres arma proprie scuta appellaverunt. unde arma

ancilia. Scholiastes Pindari ad Isthmionicas: εἰσὶν Αἰγυπτίαν Φοινίκην Θεβαίων. ἀφ' ἧς ἦσαν πένες ἐς Σπαρτίην, Λακεδαιμονίους βοηθήσαντες ἐν τῷ ὡς Ἀ' μυκλήεις πολέμῳ, ἡ γὰρ κρησαίῳ Τιμομάχῳ, ὅς ὡς πᾶσι πᾶσι τὰ ὡς πολέμῳ διέταξε Λακεδαιμονίους. μέγαν ἢ παρ' αὐτοῖς ἡξιάθη ἡμῶν, ἢ τοῖς Υἱακίνοις ἢ Ζαίλκῳ αὐτῷ Ἰωραξ ὡς ἡθετοῖ τῶν Θεβαίων, ὄπλον ἐμάχων. τῶν Ἰσραήλ ἢ Α' εἰστέλης ἐν τῇ Λακωνίῳ πολιτείᾳ. hinc notum est, unde Latini didicerunt vocare clypeos, imagines, thorace tenus depictas. nam ὄπλον, ut dixi, est clypeus. idem erat Lacedaemoniis Ἰωραξ, quod Thebanis ὄπλον. & sane thoracem, & clypeum Latini pro eadem re usurpant, ut paulo post indicabimus. clypeos autem istos, ut ita dicam, imaginatos, Graeci δίσκος etiam vocant. Paulus Silentiarius in ephrafi templi Sanctae Sophiae, quam nondum editam penes me habeo:

--- ἀλλὰ καὶ αὐτὰς
Κίνας χρυσεῖς ἐν ὅλῃς ἐμάχῃ
μετέλλοις,
Τηλεόλοις σελεύεσι λελαμπύτοις
ἐξάκι διδύς,
Ὅς ἐπὶ καλλιπνοίῳ χροῦς πηρήμῳ
ῤυθμῷ
Ὅξυθροῦ κύκλοιοι Ζαίλκῳ κηλίωσιν
δίσκος,
Ὡν μέσον ἀχρῖνθιο θεῶν δεικνύει
χρυσῆσιν
Ἀσπορα δυσσάδρος βροχίης ἰσάλλ-
μαῖα μορφή.

in medio illorum discorum, ut vides, erant Christi Domini nostri imagines. ab similitudine igitur clypeorum disci illi sunt dicti. unde Vitellius patinam illam suam ingentem, clypeum Minervae appellabat. eos discos vel clypeos μισάκια Ζεφροῦ ἀνάγλυφα vocat Constantinus Porphyrogenetes, hoc est missoria argentea ἀνάγλυφα.

quuntur, clypeum aureum senatus totius iudicio in Romana Curia collocatum est, 'ut etiam nunc videtur.

magis. perperam vir eruditissimus animadversionibus in Eusebium, mensulas argenteas exscalptas, vertit. *μεισέεια* enim non sunt mensulae, sed *missoria*, hoc est *disci* vel *fercula*. mos est recentioribus Græcis, voces quas ex Latino sunt mutuati, ubi duo signa occurrunt, alterum mutare in *n*. ut *μείσθ*, *missus*: *ἀνλικήσ* (ωρ, antecessor: *Σάκεσθ*, Successus: *μεισάειον*, *missorium*. *missoria* igitur & *disci*, & *clypei*, pro eodem sumuntur, qui imagines scilicet, & vultus pictos præferbant.

CASAUBONUS.

I *Ut etiam nunc videtur.*] Non displiceat, ubi etiam *n. v.* & fortasse mutata distinctione sic melius: ubi etiam nunc vid. expressa thorace vultus ejus imago.

GRVTERVS.

I *Ut etiam nunc videtur expressa thorace vultus ejus imago.*] Ita distinxi volente Palatino: qui tamen non habet illud *imago*, quod forte etiam abesse poterat.

SALMASIUS.

I *Ut etiam nunc videtur expressa thorace ejus vultus imago.*] Hæc non magnam sanitatem præferunt, sive verba ipsa spectes, sive distinctionem. in Palatino non comparat illa *imago*. sic igitur totum locum lego distinguoque: illi *clypeus aureus*, vel ut Grammatici loquuntur, *clypeum aureum*, senatus totius iudicio in Romana curia collocatum est, ut etiam nunc videtur, expressa thorace vultus ejus. ut etiam nunc videtur, id est, quemadmodum etiam nunc videtur. sic in Pisone, statuas inter triumphales, sed curius quadrijugos Pisoni decreverunt: sed statua ejus videtur: quadrigæ autem quæ decretæ fuerant, ad aliam translatae, reddita non sunt. expressam autem thoracem vultus Claudii in illo clypeo fuisse scribit Trebellius. ubi noran-

dum est, thoracem genere fæminino extulisse: nisi quis putet legendum, expressi thorace vultus ejus. *imago* autem ab illis fuit addita, qui ignorabant *thoracem*, imaginem significare. *thorax* igitur *vultus* hoc loco, est *imago vultus*. nam *thoraces* vel *thoracides* ejusmodi imagines dicebantur *thorace tenus expressæ*, quas Græci *θεσθεμας* appellant. *thoraca*, *thoraca* recentioribus Latinis dicta est, ut *lampada* pro *lampas*. *Persida* pro *Persis*. & similia sexcenta. inde diminutivum *thoracula* vel *thoraceta*. & altera *ὑποθησθεματικῆ* forma illis temporibus usitata, *thoraceta*. hinc legi apud Arculphum de locis sacris, scriptorem nondum editum: *de sanctæ matris thoraceta*. & alibi: *thoraceta beatæ matris*. item paulo post: *cujus thoraceta in re natura impenetrabili penetrabilem fecit*. in illo igitur clypeo aureo, qui Claudio positus est, ipsius imago expressa erat. Isidorus in Glossis: *clypei*, ubi imagines proponuntur. eos clypeos aut parietibus adfigebant, aut columnis adpendebant, ideoque & *συλοπινακία* dicebantur. habemus aliquot epigrammata nondum edita, varias historias continentia, quæ in *συλοπινακίαις* erant depictæ vel cælatæ, in templo Apollonidis matris Attali & Eumenis, quorum hic est titulus: *ἐν Κυζικῶ εἰς τὴν ναὸν Ἀπολλωνίδου τῆς μητρὸς Ἀττάλης καὶ Εὐμενίδος, ἀ εἰς τὰ συλοπινακία ἐγράφη, ἀ εἰς τὰ ἀναγλύφους ἰσοείας*. ubi *συλοπινακία* sunt *disci* vel *clypei* ad columnas templi adfixi, in quarum cavitate historia illæ erant cælo expressæ. nam & *πίνακες*, ut nemo nescit, sunt *disci* & *lances*. sic *μεισέεια ἀναγλύφα* Constantinus dixit, ut supra notabamus, quæ *συλοπινακία* vocantur in illo titulo. in sequentibus postea lemmatibus, *πίνακες* appellat, ὁ *θεσθεματικῶν*, ὁ *διδύμων*, ὁ *τελείων* *πίναξ*.

tur. Expressa thorace vultus ejus imago. Illi, (quod nulli antea) populus Rom. sumptu suo ¹ in Capitolio ante Jovis Optimi Maximi templum, ² statuam auream decem pedum collocavit. Illi totius orbis judicio in Rostris ³ posita est ⁴ columna, cum palmata statua super-

neque de tabella picta exponendum est. nam ἀναγλύφας ἐστῆρας continere illos πίνακας in titulo ostendit. argenteus igitur apparet fuisse. sed & verbo λαξέειδαι usus est. quod satis indicat non fuisse picturas, sed calaturas. ἐν τῷ ἐσθῆμῳ, inquit, πίνακι ἐναλλάξέειδονται οἱ Προσιδῶν παῖδες, Πειλίας κὲ Νηλοῦς πῶ ἐαυτῶν μητέρα ἐκ δεσμῶν ῥύορθοι. & paulo post, verbo γλύφεσθαι utitur: ἐν δὲ τῷ κτ' δύσιν πλάσσειν ἐστὶν ἐν δρχῆ ἔδειξίτε πίνακας. Εὐνοῦ γαγλυμῆς κὲ Θόας, ἄς ἐγγύνα (ἐν Ἰψίπυλλῃ. πίνακες igitur, & συλοπινάκια, δίσκοι, κύκλοι, μινισέρια, & ἀσπίδες, ὄπλα, θώρακες, θωρακίδες, σθηάσια, πῶθρα, synonyma sunt de hujuscemodi clypeorum imaginibus. Latini clypeos, scuta, thoraces, thoracides, thoracletas, discos, missoria, atque etiam cyclos, ut supra notare memini ad Tetricum juniorem, appellarunt. Lacedæmonii θώρακα, Thebani ὄπλον clypeatam imaginem vocabant, ut constat ex illo veteris scholiastæ Pindari loco, quem in superiori animadversione protulimus. sic Latinis clypeus & thorax pro eodem. Trebellius hoc loco, expresso thorace vultus ejus. Ruffinus Presbyter hist. Eccles. lib. xi. thoraces Serapis qui per singulas quasque domos, in parietibus, in ingressibus, in postibus etiam ac fenestris erant. ὄπλον autem Græcis scutum vel clypeus, unde & Latinis clypeus pro imagine.

CASAUBONUS.

¹ In Capitolio ante Jovis OPT. MAX. templum. Plinius in Panegyrico: Tuam statuam in vestibulo Jovis OPT. MAX. n-

nam alteramque, & hanc auream cernimus: at paullo ante, aditus omnes, omnes gradus, totaque area, hinc auro, hinc argento relucebat. Suetonius in Domitiano cap. XIII. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas & argenteas poni permisit ac ponderis certi. præcedentia igitur verba Pollionis, quod nulli antea, non sunt referenda ad locum ubi posita hæc Claudii statua.

² Statuam auream decem pedum collocavit. Ita omnes libri scripti editique. Et satis compertum est vel ex Plinii libro XXXIV. quo plurimum essent pedum statuarum, eo fuisse magis honorificas. omnium honoratissimas, colosseas: quæ quidem in usu fuerunt rarissime. nam deorum statuarum legitimam staturam hominis tetere continebant: heroum bis. regum & imperatorum istis erant breviores: cujusmodi hæc Claudio à senatu collocata pedum decem, setiquialteram proportionis rationem non multum, ut videretur, excedens: cum esset Claudius digitos aliquot, ultra sex pedes longus. fuisse enim statura procerum infra testatur Pollio. Sed afferunt viri docti aliam hujus loci lectionem, decem pondo col. quam scripturam si reperissemus ullo in libro, placeret omnino ipsorum emendatio, CIO. pondo. verum, ut dixi, aliter omnia exemplaria.

SALMASIUS.

³ Posita est columna cum palmata statua superfixa. Posita est columna, statua palmata superfixa. ita Pal. & vet. ed. nec necessarium est illud, cum.

GRUTERUS.

⁴ Columna, cum palmata statua superfixa. Præpositio cum abest Palatio, fortassis non male.

superfixa, ¹ librarum argenti mille quingentarum.
² Ille velut futurorum memor, ³ gentes Flavias quæ
 Vespa-

¹ Librarum argenti mille.] Pal. ar-
 gentearum.

³ Gentes Flavias, quæ Vespasiani &
 Titi, nolo, &c.] Pal. non habet Vespasiani.

CASAUBONUS.

² Ille velut futurorum memor.] Atqui
 memoria præteritorum est non futu-
 rorum, quæ non possumus nisi con-
 jectura, & prævidentia quadam com-
 plecti animo. Mire igitur hac voce
 abusus, memor dixit, cum debuisset
 providus. & hic autem blanditur Con-
 stantio, ut statim aperiemus.

³ Gentes Flavias quæ Vespasiani & Ti-
 ti, nolo autem dicere Domitiani fuerant,
 propagavit.] Vespasianum & Titum
 cum censores essent, patriciarum gen-
 tium numerum auxisse scribunt vete-
 res. videntur autem qui in patricios
 tum adsciti fuere, communi Flavia-
 rum gentium nomine appellati. nam
 interpretari aliter hunc locum non
 possumus. has igitur gentes Flavias
 propagavit Claudius, inque earum
 numerum novos patricios adscivit:
 quasi jam tum, ait Pollio, velut è spe-
 cula prævidisset deferendam impe-
 rium uni ex illis gentibus orto: Con-
 stantio nempe Casari cujus laudi fa-
 ver ubique Trebell. Et Constantium
 autem & omnem ejus stirpem Fla-
 viorum nomen gestasse notum est
 omnibus.

SALMASIUS.

¹ Librarum argenti mille quingenta-
 rum.] Librarum argentearum. Palat.

³ Gentes Flavias quæ Vespasiani &
 Titi, nolo autem dicere Domitiani, fue-
 rant.] Mirari satis non possum, qui
 factum sit, ut in libris omnibus qua
 scriptis, qua editis antiquis nomen
 Vespasiani non legatur. sic enim om-
 nes: gentes Flaviasque, vel Flavias quæ
 & Titi, nolo autem dicere Domitiani, fue-
 rant. putarim legendum: gentes Fla-
 vias Vesp. & Titi, nolo autem dicere Do-

mitiani, propagavit. ex compendiosa e-
 nim scriptura Vesp. que factum esse
 suspicor. nam Palatinus habet: Fla-
 viasque. Domitianum autem nolle se
 ait, quod is gentem Flaviam vitiiis
 suis maculasset. unde illud Martialis
 apud veterem Juvenalis scholiasten:
*Flavia gens, quantum tibi tertius abstulit
 heres!*

Pene fuit tanti non habuisse duos.

in sententia autem horum verbo-
 rum, quibus dicitur Claudius gentes
 Flavias propagasse, merito hærent
 doctissimi viri. quibus tandem pla-
 cuit sic exponere: Vespasianum &
 Titum Censores patriciorum nume-
 rum auxisse, & in patricios adscivisse
 multos, qui communi Flaviarum
 gentium nomine sunt appellati. di-
 cam, quod sentio. id nunquam mihi
 placere potuit. certum quidem est,
 Vespasianum & Titum in censura sua
 amplissimum ordinem variis bellis
 exhaustum supplevisse. & honestissi-
 mum quemque ex Italicis & provin-
 cialibus adlegisse. sed quis dixit al-
 lectos illos, in gentem quoque & no-
 men Flaviorum adscitos? Claudium
 denique in earum gentium nume-
 rum alios adsumpsisse, & sic Flavias
 gentes propagasse? hoc prorsus car-
 ret ratione. fundum igitur illa o-
 pinio non habet, aut in historia fide,
 aut in rei veritate: sed nec simili-
 tudinem quidem ullam veri continet.
 nam quod præterea dicit vir do-
 ctissimus, Claudium in earum gen-
 tium numerum novos patricios ad-
 scivisse, quasi jam tum futurorum
 providum, utpote qui hoc facto præ-
 sagiret uni ex illis gentibus orto dese-
 rendum aliquando imperium, id
 omnino falsum esse, & pugnare cum
 historia veritate, res ipsa evincit. nec
 enim Constantius in cujus gratiam
 hæc omnia scribuntur, ex illis imagi-
 nariis patriciis ortus est, sed ex filia
 fratris Claudii. deinde pro imperii

Z 3 bre-

Vespasiani & Titi, nolo autem dicere Domitiani, fuerant, propagavit. Ille bellum Gotthicum brevi tempore implevit. Adulator igitur senatus, adulator populus Rom. adulatrices exteræ gentes, adulatrices provinciæ: siquidem omnes ordines, omnis ætas, omnis civitas, staturis, vexillis, coronis, fanis, arcubus bonum principem, aris ac templis honoraverunt. Interest eorum qui bonos imitantur principes, & totius orbis humani interest, cognoscere quæ de illo viro senatusconsulta sint cõdita, ut omnes iudicium publicæ

mentis

brevitate Claudius continuis bellis occupatus, non potuit illi reip. partim manum admovere, ut & novos patricios adlegeret, aut aliud quid ageret, quod ad reformandum in hac parte reip. statum pertineret. nec omisisset id scribere Trebellius, si tale quidquam scivisset ab illo tentatum. sed longe facilius arguitur, & revincitur quod falsum est, quam id quod in vero est, invenitur. quid igitur voluit Trebellius per propagationem istam Flaviarum gentium, quam Claudio assignat? nimirum repetit pane totidem verbis hoc loco, quod supra in ipso fere libri initio dixit, ubi hæc verba habuimus: *neque enim fas erat eum tacere principem, qui tantam generis prolem, qui bellum Gotthicum sua virtute confecit. ubi deesse verbum aliquod dicemus, & fortasse, reliquit. qui tantam generis sui prolem reliquit. heic vero eandem plane sententiam, paulo aliis verbis iteravit: ille velut futurorum memor, gentes Flaviae Vespasiani & Titi propagavit, ille bellum Gotthicum brevi tempore implevit. quomodo gentes Flaviae propagavit? nimirum relinquendo ex suo genere prolem, cui delatum est imperium ab summis principibus intuitu ipsius Claudii, qui talis in rep. fuit, hæc verba sunt Trebellii, ut ejus stirpem ad imperium summi principes eligerent. uni enim Claudio imputat, quod ejus nepos*

regnaverit, & sic Flaviarum gentium propagationem eidem adtribuit: ex qua gente deinceps multi imperatores longa successione imperarunt. non possumus hæc aliter interpretari, neque vero fieri posse, ut alium sensum hæc accipiant, satis certus sum. infantiam certe magnam hujus auctoris agnoscimus qui nec discrete nec expresse loquitur, & res verbis non suis exponit, & dum laudet, quomodo laudet, parum videtur curare. in hac autem propagatione gentis Flavianæ, Vespasiani & Titi meminisse se velle tantum, non etiam Domitiani, dixit Trebellius, ut ostenderet similem magis fuisse Claudium, & qui deinceps ex ejus genere & gente imperarunt, Vespasiano & Tito optimis principibus, quam scelestissimo & contaminatissimo ex eadem gente imperatori.

1 *Interest eorum qui bonos principes imitantur.*] Bis legitur in eadem periodo verbum hoc *interest.* quod non puto fieri absque vitio. scribe igitur ex fide Palatini codicis: *interest & eorum qui bonos principes imitantur, & totius orbis humani, cognoscere quæ de illo viro senatusconsulta sint condita.*

GRUTERUS.

2 *Et totius orbis humani cognoscere.*] Sic Pal. male vulgo voce amplius, *humani interest cognoscere.* subintelligitur enim ipsa ex præcedenti.

1 Nono

mentis agnoscant. Nam quum esset nuntiatum ¹ nono Calend. Aprilis ipso in sacrario Matris sanguinis die Claudium imperatorem factum, neque cogi senatus sacrorum celebrandorum causa posset, sumptis togis itum est ad Apollinis templum, ac lectis literis Claudii principis, hæc in Claudium dicta sunt: *Auguste* *Claudi*, *dii te nobis præstent*: (dictum sexagies) *Claudi* *Auguste*, *principem te, aut qualis tu es, semper optavimus*: (dictum quadragies) *Claudi* *Auguste*, *te Resp. requirebat*: (dictum quadragies) *Claudi* *Auguste*, *tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu vere princeps*: (² dictum octuagies) *Claudi* *Auguste*, *tu nos ab Aureolo vindica*: (dictum quinquies) *Claudi* *Auguste*, *tu nos à Palmyrenis vindica* (dictum quinquies) *Claudi* *Auguste*, ³ *tu nos à Zenobia & à Victoria libera*: (dictum septies) ⁵ *Claudi* *Auguste*, ⁶ *Tetricus nihil fuit*: (dictum septies.)

Qui

CASAUBONUS.

¹ Nono Kal. Aprilis ipso in sacrario Matris sanguinis die Cl.] De hoc supra ad Lampridii Commodum. ad sanguinis diem alludit Tertullianus in carmine ad senatorem.

Sed quia coguntur saltem semel esse pudici, Mente fremunt, lacerant corpus, funduntque cruorem.

Quale sacrum est vero, quod fertur nomine SANGVIS?

⁵ *Claudi* *Auguste*, *Tetricus nihil fuit*.] Scripta lectio, *fecit*. locus est subobscurus, ut alia in his adclamationibus non raro.

GRUTERUS.

³ *Tunos à Zenobia & Victoria libera*.] Pal. & à *Vitruvia*. voluit scriptum, *Vitruvia*, quod revocandum.

⁶ *Tetricus nihil fecit*.] Hæc est scriptio librorum omnium calamo exaratorum, ideoque in dignitatem revocanda pristinam. quippe editi prius, *Tetricus nihil fuit*.

SALMASIUS.

² *Dictum octuagies*.] Lege: *octogies*.

sic octoginta. non raro tamen legas, octuaginta, in editionibus, quod vitiosissimum est.

⁴ *A Zenobia, & à Victoria libera*.] Et à *Vitruvia*. quod non tamen ille præstitit; nam Gottico bello occupatus, Zenobiam patienter tulit regnare.

⁵ *Claudi* *Auguste* *Tetricus nihil fuit*.] Explicet hoc qui volet. ego non possum. optimus Palatinus: *Tetricus nihil fecit*. quæ videtur esse vera lectio. senatores, quorum ista sunt acclamationes, videntur æquiores fuisse Tetrico, qui & ex ipsorum erat corpore, & vir consularis, qui que multa feliciter egerat, & diu imperarat. ideoque cum acclamationibus suis postulent, ab Aureolo vindicari, & à Palmyrenis, à Zenobia & Vitruvia liberari: contra Tetricum nihil tale postulant. sed illum nihil fecisse acclamant; hoc est nihil commississe quare ab eo liberari vindicarique merito desiderare possint. hoc non licet aliter interpretari. idiotissimus autem plane est, *nihil fecit*, eo sensu. sed scimus acclamationes illas magnam partem vulgari idioticoque sermone

5 Qui primum ut factus est imperator Aureolum qui gravior Reip. fuerat, quod multum Gallieno placebat, conflictu habito à Reipub. gubernaculis depulit, tyrannumque missis ad populum edictis, datis etiam ad senatum orationibus iudicavit. ¹ His accedit, quod rogantem Aureolum, & fœdus petentem, ² imperator gravis & severus non audivit, responso tali repudiatum, *Hæc à Gallieno petenda fuerant, ³ qui consentire moribus poterat & timere.* Denique iudicio militum apud Mediolanum Aureolus dignum exitum vitæ ac moribus suis habuit: & hunc tamen quidam historici laudare conati sunt, & ridicule quidem. ⁴ Nam Gallus

Anti-

conceptas fuisse. sic plane accipitur apud Juvenalem Sat. vi.

O demens, ita servus homo est! nil fecerit, esto.

nihil fecerit, nihil commiserit dignum pœna, nihil deliquerit.

¹ *His accedit quod arrogantem Aureolum, & fœdus petentem.*] Haud satis aptum nomen arrogantis, illi qui supplicat, & ultro fœdus petit, quod tunc faciebat Aureolus. itaque legerim: *his accedit, quod rogantem Aureolum, & fœdus petentem, imperator gravis & severus non audivit.* quæ sine dubio vera est lectio, de qua tamen nihil cogitasse eruditos commentatores, & emendatores valde miror.

² *Imperator gravis & severus.*] In Palatino, *gravius & serius*, legendum putato, *imperator gravis & serius.* sic infra, *gravem & serium*, eum vocat. nam septima decima die quod se gravem & serium contra milites offenderat, ac verum principem pollicebatur, eo genere quo Galba, quo Pertinax interemptus est.

GRUTERUS.

³ *Qui consentire moribus poterat & timere.*] Pal. *consentiret; poterat & timere*, cui lectio & suus quoque sensus.

CASAUBONUS.

⁴ *Nam Gallus Antipater ancillariorum & historicorum debonestamentum, p.*]

Scripti, *ancilla honorum, & b.* Ac potest exponi *ancilla honorum*, is qui ancillari adulatione honore præditos persequitur. Glossæ: *ancillar, ὑδραυδου.* Ammianus libro xxvi. de Procopio tyranno: *Ad hoc igitur debonestamentum honorum omnium ludibriosè sublatum, ancillari adulatione beneficii allocutus est auctores.* sic & libro xvi. ex quibus locis suspicabar aliquando hic scribendum, *ancillaris adulator.* Elegantissima est viri docti conjectura qui emendat, *Gallus Annius pater ancillariorum.* sed quæ recedit longius à vestigiis & editæ & scriptæ lectionis.

SALMASIUS.

⁴ *Nam Gallus Antipater ancillariorum, & historicorum debonestamentum.*] Præbent heic se constantes nostri libri, in illa retinenda lectione, quam se in suis reperisse testificatus est doctissimus Casaubonus: *Gallus Antipater ancilla honorum & historicorum debonestamentum.* quæ lectio non indigere mihi videtur emendatione sed explanatione. illius tamen quam hujus liberaliores fuere docti viri. *ancillam* igitur *honorum* vocat Trebellius Antipatrum, adulatorem, & assentatorem summarum potestatum, vel ambitiosum. *ancillam* enim vocabant Latini qui sordide adularetur & ambiret vel hono-

Antipater, ¹ ancillariorum & historicorum dehonestamentum, principium de Aureolo sic habuit, ² *Venimus ad imperatorem nominis sui.* ³ Magna ejus videlicet virtus, ab auro nomen accipere. At ego scio, ⁴ sapius

honores vel honoratos. atque hinc ancillam honorum Gallum historicum appellat Trebellius. hoc me docuerunt optimæ Glossæ in quibus sic legitur: ancilla, ἐργόμακρον, παιδίσκη. ubi ancilla, idem plane est, quod hoc loco ancilla. nam ἐργόμακρον Græci vocant hominem adulandi adstantidique artificem. eadem Glossæ: adstantiatores, ἐργόμακρον. adstantio, ἐργόμακρον, στωκὰ κέθεω. in aliis Glossis, ἐργόμακρον, adulator, ambiciosus. possumus igitur heic ancillam honorum accipere, ambitiosum, & honorum cupidum. hujusmodi enim homines etiam ἐλθεις Græci vocant. ἐλθεις autem, ut omnes sciunt, est ancilla lanifica. unde ἐλθειά, ambitio exponitur in optimo Glossario. sic & ἐλθεισὶν ἢ μαθητῶν, adscitantes, in eisdem Glossis exponuntur. aliquando etiam ἐργόμακρον, delatorem agere significat & calumniari. quod Græci dicunt ἐπιπράττειν. in qua significatione etiam apud illos ἐργολαβείν sumitur. sed hæc nihil ad rem.

GRUTERUS.

¹ *Ancillariorum & historicorum.]* Palatinus accedit libris antiquis, in quibus ancilla honorum & hist.

CASAUBONUS.

² *Venimus ad imperatorem nominis sui.]* Aureum & præstantem. Spartianus in Severo: erat imperator vere nominis sui. Valerianus in epistola ad filium, omnes boni Probum sui nominis virum dicunt. Similis venustatis est illud Dionysii in epistola ad Hermammone de Mactino: ὡς πορρωτάτω ἐωπὸν τὸ θεῖον ἐκκλησίας ἐφυγάδουσιν, ἐν τέρψι τὸ ἴδιον ἐπαληθεύων ὀνομα.

³ *Magna ejus videlicet virtus, ab auro nomen accipere.]* Cavillatur Pollio: neque enim ea mens fuit Antipatri.

SALMASIUS.

² *Venimus ad imperatorem nominis sui.]* Hoc est, Aureolum. aurei enim & aureoli homines pro præstantibus, & auro contra astimandis. hinc bonis propugnatoribus hoc sapius nomen adpositum tradit Trebellius in ludo gladiatorio. sic Græcis χρυσοὶ ἀνδρες. extat Græcum epigramma Calliæ in quendam Polycritum, qui cum semper antea visus esset homo aureus & optimus, repente vino malitiam & improbitatem ejus detegente, pessimus apparuit.

Αἰεὶ χρυσίον ἦδ' αὖ Πολύκριτε, νῦν δὲ πεπωκώς

Ἐξαπίνης ἐγγὺς λυσομανές ἔκκακρον.

Αἰεὶ μοι δακτύλιος κρητὸς ἔμμεναι. οἶν' ἐλέγχ'.

Τὸν τρώπον σὲκ ἐγγὺς νῦν κρητὸς, αἰεὶ ἐφάνης.

ubi notabis, χρυσίον, hoc est aurum ipsum, hominem dici pro aureo, & utramque pro homine quantivis pretii. illud autem epigramma eo libentius, occasione data, produxi, ut insigni mendo purgarem, quousque adhuc inquinatum, latuit etiam eruditissimos viros. nam vulgo scriptum est in secundo Anthologia, Αἰεὶ χρυσίον ἦδ' αὖ. nullo plane sensu. quod & menti poetæ refragatur. nos sic emendavimus ex optimo libro Palatino, cujus ope aliquot millia optimorum epigrammatum partim in lucem edemus, partim suo nitore restitue-

⁴ *Sapius inter gladiatores bonis pugnantibus hoc nomen adpositum.]* Palat. &

pius inter gladiatores ¹ bonis pugnatoribus hoc nomen appositum. ² Habuit proxime tuus libellus munerarius hoc nomen ³ in indice ludorum. Sed redeamus

vetus editio: *bonis propugnatoribus*. notandum est bonis pugnatoribus vel propugnatoribus in ludo gladiatorio hoc appositum cognomen virtutis gratia ut *aureoli* dicerentur. ut Cecrops Aureolus, Astur Aureolus, Vejento Aureolus, quo nomine bonos illos pugnatores, & in arte gladiatoria primos esse significabatur.

GRVTERVS.

1 *Bonis pugnatoribus.*] Pal. *propugnatoribus*.

3 *In indice ludorum.*] Non male quoque Pal. *in indice ludiorum*, nisi fuit potius *Ludionum*.

SALMASIUS.

2 *Habuit proxime tuus libellus munerarius hoc nomen in indice ludorum.*] Qui sunt hi ludi, quorum index habebatur in illo libello munerario? non tam multi erant ludi, ut in indicem referri debuerint. verum est, quod esse verum semper sum opinatus, aut ludos heic accipi debere pro gladiatoribus, aut legendum ex Palatino codice, *in indice ludiorum*. & hinc scimus libellum munerarium habuisse nomina omnium ludiorum, hoc est gladiatorum, quos vel consul vel prætor suo munere esset exhibiturus. *Ludii* autem sunt gladiatores, ut olim pæne puer, ad Florum docui. apud vet. *ludii* non alii dicebantur quam saltatores & histriones. at sequentibus temporibus, *ludii* proprie dicti sunt gladiatores, à ludo gladiatorio. nec *ludii* tantum, sed & *ludi* sunt appellati. Juvenalis:

Nupta senatori comitata est Hippia ludum

Ad Pharon & Nilum. —

hinc *ludiam* vocat eandem Hippiam, quasi *ludi* vel *ludii* uxorem. apud eundem Juvenalem;

— *venit ad miscellania ludi.*

ludi sunt gladiatores, & *miscellania*, ul-

timam cenam recte interpretatur vetus interpres, quam *supremam cenam* vocat Tertullianus in Apologetico. quem locum perperam sollicitarunt, qui nuper ad illum librum scripserunt. *ludus* igitur est gladiator. optimæ Glossæ: *lanista*, λανιστά, μνημοχρητός, ἐπιστάτης μνημάχων, nihil pote clarius. λανιστά, & μνημάχων illi Grammatico, eadem res fuit. alio etiam loco, λανιστάφοι exponuntur *lanistæ*. Glossæ alia Græco-Latinæ: λανιστά, *lanista*. sic *Luperci*, *ludi* appellati pro *ludii*. Tertullianus de Spectaculis: *inde Romani accersitos artifices mutantur, tempus, enunciationem, ut ludi à Lydis vocarentur. sed est Varro ludos à ludo, id est à lusu interpretatur, sicut & Lupercos ludos appellabant, quod ludendo discurrant: tamen enim lusu juvenum, & diebus festis, & templis, & religionibus deputat. vides Tertulliano ludos dici, qui ludii potius appellati debent: & illos artifices, quos ceteri scriptores ludios vocant ex Hetruria accitos, ludos illi scriptori vocari: & ludos Lupercos, quod ludendo discurrant. id ego sæpe sum miratus, quomodo & qua ratione *ludus* pro *ludio*. sed jam pridem desii mirari. sic enim ludos pro *ludii* dicebant, ut regna pro regibus. apud Florum: *pulsis regibus pro pulsis regibus. ita matrimonia & conjugia pro conjugibus: spectacula, spectatores: struicia, servi. Tito Livio, prætura, pro præatore. absente prætura. sic infra curiam pro curatore, notabimus. nec poetis tantum, sed etiam oratoribus hæc sic passim usurpata. quorum alibi exemplorum magnam copiam coacervavimus. *ludus* eadem ratione est *ludius*: nihilque interest, quomodo heic legatur, in indice *ludiorum*, aut *ludorum*, dum ludos, non alios accipiamus quam gladiatores.**

mus ad Claudium. ¹ Nam ut superius diximus, ² illi ⁶ Gotthi ³ qui evaserant ⁴ eo tempore quo illos Macrianus est persecutus, quosque Claudius emitti non siverat, nequid fieret quod effectum est, omnes gentes suorum ad Romanas incitaverunt prædas. ⁵ Denique Scytharum diversi populi, ⁶ Peucini, ⁷ Trutungii, ⁸ Austro-

CAS AUBONUS.

1 Nam ut superius diximus, illi Gotthi q.] Conferendus hic locus est cum illo ad quem rejicimur. Sic autem in libro de Gallieno: Gallienus interea vix excitatus publicis malis, Gotthis vagantibus per Illyricum occurrit, & fortuito plurimos interemit: quo comperto Scythæ facta carragine, per montem Gessacem fugere sunt conati. Omnes inde Scythas Martianus varia bellorum fortuna agitavit: qua omnes Scythas ad rebellionem excitavit. confer & cum Zosimo.

4 Illo tempore quo eos Macrianus est persecutus.] Legendum, Martianus. ut ad superiorem locum demonstravimus.

6 Peucini.] Male apud Zosimum Πευκίη, nam Πευκίη Ptolemæo nominantur atque aliis. incolæ sunt Peuca insulæ, quam Danubii ostia efficiunt.

7 Trutungii.] In Zosimi codicibus Πευκίη, sine certo auctore.

8 Austrogothi.] Qui aliis Ostrogothi. an & o passim confunduntur.

GRUTERUS.

2 Illi Gotthi qui evaserant.] Auctior voce Palatinus, triginta illi Gotthi. sed putarim à glossa, ut nimirum id annotarit ad vocem superius, dictum videlicet id esse in xxx. tyrannis.

6 Peucini, Trutungii, Austrogothi.] Pal. Peuci, Trutungii, Austrogothi.

SALMASIUS.

3 Qui evaserant eo tempore quo illos Macrianus est persecutus.] Scribendum, Marcianus, non Martianus. Zosimo, Μαρκιανός, cui bellum adversus Scy-

thas gerendum commisit Gallienus, quem idem vocat, ἄνδρα τὴν πολέμια σφόδρα ἐξησκημένον. de quo in vita Gallieni memini dicere.

5 Denique Scytharum diversi populi, Peucini.] Scribendum esset, Peuceni: nam ἔθνη τῶν Πευκίης, est Πευκηνός. si Ethnicographo credimus, cujus hæc verba sunt, Πευκηνήσθησιν τῶν Ἰσθμῶν οἰκιστὰς Πευκηνῶν. Palatinus tamen heic habet, Peuci. Zosimo, Πευκίη dicuntur. nec dubium est quin Peuci & Peuca, etiam dicti sunt populi incolentes insulam Peucen. sic Rheni populi qui Rhenum accollunt, pro Rhenanis. Persius:

locat ingentes Casonia Rhenos. Stephano Πευκίη dicuntur. sic Ἰσθμῶν, qui Istrum. sic Thyani paulo post apud Vopiscum pro Thyaniæ. & infinita ejusmodi, quæ passim apud auctores occurrunt.

7 Trutungii.] Non variat Palatinus in istius populi appellatione. Tutungri dicuntur in veteri chorographia, quam manuscriptam habemus: Langobardi, Tutungri, Suavi, Burgundiones. nescio an hi sint, quos Thuringos vocat Aethici Cosmographia: Gothos, Thuringos, Herulos, Sarmatas. Pruthingos appellat Zosimus. atque hi sunt absque dubio qui Ammiano Marcelino lib. xxvii. Gruthungi dicuntur. sic Trutungii, Pruthungi, & Gruthungi, idem erit populus. scimus enim, quam sæpe invicem mutantur T, & P: & T, & C, & G. falluntur vero qui Trutungos cum Vithungis Sidonii Apollinaris confundunt. nam hi sunt qui paulo post Vithingi Trebellio appellantur. sed nec minus errant, qui

Gotthi-

strogotthi ¹ Virtingui, ² Sigipedes, ³ Celtæ etiam ⁴ & Heruli prædæ cupiditate ⁵ in Romanum solum & Rem-

Gothunnos eosdem cum his *Grutungis* faciunt. *Gautunnorum* etiam infra meminuit *Vopiscus*.

CASAUBONUS.

¹ *Virtingui*.] Aliis, *Vittingui*. nescio an sint *Juthungi*, de quibus meminerunt multi historici & Ambrosius epistola xxxvii.

² *Sigipedes*.] Lego, *Gipedes*. *Gepidæ* *Jornandi* & alii. sed Græcis scriptoribus sæpe *Γήπεδες*, vel *Γήπειδες*. & offendi in antiquis scidis hæc verba, *οι Ουζογοι τὸ πελαγὸν ἐλέγουν Γήπειδες*.

³ *Celtæ etiam & Heruli*.] *Celtæ* sunt mihi incogniti. nam *Celto-scytharum* appellatio apud antiquos geographos aliam rationem habet. *Heruli*, *Jornandi* & alii *Eruli* dicuntur. & *Zosimo* *Ἐρῆλοι*. auctor *Etymologici* *Ἐλῆροι*. usus nempe corrupto exemplari *Dexippi*.

GRUTERUS.

¹ *Virtingui*, *Sigipedes*.] Sic & *Palnisi* quod pro secunda voce habeat *Sigipedes*.

⁵ *In Romanum solum & Remp*.] *Palat. solum in Remp*.

SALMASIUS.

¹ *Virtingui*.] *Virtinguos* heic appellat *Pollio*, qui *Vithungi* *Sidonio* *Appollinari*, & *Juthungi* *Ammiano* *Marcellino* lib. xvii. *Iutugi* dicuntur in veteri tabula itineraria. sed ibi male scriptum est, *Iutugi*. *Marcomanni*, *Vandali*, *Quadi*, *Iutugi*. perpetam cum *Trutungis*, de quibus egimus superiori annotatione, eos confundunt docti. diversi enim sunt, ut ex hoc loco constat.

² *Sigipedes*.] Una syllaba minus, qua male aucti sunt isti populi, *Gipedes* legendum, hoc est *γήπειδες*, ut Græcis nominantur. Latini secundum Græcos, *Gepedes* debuerant dicere. sed etia Græcorum per i enuntia-

bant. ut *καπιτὸν*, *capitum*, & alia quæ numero carent: & diphthongos parum curabant, quas fere non nisi per e simplex scribebant. sic *Gipedes*, sunt *Γήπειδες*. de *Gipedibus* hæc leguntur in Græcorum commentariis: *Γήπειδες οἱ λεγόμενοι Λογίκαρδοι οἰοῦντ' Ἐλίπειδες οἱ Γετῶν πειδες*. sed Græci suaves semper ludos præbent, quoties illis libet in etymologias barbararum vocum inquirere. *Cypides* *Corippo* dicuntur duabus syllabis brevibus lib. i.

En Avares, Francique truces, Cypidesque, Getæque.

³ *Celtæ etiam & Heruli*.] *Celtas* istos nemini puto esse cognitos. equas tamen *Celticas* fama fuisse nobilitatas auctor infra scribit, quarum magnum numerum esse captum scribit, devictis illis *Celtis*, quiqui sint, cum reliquis barbaris. *Celtes* populi *Thraciæ* non ignobiles, divisi in majores & minores, quorum hi sub *Rhodope*, illi sub *Æmo* habitant. putavi aliquando *Celtas* istos esse *Trebellii*. non magno enim negotio *Celtes* de *Celtes* fieri potuerunt. atque inde etiam *Celtesica* vel *Celtica* equæ fama nobiles. nam & equos *Thracicos* celebrarunt antiqui. *ἔπρω* tamen, & certi aliquid pronuntiatæ non possum.

⁴ *Et Heruli*.] Scribendum sine aspiratione, *Eruli*. ita enim scribit *Palatinus*, cum Græcis, quibus *Ἐρῆλοι* scribuntur. *Ἐλῆρος* δὲ τὸ ἔλῶν dictos autumat auctor magni *Etymologici*, eadem prope *Ἐσπερία*, qua *Γήπειδες*, quasi *Γετῶν πειδες* dictos hariolabatur. *Hyrulos* corrupte chorographia nostra manuscripta nominat, *Iutungri*, *Burgundiones*, *Sueri*, *Amiliasini*, *Marcomanni*, *Hyruli*, *Quadi*. *Hyruli* ibi sunt *Eruli*.

⁵ *In Romanum solum, & Remp. veniunt*.] Nonne satis erat dixisse, in Romanum

Rempub. venerunt, atque illic pleraque vastarunt, dum aliis occupatus est Claudius, dumque se ad id bellum quod confecit, imperatorie instruit; ut videantur fata Romana boni principis occupatione lentata. sed credo, ut Claudii gloria accresceret, ejusque fieret gloriosior toto penitus orbe victoria. ¹ Armatarum denique gentium trecenta viginti millia tunc fuere. Dicat nunc qui nos adulationis accusat, Claudium minus esse amabilem. Armatorum trecenta viginti millia. ² Quis tandem Xerxes hoc habuit? ³ quæ fabella istum numerum affinxit? Quis poëta composuit? Trecenta

manum solum venerunt? quo enim illam additionem, & *remp.* Palatinus habet: *in Romanum solum, in remp. venerunt.* omnino expungenda illa *in remp.* quæ videntur ex eo nata, quod olim scriptum erat compendiose, *in R. solum.* idque valere, *in remp.* cum quidam interpretati essent, sic factum est, ut utrumque reciperetur in contextum. in epistola Claudii: cccxx. millia barbarorum *in Romanum solum armati venerunt.*

CASAUBONUS.

¹ *Armatarum denique gentium trecenta viginti millia fuere.*] Mox addit habuisse duo millia navium. de numero armatorum plane consentit Zosimus: de navibus longe excedit. *καταπηγασμένοι, αἰτ, πολλοὶ ἐξακρίγια, καὶ τῆτοις ἐμβιστάσωντες δύο καὶ τετρακόντα μυριάδας.* sed puto scripsisse Zosimum ἐς δεκάγια vel ὡς δεκάγια. nam de lectione nostri auctoris liquido constat. Accedit & Marcellini testimonium, qui libro xxxi. in eodem numero consentit. referendus enim ad Claudii tempora is Ammiani locus: & quod de obitu Deciorum ibidem subjungitur, caute accipiendum.

² *Quis tandem Xerxes hoc habuit?*] Oratorie dictum: nam exercitus Xerxis non duplo, sed fortasse etiam triplo major.

SALMASIUS.

² *Quis tandem Xerxes hoc habuit? quis poëta composuit?*] Immo vero tu ipse Trebelli plane poëtice hunc barbarici exercitus numerum exauges, & omnia in majus extollis. hinc illa poëtica, *flumina epota, consumpta sylva, terræ labor in tanta multitudine sustinenda.* qualia de Xerxis exercitu partim mendaces historici scripserunt, partim poëtæ finxerunt, quorum de Xerxe ista sunt:

Xerxes magnus adest, totus comitatus euntem

Orbis. quid dubitas Græcia ferre iugum?

*Tellus iussa facit. cælum texere sagittæ.
Abscondunt clarum Persica tela diem.
Classes fossus Athos intra sua viscera vidit.*

*Phryxæa peditem ferre iubentur aquæ.
Quis norus hic heminum, terramque,
diemque, fretumque*

Permutat? certe sub Forge mundus erat.

hoc epigramma nondum editum, dignum nobis visum est, quod non tantum in nostris schedis, sed heic etiam legeretur. cui plane simile habes, libro primo Florilegii epigrammatum à Pithæo edito.

³ *Quæ fabella istum numerum effinxit.*] Melius prima editio, cui & Palatinus suffragatur, *quæ fabella istum numerum affinxit.*

centa viginti millia armatorum fuerunt. Adde servos, adde familias, adde carraginem¹ & epota flumina consumptasque sylvas.² Laborasse denique terram³ ipsam, quæ tantum Barbarici timoris accepit; terram puto.
7 Extat ipsius epistola missa ad senatum legenda ad populum, qua indicat de numero barbarorum, quæ talis est: *Senatui P. Q. Rom. Claudius princeps* (hanc autem ipse dictasse perhibetur,⁴ ego verba magistri memoriæ non requiro)⁵ *P. C. militantes audite quod verum est.*

¹ Et epota flumina.] Epotata, idem. Juvenalis:

epotaque flumina Medo.

² Laborasse denique terram ipsam quæ tantum barbarici timoris accepit, terram puto.] Non uno vulnere confectus hic locus, quem nos una manu sanabimus. sic enim legendum distinguendumque, assentientibus libris, judico. *Trecenta viginti millia armatorum fuerunt. Adde servos, adde familias, adde carraginem, & epota flumina, consumptasque sylvas, laborasse denique terram ipsam, quæ tantum barbarici timoris accepit.* ita etiam nec uno elemento minus editio vetus, quæ nobis in omnibus fere potuit esse vicem scripti libri; si librum scriptum non habuissimus. *Barbaricum tumorem eleganter vocat, tumentem illam, tumultuque magno venientem barbarorum multitudinem. inepta prorsus & absurda vulgata lectio. quid enim significat, barbaricus timor? an timorem, quem barbari incutiebant, ut Pompei metus apud Sallustium? deinde quid est, barbaricum timorem acciperi? recte vero secundum nostram emendationem laborasse terra dicitur, quæ tantam sedibus suis excitam barbarorum, & exuberantem in solum Romanum, magnoque tumultu, & timore irruentem multitudinem, passa est.*

⁴ Ego magistri memoriæ verba non requiro.] Non possum assentiri doctissimo Casaubono, qui putat sententiam postulare, ut scribatur: ego ver-

ba sint ipsius an magistri memoriæ non requiro. immo ego sententiam id requirere censeo, ut nihil mutetur. dicit Trebellius, illam epistolam dictasse Claudium, & ipsius principis hæc esse verba. non igitur se desiderare verba magistri memoriæ, cum oratio ipsius principis ingenio formata plus ponderis & momenti habere debeat, quam quæ dictata sit à memoriæ magistro.

GRVTERVS.

¹ Et epota flumina.] Pal. expotata.

³ Ipsam quæ tantum barbarici timoris accepit, terram puto.] Hæc est lectio Pal. nisi quod ponat vocem terram, loco principe. minus recte editi, terram ipsam, quæ tantum barbarici timoris accepit: terram puto.

CASAVBONVS.

² Laborasse denique terram ipsam.] Dele vocem terram. sequitur enim commodiore loco.

⁴ Ego verba magistri memoriæ non requiro.] Ipsa sententia videtur postulare ut scribamus, ego verba sicut ipsius an magistri memoriæ non requiro. cum epistolas & orationes suas ad senatum imperatores per se non formabant, ingenio utebantur magistri memoriæ vel scriniorum.

⁵ P. C. militantes audite quod verum est.] Legendum, latentes.

SALMASIUS.

⁵ P. C. militantes audite quod verum est.] Latentes, quod idem ille vir, nunquam mihi aut ulli satis laudatus, hoc loco

est: CCCXX. millia barbarorum in Romanum solum armati venerunt; hæc si vicerō, vos vicem reddite meritis: si non vicerō, scitote me post Gallienum velle pugnare. Fatigata est tota Resp. Pugnabimus post Valerianum, post Ingenium, post Regillianum, post Lollianum, post Posthumium, post Celsum, post mille alios qui contemptu Gallieni principis à Rep. defecerunt. Non scuta, non spatha, non pila jam supersunt. Gallias & Hispanias, vires Reip. Tetricus tenet, & omnes sagittarios (quod pudet dicere) Zenobia possidet. Quidquid fecerimus satis grande est. Hos igitur Claudius ingenita illa virtute superavit: hos brevi tempore attrivit. De his vix aliquos ad patrium solum redire permisit. Rogo quantum pretium est clypeus in Curia tantæ victoriæ, quantum una aurea statua? ¹ Dicit Ennius de Scipione, *Quantam statuam faciet populus Romanus, quantam columnam, quæ res tuas gestas loquatur?* ² Possumus dicere, ³ Flavium Clau-

co reponit, non placet. rationem si quis requirat, hæc est. quomodo postulare Claudius, ut latantes audirent, in quo nulla lætitiæ causa esset, aut ratio lætandi? non enim victoriam nunciabant illæ literæ, sed timorem potius, cum incertum adhuc esset, quo caderet pugnæ eventus, adversus tantam multitudinem. non ita mihi proclive est, quid verum sit, monstrare, quam fuit quod falsum erat, ostendisse. invenient sagaciores, quod frustra quærivimus.

GRVTERVS.

⁵ *Patres Conscripti militantes audite.* Adsentior conjecturæ Casauboni, latantes; neque enim vero simile est usurpasse veterem vocem vitulantes, etsi litteris accedit magis ad militantes.

SALMASIUS.

¹ *Dicit Ennius de Scipione, quantam statuam faciet pop. Romanus.* Prima hæc verba in legem versus cogi possunt: immo cogi opus non habent;

nam sponte sua versum reddunt.

Nam quantam statuam faciet populus Romanus.

reliqua ad hanc necessitatem videntur adigi nolle. videtur autem heic Trebellius non ipsissima opici poetæ verba posuisse, sed sententiam.

CASAUBONUS.

³ *Flavium Claudium, v.* Quare appellet hunc principem Fabium, relinquimus aliis investigandum. nam verum quidem est imperatores multos id nomen assumpsisse; verum post Constantinum, non ante. Claudium vero in nullo vetustatis monumento Fabium invenimus appellatum.

SALMASIUS.

² *Possumus dicere Flavium Claudium unicum in terris principem.* Quare Flavium Claudium appellet, non magis quæstione dignum esse puto, quam quare Constantius, & Constantinus, & reliqui deinceps Flavii sint nominati. Constantius enim Cæsar de quo tam multa in hoc libro mentio,
cujus

Claudium, unicum in terris principem, non columnis,
8 non statuis, sed famæ viribus adjuvari. Habuerunt
præterea duo millia navium, ¹ duplicem scilicet nu-
merum

ejus Constantinus magnus filius fuit, Claudii generis proles nominatur Trebellio. & sane ex Crispi filia Claudii fratris natus esse dicitur. atque is *Fl. Valerius Constantius* dictus est. unde unde hæc nomina habuerit, verisimile est non aliunde habuisse quam ab auctoribus generis sui. & fortassean ipse Crispus Claudii frater sic etiam appellabatur, *Fl. Valerius Crispus*. Certe Claudium sic appellatum esse non vane colligimus ex hoc nostro scriptore. *Flavium* heic nominat: in fine libri etiam *Valerium*. ubi inter cæteras acclamationes senatus ista habetur: *vivas Valerie, amaris à principe*. inde indubitanter colligere licet *Flavium Valerium Claudium* fuisse nominatum. quod autem ad hunc locum notat vir eruditissimus Isaacius Casaubonus ὁ ἡγεμὼν, in nullo vetustatis monumento inveniri Flavium appellatum hunc Claudium, hoc aperte falsum demonstrari potest. extat enim vetus inscriptio in qua Flavius nominatur. eam heic apponere non abs re fuerit:

IMP. CÆSARI. FL. CLAUDIO. PIO.
FELICI. INVICTO. AVG. PONT.
MAX. TRI. POT. II. COSS. II.
PRO. COS.

extat & altera Benaci, quam excrispisse fatetur doctissimus Onuphrius, in qua M. AVRELIUS CLAUDIVS nominatur, sed in nummis passim Fl. Claudius nominatur, si eidem Onuphrio credimus. adeo certum est, Flavium illi nomen fuisse, ut non alia ratione ductum existimem Trebellium, scripsisse supra, gentes Flaviae fuisse propagatas ab hoc Claudio, quasi præfagiente, uni aliquando ex illis gentibus viro, deferendum imperium. quibus verbis satis manifestum est, voluisse hunc scriptorem Claudii genus in gentem Flaviam insulcire, quod

enim aliud argumentum saltem probabile habuisset, Claudium in gentem Flaviam Vespasiani, & Titii inferendi, præsertim cum parum cognitum esse de ejus avis, & varia variis fuisse prodita de ejus familia scribat, nisi hoc Flavii nomen, satis ad hanc rem magnum argumentum illi visum fuisset: quod tamen non pluribus est persequutus, sed strictim & in transitu tantum posuit. hæc tam multa, quæ heic diximus, eo pertinent, ut constet nomen Flavii, quod Constantius & Constantinus, & alii post Constantinum usurparunt, à Claudio quem generis sui auctorem videri volebant, in illos derivatum esse. cui quidem Claudio imperatori, *Flavium* nomen fuisse certa fides est. sed & *Valerium* dictum esse, liquido potest constare ex fine hujus libri. atque hinc *Flavius Valerius Constantius*, & *Fl. Valerius Constantinus* dicti. Crispi quoque in illa familia, à Crispo fratre Claudii, qui verus fuit illius familiae auctor. nam is avus Constantii Cæsaris, per filiam fuit: sed apparet eos proniores fuisse in ejus nomina assumenda, qui & imperaverat, & longe celeberrimum nomen suum apud posteros claris factis & insignibus victoriis reddiderat. hinc etiam *Flavius Claudius Julianus*, est appellatus, à Flavio Claudio hoc nostro, ut apparet.

CASAUBONUS.

¹ *Duplicem scilicet numerum, quam illum quo tota pariter Græcia, commisit Theff.]* Græcis ἑλιόναυς ἑλῶν, Latinis mille naves dicuntur fuisse in exercitu quo obsessa est Troja. sed fuisse multo plures, & Varro auctor est & Græci docent. in catalogo Homeri naves sunt CIOLXXXVI. vel ut alii numerarunt CIOLXLVI. Thucydides cc. ait supra CIOL.

merum quam illum ¹ quo tota pariter Græcia omnif-
que Theſſalia, ² urbes etiam Aſiæ quondam expugnare
conata eſt. Sed illud poëticus ſtilus fingit, hoc vera
continet hiſtoria. Claudio igitur ſcriptores adulamur,
qui duo millia navium Barbararum, & trecenta vigin-
ti millia armatorum delevit, oppreſſit, attrivit: qui
carraginem tantam quantam numerus hic armatorum
ſibimet aptare potuit & parare, ³ nunc incendi fecit,
nunc cum omnibus familiis Romano ſervitio deputa-
vit, ⁴ ut docet ejuſdem epiſtola quam ⁵ ad Junium
Broccum ſcripſit Illyricum tuentem. *Claudius Broc-
cho. Delevimus cccxx. millia Gotthorum, ii. millia na-
vium merſimus. Tecta ſunt flumina ſcutis: ſpathis &
lanceolis omnia littora operiuntur. Campi oſibus latent
tecti, ⁶ nullum iter purum eſt, ingens carrago deſerta eſt.
Tantum mulierum cepimus ut binas & ternas mulieres
victor ſibi miles poſſit adjungere. Et utinam Gallienum ⁹
non*

SALMASIUS.

¹ Quo tota pariter Græcia, omniſque
Theſſalia, urbes etiam Aſiæ quondam ex-
pugnare conata eſt.] Non parum ſenten-
tiæ incommodat vox, etiam, quam
hinc jubemus extrudi ſurcillis, quan-
tum poteſt: quo tota pariter Græcia
omniſque Theſſalia, urbes Aſiæ quondam
expugnare conata eſt. ſic enim erat le-
gendum. per urbes Aſiæ intelligit
non ſolum Ilium, ſed reliquas Aſiæ
urbes, quas expugnavit Achilles, &
ceteri Græci, toto illo decennalis ex-
peditionis tempore, inter quas, *Lyr-
neſſus, Theba,* cum reliquis memoran-
tur.

³ Nunc incendia fecit, nunc cum omni-
bus familiis Romano ſervitio deputavit.]
Scribendum: qui carraginem tantam,
quantam numerus hic armatorum ſibimet
aptare potuit, & parare, nunc incendefe-
cit, nunc cum omnibus familiis, Romano
ſervitio deputavit. incendefacere pro in-
cendere. ſic mittefacere apud Nonium
pro miſſum facere. evallafacere, eſt

Tom. II.

evallare Varroni, & familia quam
multa.

GRUTERUS.

² Urbes Aſiæ quondam expugnare.]
Sic Pal. male vulgati verbo amplius,
urbes etiam Aſiæ expugnare.

³ Nunc incendia fecit.] An fuit? in-
cendefecit. ſed melius Caſaubonus,
nunc incendio affecit.

⁴ Ut docet ejuſdem epiſtola.] Pal.
docetur.

CASAUBONUS.

³ Nunc incendia fecit.] Malim, nunc
incendio affecit.

⁵ Ad Junium Broccum.] Broccos
vel broccos Latini vocant quibus ſu-
perius labrum tumer. Vario Rei ru-
ſticæ libro ſecundo, cap. ix. Plinius
libro xi. cap. xxxvii. & Gloſſæ, *Broc-
chus, ὁ τὸ ἀίω χεῖλ' ἀδηνκός.*

⁶ Nullum iter purum eſt.] Ut apud
Homerum:

Εἴ νηθεαρῶ ὅθι δὴ νεκῶν διεφαίνε-
το χῶρ'.

A a

x Siqui-

non esset passa Resp. utinam sexcentos tyrannos non pertulisset. Salvis militibus quos varia prælia sustulerunt, salvis legionibus quas Gallienus malè victor occidit, quantum esset additum Reipublicæ? ¹ Siquidem ² nunc verba naufragii publici colligit nostra diligentia ³ ad Rom. Reip. decus. ⁴ Pugnatum est enim ⁵ apud Mœsios, ⁶ & multa prælia fuerunt ⁷ apud Martianopolin, multi naufragio perierunt, plerique capti reges, captæ diversarum gentium nobiles fœminæ: impletæ barbaris servis, senibusque cultoribus Roma-

¹ Siquidem nunc verba publici naufragii colligit nostra diligentia ad Rom. reip. decus.] Quid est verba naufragii colligere? hæc sunt obelo non expositione digna. scripti omnes hac parte corrupti: ita tamen ut per illorum vestigia ad veram lectionem non dubia pateat via. nam & regius & Puteani colligat exhibent, non colligit. regius vero hoc amplius, *vestra*, non *nostra*. oprime. unum superat mendum, conjectura tollendum, quando silent codices. Lege periculo τῆς ἡμετέρας κελύκῃς: Siquidem nunc reliqua (vel tabulas, aut tale quid) naufragii colligit *vestra* diligentia: ad R. r. d. plana & certa sententia. in gratiam principis cui hanc vitam misit adjecit ista Pollio. Imitatur autem Vopiscus Atheniensium oratorem, qui fractis Atheniensium opibus, Reip. naufragio se administrare dixit.

⁷ Apud Martianopolim.] Melius per c. Marcianopolim. Zosimus, quem hic lege, semper Μαρκιανὸν πόλιν. cum debuisset Μαρκιανῆς, si fides Ammiano. Mæsi pro Mœsi supra, & alibi sapius.

SALMASIUS.

¹ Siquidem nunc verba naufragii publici colligit nostra diligentia ad Romanæ reip. decus.] Nescio quam decora hæc naufragia, quæ recenset, & colligit Romanæ reip. decus heic nullum agno-

scunt veteres libri, neque nos ullum decus in tot naufragiis videmus. scribendum puto: *siquidem nunc verba naufragii publici colligit nostra diligentia, ac Romanæ reip. hoc est, publici, ac Romanæ reip. naufragii.*

⁴ Pugnatum est enim apud Mæsos.] Scribe, *apud Mæsos. Mæsi enim populi dicti: Mæsia provincia.*

⁶ Et multa prælia fuerunt apud Martianopolim.] Ita semper corrupte legitur apud Ammianum: cum heic & ibi sit scribendum, *Marcianopolim*, quemadmodum recte scriptum est in Palatino. idque jam monuere docti viri.

GRVTERVS.

² Nunc verba naufragii publici colligit nostra diligentia.] Sic & Palatinus, quo videretur velle, ita naufragio interiiisse Reipublicam, ut nihil de ea reliquum sit quod colligatur, nisi verba, nisi fabula, & rei ipsius narratio, quod durissime dicatur, imo invidiose. quapropter accesserim emendationi Casaubonianæ.

³ Ad Romanæ reipublicæ decus.] Pal. non habet illud *decus*. sed videtur requiri, nisi forte mutandum in *decus*.

⁵ Apud Mæsos.] Sic Pal. non Mæsos. idem etiam statim habet, *Marcianopolim, non Martianopolim.*

Romanæ provinciæ. ¹ Factus miles barbarus & colonus ex Gottho. Nec ulla fuit regio quæ Gotthum servum triumphali quodam servitio non haberet. Quid boum barbarorum nostri videre majores? quid ovium? ² quid equarum quas fama nobilitat Celticarum? Hoc totum ad Claudii gloriam pertinet. Claudius & securitate Remp. & opulentia nimietate donavit. Pugnatum præterea est apud Byzantios, ³ ipsis qui superfuerant Byzantiis fortiter facientibus. Pugnatum apud Theffalonicenses, quos Claudio absente obsederant barbari. Pugnatum in diversis regionibus, & ubique auspiciis Claudianis victi sunt Gotthi, prorsus ut jam tunc Constantio Cæsari, nepoti futuro videretur Claudius securam parare Remp. ⁴ Et bene venit in mentem, ⁵ exprimenda est fors quæ Claudio data

SALMASIUS.

¹ Factus miles barbarus & colonus ex Gottho.] Horum verborum mentem non percipio, nec quid velint, satis scio. scriptura Palatini Codicis hæc est: factus miles barbari colonus, & miles è Gottho. quæ mihi videntur lingua prorsus barbara esse concepta. ita penitus intellectum meum fugiunt. vult quidem dicere, militem barbarum, & militem Gotthum factum esse colonum: quæ sententia facile adstrui potest, ex iis quæ præcesserunt: sed hæc locutio, qua id voluit exprimere, aut corrupta est, aut novo quodam genere loquendi formata. quare melius fuerit hæc aliis acutioris ingenii emendanda relinquere, vel explicanda.

² Quid equarum quas fama nobilitat Celticarum.] Nimirum istæ equæ Celticæ ab illis Celtis sunt, quorum supra mentionem cum Erulis fecit. fama nobilitas illas equas dicit: quæ tamen fama ad nos usque non pervenit. neque Celtas enim, neque Celticas equas nunc novimus. *Celeas* & *Celticas* equas supra volebamus, à *Celtis* Thraciæ populis non ignobi-

libus. quæ conjectura incipit nunc mihi validius placere, ex quo desperare cœpi notitiam illorum Celticarum.

GRVTERVS.

¹ Factus miles barbarus & colonus ex Gottho.] Pal. barbari colonus ex Gottho.

³ Ipsi qui superfuerant Byzantiis.] Pal. ipsi qui superius fuerant Byzantiis.

CASAUBONUS.

³ Ipsi qui superfuerant Byzantiis fortiter facientibus.] Vide librum de Galienis.

⁴ Et bene venit in mentem expr.] Sic supra in Tyranno XIX. Fuit & Valens superior, & bene venit in mentem.

SALMASIUS.

⁵ Exprimenda est fors quæ Claudio data est: perhibetur, eo magis.] Non exprimit ubi fors illa Claudio data sit. quod tamen facit in sequenti sorte: idem in Aponino, inquit, cum consulere id fecerat fortasse: sed correctoribus imputandum, quod locum nesciamus, ubi fors Claudio data esse perhibetur. nam in Palatino ita le-

¹ data esse perhibetur: eo magis, ut intelligant omnes genus Claudii ad felicitatem reip. divinitus constitutum. Nam quum consuleret factus imperator, quamdiu imperaturus esset, fors talis emerfit:

² Tu qui nunc patrias gubernas oras,
Et mundum regis, arbiter deorum

³ In veteres tuis novellis.

Regnabunt etenim tui minores,

⁴ Et reges facient suos minores.

gitur, exprimenda est fors, quæ Claudio data esse perhibetur commagnis, ut intelligant omnes genus Claudii ad felicitatem reip. divinitus esse constitutum. legebam aliquando Comanis. Comana urbs nobilissima Cappadociæ, in qua Bellonæ vetustissimum templum. sed longe propius ad veterem scripturam accedit, quod nunc legimus, Commagenis. Commagenæ, vel Commagena, urbs in Pannonia superiore, quam Vindobona xxxiv. millibus P. distantem facit vetus itinerarium, & Commagenis nominat. Commagenam etiam urbem, à qua Commagenæ provinciæ nomen, memorat Aethici Cosmographia. sed de illa Pannoniæ urbe magis hunc locum Trebellii accipiam, etsi me lateat, an ibi sortes edi fuerint solita. ut ut est, non puto esse dubium, quin nomen loci alicujus debeat reponi.

GRUTERUS.

¹ Data esse perhibetur: eo magis ut intelligant.] Pal. perhibetur commagnis ut intellig. ex quo nullo negotio fiat, perhibetur Commagenis, ut intelligant. & ita restituendum videtur.

³ In veteres tuis novellis.] Nihil adjuvat Pal. qui initio tamen habuit, in veteribus novellis.

CASAUBONUS.

² Tu qui nunc patrias gubernas oras.] De licentia quæ usurpatur hic in ultima vocis gubernas, ante monuimus.

³ In veteres tuis novellis.] Non à

Item
fine, sed à principio est labe. quare ita erat scribendum: ** in veteres tuis novellis. sed fortasse fecerat auctor,

O longum in veteres tuis novellis.
SALMASIUS.

³ In veteres tuis novellis.] Ita etiam omnes libri, sententia non minus quam versu claudicante. forte splendendum:

Tu vinctes veteres tuis novellis.

hoc dicit; Claudium veteres omnes imperatores, non vitæ & imperii longitudine superaturum, sed novellis suis, hoc est nepotum successione potest & aliis modis suppleri. sed nobis non placet in re adeo incerta, certum tempus perdere. novellos hæc pro nepotibus posuit vel minoribus, novelli ψούδων μω Querolo Plauti, sunt tirones, & pueri adhuc in prima disciplina constituti: quid ad hæc eos dicitis novelli atque incipientes nunc mei? sic Græci νεαροὶ vocant. Hesychius: εἰσοζωγικὸς, νεαροὶ, ὄρκαρες, ubi observandum, νεαροὶ dixisse, quos novellos auctor Queroli. & quos ille incipientes, hic ὄρκαρες appellat.

⁴ Et reges facient suos minores.] Τῶς παιδῶν παιδῶς, contra in oraculo Cypselo Corinthiorum regi reddito:

Κύψελος Ἡεπίδης βασιλῆος κληροῖο Κορίνθου
Αὐτὸς κὶ παῖδες. παῖδων γὰρ μὴ εὐθὺς
σι παῖδες.

κ Idem

Item quum ² in Apennino de se consuleret, responsum huiusmodi accepit,

Tertia dum Latio regnantem viderit estas.

Item quum de posteris suis,

His ego nec metas rerum nec tempora pono.

Item quum ³ de fratre Quintillo, quem consortem habere volebat imperii, responsum est,

Ostendent terris hunc tantum fata.

Quæ idcirco posui, ut sit omnibus clarum, Constantium divini generis virum, sanctissimum Cæsarem, & Augustæ ipsum familiæ esse, & Augustos multos de se daturum, salvis Diocletiano & Maximiano Augustis, & ejus fratre Galerio. Sed dum hæc à divo Claudio ¹ aguntur, ⁴ Palmyreni ducibus Saba & Timogene contra Ægyptios bellum sumunt, atque ab his Ægyptia pervicacia & indefessa pugnandi continuatione vincuntur. ⁵ Dux tamen Ægyptiorum ⁶ Probatus ⁷ Timogenis insidiis interemptus est. Ægyptii vero omnes se Rom.

CASAUBONUS.

¹ Idem cum in Apennino de se consuleret.] Lego, Apennino. vel, in Apenni fonte. vide Suetonium in Tiberio, capite XIV. de hoc fonte notum est Claudiani carmen & Theodorici regis epistola apud Cassiodorum libro secundo, xxxi x.

⁴ Palmyreni ducibus Saba & Timogene contra Ægyptios bellum sumunt.] Sabas est quem Zosimus Zabdam nominat. Vopiscus Zabam, in Aureliano: ubi insignis est ejus error. Timogenes, eadem Timagenes: utroque modo hoc nomen efferunt Græci. Sed historiam aliter paullo narrat Græcus ille: ἐπιερδὴν ἢ Ζηνοβία πρῶτα, Ζάβδαν ἐπὶ τῷ Αἰγυπτῶ ἐπιπέπυ Τιμογενὲς ἀνδρὸς Αἰγυπτίῳ τῷ δορυλῶ ἢ Αἰγύπτιε Παλμυρηνοῖς καὶ πρῶτα πρῶτα.

⁵ Dux tamen Ægyptiorum Probatus.] Zosimus & Zonaras Probam nominant.

SALMASIUS.

¹ Item quum in Apennino.] Lege, idem cum in Apennino. & paulo post, idem quum de posteris suis.

⁴ Palmyreni ducibus Saba, & Timogene.] Vet. ed. Sabba. forte: Sabda. nam Ζάβδης, Zosimo dicitur.

⁷ Timogenis insidiis interemptus est.] Pal. imaginis insidiis. lege: Timagenis insidiis. Τιμογενὲς dicitur Zosimo. & supra scribendum quoque, Timagenes.

GRUTERUS.

² In Apennino.] Ita & Palat. nisi quod is Apennino.

³ De fratre Quintillo.] Pal. Quintilio. sed infra expressit Quintillum, adhucque inferius Quintillum.

⁶ Probatus Timogenis insidiis interemptus est.] Pal. Imaginis. ut forsitan & heic & superius rescribi possit Timagenes, uti vocatur Græcis.

se Rom. imperatori dederunt, in absentis Claudii verba jurantes. Atticiano & Orphito coss. auspicia Claudiana favor divinus adjuvit. ¹ Nam ² quum se in Hæmimontum multitudo Barbararum gentium quæ superfuerant, contulisset, ³ illic ⁴ ita fame ac pestilentia laborarunt, ut jam Claudius dedignaretur & vincere. Denique finitum est asperrimum bellum, terroresque Romani nominis sunt depulsi. Vera dici fides cogit, simul ut sciant hi qui adultores nos existimari cupiunt, ⁵ id quod historia dici postulat, non tacere. Eo tempore quo parta est plena victoria, plerique milites Claudii ⁶ secundis rebus elati, quæ sapientium quoque animos fatigant, ita in prædam versi sunt, ut non cogitarent à paucissimis se posse fatigari dum occupati animo atque corporibus ⁷ avertendis prædis inserviunt.

Deni-

CASAUBONUS.

¹ Nam cum se in Hæmimontum multitudo Barbararum gentium quæ superfuerant, contulisset.] Provinciam Thraciæ, in qua Hæmus mons, Hæmimontum nominarunt, ut auctor est Ammianus in descriptione Thraciarum libro xxvii. & ita hîc vetera exemplaria. sic in notitia imperii & aliquot legibus, ut observat Jacobus Cujacius. Zosimus ita narrat: *ωθράγουσιν αὐτοῖς ἢ Ρωμαίων ἰσχυρὰ ἀνπίσασσα, πολλὰς τε ἀνελῆσαι, τὰς λοιπὰς ἐπὶ τῷ Αἰμῶν ἀπίσπεψε· κυκλωθέντες ἢ τοῖς Ρωμαίων στρατοπέδοις ἔσθ' ὀλίγους ἀπέβαλον.*

⁴ Ita fame & pestilentia laborarunt.] Non fame sed pestilentia tantum absumptos scribit Zosimus. *λοιμὸς ἢ κολοχόντις ἀπινταὶ αὐτὰς.* si Pollionem sequimur, scribendum, *λοιμὸς ἢ κὲ λοιμὸς.*

⁵ Id quod dici historia postulat, non tacere.] Melius, nos non tacere. Hujus cladis à Claudii exercitu acceptæ, meminit & Zosimus, quem lege.

⁶ Secundis rebus elati, quæ sapientium quoque animos fatigant.] Ad verbum

ex Sallustio in Catilinæ conjuratione: *Igitur hi milites, postquam victoriam adepti sunt, nihil reliqui victis fecerunt, quippe secundæ res sapientium animos fatigant: nedum illi, corruptis moribus, virtutis temperarent.*

GRVTERVS.

² Cum se in Hæmimontum.] Pal. non habet dictiunculam in. & abesse potest.

⁷ Avertendis prædis.] Pal. eos scitotus juvat qui præferunt præsidia.

SALMASIUS.

³ Illic ita fame, & pestilentia laborarunt.] Palat. & edit. vet. laboravit. quod refertur ad multitudinem. nam & contulisset dixit.

⁵ Id quod historia postulat, non tacere.] Non tacere, est scribere, vel dicere. quod ante observavimus. sic non jubere, pro veritate.

CASAUBONUS.

⁷ Avertendis prædis inserviunt.] Non prædis sed præsidia scriptum in primis editionibus & regio quoque. placeat tum scribi cum Josepho Scaligero: avert. præsidia parum inserviunt. sed non

Denique in ipsa victoria prope duo millia militum à paucis Barbaris, & iis qui fugerant, interempti sunt. Sed ubi hoc comperit Claudius, omnes qui rebelles animos extulerant, conducto exercitu rapit, atque in vincula Romam etiam mittit ¹ ludo publico deputandos. ² ita id quod vel Fortuna vel miles egerat, ³ virtute boni principis antiquatum est. Nec sola de hoste victoria, sed etiam vindicta præsumpta est. In quo bello quod gestum est, ⁴ equitum Dalmatarum ingens extitit virtus, ⁵ quod originem ex ea provincia Claudius

non dubito melius scribi, prædis, quod libri Puteani servant. *avertere prædam*, familiaris historicis dictio.

SALMASIVS.

¹ Ludo publico deputandos.] Vet. ed. *deputatos*.

² Ita id quod vel fortuna vel miles egerat, virtute boni principis æquatum est.] Quomodo æquatum est? an totidem interfecit barbarorum, quot illi occiderant Romanorum milites? hunc enim sensum postulare videtur verbum, *æquatum*. Palatinus alio nos ducit, qui habet, *atiquatum est*. inde probabilis, immo vera conjectura, scribendum esse, *antiquatum est*. nec aliter verus editio. *antiquare*, ut omnes sciunt, est delere vel abolere. significat igitur virtute Claudii abolitum dedecus, & detrimentum refarcitum, quod acceperant Romani incautius se gerentes. Glossæ veteres: *antiquare, ἀρχαῖωσεν. & antiquo ἀρχαῖω.*

GRVTERVS.

³ Virtute boni Principis antiquatum est.] Haud refugi admittere scripturam exemplaris Palatini. vulg. *æquatum est*, minus nervose.

CASAVBONVS.

⁴ Equitum Dalmatarum ingens extitit virtus.] De his accipio quæ scribit Zosimus isto bello patrata ab equitatu facinora præclara: etsi Dalmatas fuisse non dicit. In militia Ro-

mana Dalmatas equites per multa secula fuisse, ex historia sciri potest, & Notitia imperii.

⁵ Quod originem ex ea provincia Claudius videbatur ostendere.] Tanti principis origo, ut aliorum summorum virorum, in obscuro latet. Traditum olim à nonnullis satum Claudium à Gordiano, cum ille adolescens ante legitimas nuptias, velut experiendarum virium gratia, cum quadam muliercula caput limasset. Sic accipiendum, quod Victor scribit: *Claudius plerique putant Gordiano satum, dum adolescens à muliere matura institueretur ad uxorem. nam institui ad uxorem, nihil est aliud nisi πείραξιν δίδουαι ἢ λαβεῖν τῆς Ἀφροδίτης ἔργων.* sed locum Victoris menda carere non puto. neque enim à muliere instituebatur, verum in muliere aliqua suas, ut diximus, vires periclitabatur. Suspicor scribendum, *in muliere Dalmatica*: atque hanc causam esse existimo, cur ex ea provincia originem cum habuisse scribat Pollio, neque tamen rem explicet. nec movet me Paulus Diaconus, qui vulgatam lectionem agnoscit. saepe enim diximus ante multa secula turpissimas mendas bonis auctoribus inolevisse: quod in nostro de Critica commentario luce clara reddemus certius cum numine propitio.

SALMASIVS.

⁵ Quod originem ex ea provincia Claudius

A a 4

dius videbatur ostendere, ¹ quamvis alii Dardanum, & ab Ilio Trojanorum atque ipso Dardano sanguinem ¹² dicerent trahere. ² Fuerunt per ea tempora & apud Cretam Scythæ, & Cyprum vastare tentarunt: ³ sed ubique morbo exercitu laborante, superati sunt. Finito sane bello Gotthico, ⁴ gravissimus morbus increbuit,

dius videbatur ostendere.] Suavis est & lepida historia quam refert Victor de origine Claudii: *Claudium plerique putant, inquit, Gordiano satum, dum adolescens à muliere matura instituere ad uxorem. quæ verba nec mendosa sunt, nec emendationem requirunt, sicut perperam existimavit vir doctissimus: nam & eum locum eo libentius attuli, ut vitio vacare probarem, & morem antiquum instituendi nobiles adolescentes ad uxorem & rem uxoriæ, docerem. hoc voluit igitur Victor Gordianum adolescentulum, quem ducturus esset uxorem, à muliere matra & artifice illius palastræ institutum esse ad hunc ludum, ne novitius adolescens, & in hoc ludo minime doctus, ut nondum ² ἀφ' ἑδῆς μὲν ἴδω, parum se virum probaret novæ nuptæ. ad hoc plane exemplum Martialis Victori cuidam præcipit uxorem ducturo, ut tyrocinium suum deponat sub aliqua suburbanæ magistra, quæ ipsum doceat officium viri, neque enim id bene doceri à virgine. verba poetæ:*

Ergo suburbanæ tyronem trade magistra:

Illam virum faciet, non bene virgo docet.

ipsissima res est, quam superioribus verbis tangit Victor, de Gordiano ad uxorem à matra & magistra mulieris instituto. illo igitur primo experimento Gordiani satum esse Claudium, plerisque putasse scribit illo loci Victor.

¹ *Quamvis alii Dardanum, & ab Ilio Trojanorum atque ipso Dardano sanguinem dicant trahere.]* Non immerito mireris, non esse animadversum hujus lectionis vitium doctissimo

Casaubono, quod tamen ita perspicuum est, ut incurfione oculos lædat. Palat. & ab illo Trojanorum. ne dubita scribere: & ab Ilio Trojanorum rege, atque ipso Dardano sanguinem trahere: vel, ab Ilio Trojano. Dardanum gente fuisse Claudium constans videtur opinio fuisse. unde & quidam à Dardano, atque ab Ilio Trojanorum antiquissimis regibus eum sanguinem trahere dixerunt. Virgilius:

Ilusque Assaracusque & Troja Dardanus auctor.

Valerianus, *Illyricianæ gentis virum* in epistola ad Zosimionem infra vocat. quidam igitur eum ex Dalmatia, alii ex Dardania fuisse dixerunt: adeo incerta de hujus optimi principis origine jactabantur.

³ *Sed ubique morbo exercitu laborante.]* Palatinus: *sed ubique morbo atque exercitu laborante. deest fame: morbo atque fame exercitu laborante. sic enim supra, utroque laborasse dixit: illic fame & pestilentia laboravit. nam per morbum heic, pestilentiam intelligit: ut & infra cum scribit; morbum increbuisse, & morbo affectum Claudium mortales reliquisse.*

CASAUBONUS.

² *Fuerunt per ea tempora & apud Cretam Scythæ, & Cyprum vastare tentarunt.]* Zosimus, qui eosdem auctores sequitur, Cretæ non Cyprum, sed Rhodum adjicit.

GRUTERUS.

⁴ *Gravissimus morbus increbuit.]* Palat. *increbuit.*

buit, ¹ tunc quum etiam Claudius affectus morbo mortales reliquit, & familiare virtutibus suis petiit cœlum. Quo ad deos atque ad sidera demigrante, ² QUINTILLUS frater ejusdem, vir sanctus, & sui fratris (ut verè dixerim) frater, delatum sibi omnium iudicio suscepit imperium, ³ non hereditarium, sed merito virtutum: qui factus esset imperator etiamsi frater Claudii principis non fuisset. Sub hoc Barbari qui superfuerant, ⁴ Anchialo vastata, conati sunt Nicopolim

CASAUBONUS.

¹ Tunc cum etiam Claudius affectus morbo mortales reliquit. Pestilentia igitur extinctus Claudius. pæne eadem verba Zosimus. ἀψαρδὸς δὲ ἔλοιμὸς ἢ Πωμαίων, ἀπέθανον ἢ πολλοὶ ἔπραδματ. πλοῦτῶ δὲ ἢ Κλαυδίου. Fabula igitur est, quod scribunt multi, verus Deciorum exemplum, qui pro salute Reip. se devoverunt, à Claudio esse renovatum, eumque sic periisse.

² QUINTILLUS frater ejusdem. De hoc varia est historia. vide Vopiscum in Aureliano, & Zonaram.

³ Non hereditarium, sed merito virtutum. Purgat Quintillum ab obiecto illi crimine: quod sic imperio fratri voluisset succedere, quasi hereditatem cerneret. quod & de Florianò Taciti fratre, cujus est historia huic simillima, scribit Vopiscus.

⁴ Anchialo vastata conati sunt Nicopolim etiam obtinere. Ammianus libro XXXI. Anchialos capta, & tempore eodem Nicopolis, quam indicium victoriae contra Daëos Trajanus condidit imperator. Zosimus Valeriano principe vastatam scribit Anchialum.

SALMASIUS.

² Quintillus frater. Vet. ed. Quintillus. in Palatino quoque, Quintilio, scriptum supra notavimus. ita etiam in scriptis libris Eusebii reperiri testatus est Scaliger. Quintillum tamen vocant nummi veteres, ut ab eodem est observatum.

⁴ Anchialo vastata, conati sunt Nicopolim etiam obtinere. Ergo Anchialum tantum vastarunt, Nicopolim non item: quam quum expugnare aggressi essent, prius obriti sunt à provincialibus. Ammianus tamen Marcellinus, Anchialon captam fuisse, & eodem tempore Nicopolim quoque, scribit. Palatinus vero liber utramque negat captam, etsi utramque tentatam: sic enim scribit; sub hoc barbari qui superfuerant, Anchialo vastare conati sunt, Nicopolim etiam obtinere. sed illi provincialium virtute obriti sunt. ita autem disertim scriptum extat, in illo optimo libro, Anchialo vastare, pro Anchialum: quod ne quis mendum esse suspicetur, sciendum est illo tempore sic loqui solitos, ut nomina urbium pleurarumque hoc casu enuntiarent: aliquando etiam per quartum. hoc barbarum, inquires. sit plane barbarum, dum constet etiam veteres ita usurpasse. Fronto, qui sub Adriano vixit, in epistola ad Marcum imperatorem: Duocortoro, Athene vestra. sic apud Frontinum de Coloniis, ager Carsedolis: Puteolis colonia: Fundis oppidum: Gabiis oppidum: & Cumis muro ducta colonia. sic & Megaris, sunt Megara apud vetustum Juvenalis interpretem. quod imitati sunt recentiores scriptores. inde Aurelianis urbs, pro Aurelia vel Aureliani: Parisiis, Remis, & similia per quartum quoque casum non raro extulerunt. apud Frontinum, Colonia Veios: Colonia Gravisco: Casinos & Aquinos, perpetam hodie scriptum,

lin etiam obtinere. Sed illi provincialium virtute obtiti sunt. Quintillus autem ob brevitatem temporis nihil dignum imperio gerere potuit. ¹ Nam septima decima die, quod se gravem & serium contra milites ostenderat ac verum principem pollicebatur, ² eo genere quo Galba, quo Pertinax, interemptus est. ³ Et Dexippus quidem Claudium non dicit occisum, sed tantum mortuum. Nec tamen addidit morbo, ut du-
13 bium sentire videatur. Quoniam res bellicas diximus,

de

Casinius & Aquinus. hinc est, quod in omnibus libris citimæ etiam vetustatis, non aliter Parisiorum urbem dictam reperias, quam *Parisius*. quod est pro *Parisos*. sic *Remus* aliquid factum esse, in antiquis Martyrologiis manuscriptis non raro scriptum offendi. quod item est pro *Remos*. nam *Parisos*, ut & *Remos*, est indeclinabile, *urbs Parisos, urbis Parisos, sum Parisos*. pro quo obtinuit ut *Parisius* scriberetur. ita & cum per tertium casum ea efferrent, indeclinabilia erant, ut hæc *Anchialo*, hujus *Anchialo*, & hoc loco, *Anchialo vastare*, pro *Anchialum*. de qua ratione plura alibi dicam, quæ id verum esse magis vincant. sic enim infra loquutus est *Vopiscus* in vita *Probi*: *Copto præterea & Ptolemaide urbes, ereptas barbarico servitio Romano addidit juri.* ita libri veteres eo loci.

CASAUBONUS.

¹ Nam septima decima die.] Sic & *Zonaras*: ἐπὶ τῇ δέκατῃ μὲν ἡμέρῃ οὐκ ἐπαύσατο ὡς περὶ τὴν αὐτοκρατορίαν. *Victor*, *Quintillus* paucis diebus imperium tenens interemptus est. at *Zosimus* ait, paucos menses, ὀλίγους βιώσαντος μὲν: sed scripserat, ut probabile est, ὀλίγους βιώσαντος ἡμέρας.

² Eo genere quo Galba & Pertinax.] Et hoc in *Constantii* gratiam.

SALMASIUS.

¹ Nam septima decima die.] *Vopiscus* in *Aureliani* vita, viceſimo die.

³ Et Dexippus quidem Claudium non dicit occisum, sed tantum mortuum.] Quare *Dexippus* *Claudium* occisum diceret, quem nemo dixit occisum? deinde cur heic de *Claudii* morte repetit, cum paulo ante eum morbo affectum mortales reliquisse scripserit? & cum ibi de genere quo mortuus est *Claudius*, non dubitet, quo argumento mutatus heic dubitet? nulla enim dubitandi ratio peti potest ex verbis *Dexippi*, qui mortuum tantum scribit: nec videri potest aliter sentire eum mortuum, quam quomodo omnes scripserunt, hoc est morbo. suspicor igitur id quod res est, non de *Claudio*, sed de *Quintillo* hæc esse accipienda, & temere pro *Quintilli*, *Claudii* nomen inreptis: & sane ita est. dicit *Trebellius* *Quintillum* septima decima die impetii occisum: *Dexippum* autem non dicere occisum, sed mortuum tantum: sed cum non addiderit morbo, ambigi posse quomodo senserit. de morte enim *Quintilli* variæ opiniones fuere, ut ex *Zosimo* discimus. quidam eum interfectum à militibus prodiderunt, ut *Trebellius*. alii sponte sua *Aureliano* cessisse quasi potiori, & sibi venas incidisse, ut scriptum reliquit *Zosimus*. *Dexippus* vero mortuum tantum scribit, ut dubium sentire videatur, inquit *Trebellius*. scribendum igitur hoc loco: & *Dexippus* quidem *Quintillum* non dicit occisum sed mortuum. pro *Quintillo*, hodie perperam *Claudius* legitur.

I Nuptia

de Claudii genere & familia saltem pauca dicenda sunt, ne ea quæ scienda sunt, præteriisse videamur. Claudius, Quintillus, & Crispus, fratres fuerunt. Crispi filia, Claudia: ex ea & Eutropio nobilissimo gentis Dardanæ viro Constantius Cæsar est genitus. Fuerunt etiam sorores, quarum una Constantina nomine, ¹nupta tribuno Assyriorum, in primis annis defecit. ²De avis nobis parum cognitum. Varia enim plerique prodiderunt. Ipse Claudius insignis morum gravitate, insignis vita singulari & unica castimonia, vini parcus, ad cibum promptus, statura procerus, ³oculis ardentibus, lato & pleno vultu, digitis usque adeo fortibus ut sæpe equis & mulis ictu pugni dentes excusserit. Fecerat hoc etiam adolescens in militia, quum ludicro Martiali in campo luctamen inter fortissimos quosque monstraret. ⁴Nam iratus ei qui non balteum

fed

¹ *Nupta tribuno Assyriorum.*] Cur nomen ejus tribuni non adscriptum? Assyrii autem in militia Romana fuere, ut & Mauri, & Palmyreni, & Ostroeni. unde supra Titus tribunus *Maurorum* fuisse dicitur. de quibus alibi plura dicendi locus.

CASAUONUS.

² *De avis parum cognitum.*] Italoquitur quasi patrem Claudii nobis indicasset: de quo ne *quid* quidem, in iis saltem quæ hodie extant Trebellii.

SALMASIUS.

² *De avis nobis parum cognitum.*] Mira brevitate avorum nomine patrem etiam comprehendit Trebellius. nam patrem, avum, proavum, avos vocat. de patre enim nec dixit, nec potuit quid certi dicere. pater enim Claudii etiam ignorabatur. Quidam Gordianum patrem ejus scripserunt, à quo procreatus est, primo experimenti actu, dum à muliere magistra eruditur ad uxorem.

³ *Oculis ardentibus.*] *Vigentes oculos*

in Zenobia dixit, quos heic ardentem vocat. Suetonius de Augusto, flagrantem.

⁴ *Nam iratus ei qui sibi non balteum sed genitalia contorsisset.*] Palatinus *vitalia* præfert, non *genitalia*. quod valde probat. non enim usque ad genitalia perveniebat balteus, sed medium hominem cingebat. Claudius vero vitalia sibi ab adversario inter luctandum pro baltheo contorta indignabatur. non igitur severa & exacta lege luctabantur. nam in vera lucta vitalia contorquere & illa firmo nexu implicare permisum. Græci *ταῖς μέσσι λαθεῖν* dicunt. at militaris ista luctandi ratio, quæ ludici tantum & exercitationis gratia erat instituta, non tam severis legibus peragebatur. nam nec nudi luctabantur, ut mos erat in Græcia luctantium. pro vitalibus igitur *καὶ ἀπὸ τῶν μέσων* balteum sibi invicem contorquere soliti erant. & merito Claudius iratus illi militi fuit qui legem ludici certaminis excefferat, & pro baltheo vitalia sibi contorserat.

Bal-

sed genitalia sibi contorserat, omnes dentes uno pugno excussit. Quæ res indulgentiam meruit pudore

VIII.

Baltheus autem, ut notum est, medium hominem cingebat. Virgilius:
Horum unum ad medium, teritur qua
futilis alio

Baltheus & laterum juncturas fibula mordet,

Egregium juvenem forma & fulgentibus armis

Transadigit costas, sulcæque extendit arena.

Servius: ad medium autem absolute ubi alio teritur baltheus. vitilia contorquere, Græci ἔσχαλα θλίβειν dicunt, quod in lucta erat sollempne. Statio, ilia implicare lib. VII.

— tergo nec opinus inherere.

Mox latus & firmo celer implicat ilia nexu.

Apollodorus de Antæo: δράμδου ἔσχαλα μετέωρον, θλίβειν ἀπέκτεινεν. ἔσχαλα sunt vitalia. unde in Helio-gabalo: quam alios vitalibus exemptis necarent, alios ab ima parte perfoderent. μεσοπέδην etiam hoc dicebant. Pollux: καὶ τὰ λαγυρὰ δὲ καὶ κλειμακίαν παλαισμάτων ὀνομάζει. μοχθηρὸν γὰρ τὸ μεσοπέδην ἐν τῇ κωμωδίᾳ ἤμμοι παλαισμάτῳ τὸ πέδην. Helychius: μεσοπέδην, μεσολαβείν. sed μεσοπέδην verius. sic autem dictum hoc schema palæstricum opinor, quod quibus vehementi nexu ilia stringerentur, plerumque ventris crepitum emitterent. hinc μεσολαβείν & μεσοπέδην idem in palæstra. inde elogium veteris athletæ: ἔμεισα εἰδεις ἔλαβεν: cuius vitalia nemo contorserat. sed quod inde ἀληπῶν athletam dici putat vir eruditissimus, qui nunquam victus est, valde in eo fallitur. vetus inscriptio: ᾠσοδόνικης, ἀλειπῶν, ἀσωέξως. perperam ibi legendum contendit, ἀληπῶν. & male etiam alter ille doctus criticus qui ἀλειπῶν indefessus vertit. ἀλειπῶν est invictus, & qui nun-

quam victus est. λείπεσθαι τὸ ἀγῶνα dicebantur, qui victi erant. Artemidorus: ἐν κείνῳ ὁ παῖς καὶ ἡγωνιστὴρ καὶ ἐν ἐλπίδι μετὰ τὴν νίκην γηρόμενος ἀλειπῶν. item alio loco: ἀλειπῶν κείνῳ τὸ ἀγῶνα καὶ ἀδόξως ἔπαυσε. καὶ ἡλικίᾳ γὰρ τὸ ἀλειπῶν ἐπαυσε, & alibi passim apud eundem. Scholiastes Pindari: καὶ ὡς Αἴας μετὰ τὸν ἀγῶνα βασιλεύει τὸ ὀδυσσεὺς ὀδῶν παρ' αὐτῶν ἀλειπῶν, id est, dolo victus est. hinc ἀλειπῶν, invictus in agone. Dio in Melancoma primo: καὶ τὸ πατέρῳ ἐνδοξότερον ὄντα τὸ Μελαγκομῶν κείνῳ τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγῶνα καὶ ὀλυμπιασὶ νενικημένος, εἰδὲ παρ' αὐτῶν ὑπερβάλλει. ἢ γὰρ κείνῳ ἀλειπῶν. sic quoque legendum in catalogo Olympionicarum à Scaligero primum edito: Ἀντιῶν ἀλειπῶν ἐν ταῖς τρεῖσι ἡλικίαις, vulgo ἀληπῶν vitiose editum. quod tamen verum esse defendit vir ille magnus, frustra. sed nec ἀληπῶν ἀκαταγώνιστος legendum apud Helychium, cum recte legatur, ἀκαταγώνιστος, ut & apud Suidam. desicere quoque pro vinci Latini dixerunt ex illo λείπεσθαι. Juvenalis de factio-
ne prasina:

— eventum viridis quo colligo panni.

Nam si deficeret, moestum tota urbe cederes.

Hunc populum. —

& recte ibi vetus interpres; si deficeret, si vinceret. sic Tertullianus aurigam deficere dixit qui vincitur: non alio modo quam & aurigam ipsam quoque defecisse praesumitur, cum vires eorum defatigatio denegavit, quantum de dispositione destituti hominis, non de passionis veritate.

GRVTERVS.

I Sed genitalia sibi contorserat.] Palæstinus à prima manu vitalia.

I Quæ

Vindictæ: siquidem tunc Decius imperator, quo præ-
 sente fuerat perpetratum, & virtutem & verecundiam
 Claudii publice prædicavit: donatumque armillis &
 torquibus, à militum congressu faceffere præcepit, ne-
 quid atrocius quam luctamen exigit faceret. Ipsi
 Claudio liberi nulli fuerunt: Quintillus duos reli-
 quit: Crispus (ut diximus) filiam. Nunc ad iudicia ¹⁴
 principum veniamus, quæ de illo à diversis edita sunt:
 & eatenus quidem ut appareret ' quandoque Clau-
 dium imperatorem futurum. Epistola Valeriani ad
 Zosimionem procuratorem Syriæ. *Claudium Illyricia-
 næ gentis virum, 2 tribunum Martiæ quintæ legionis fortis-
 sima dedimus, virum devotissimis quibusque ac fortissimis
 veterum præferendum. Huic salarium de nostro privato
 arario dabis annuos frumenti modios tria millia, hordei
 sex millia, laridi libras duo millia, 3 vini veteris sextarios
 tria millia quingentos, olei boni sextarios centum quinquag-
 ingta, olei secundi sextarios sexcentos, salis modios vigin-
 ti, cere pondus centum quinquaginta, feni, palea, aceti,
 oleris, herbarum, quantum satis est, 4 pellium tentoria-
 rum decurias triginta, mulos annuos sex, 5 equos annuos
 tres,*

1 Quandoque.] Pal. quodocunque.

CASAUBONUS.

2 Tribunum Martiæ quintæ legionis.]
 Hæc legio ut & sexta Gallicana atque
 aliæ quarum in sequentibus libris
 mentio, post tempora Dionis fue-
 runt conscriptæ: nam earum nomen
 inter antiquas non recensetur, quas
 ipse descripsit.

3 Vini veteris sextarios tria millia
 quingentos.] Quod per sextarios potius
 quam per congios aut culeos nume-
 rus hic indicatur, ea fortasse caussa
 est: quod dieterim vinum exhibere
 tur, non una largitione plures congii
 simul: sic enim plerunque solitæ dif-
 tribui annonæ. in Aureliano voca-
 tur hoc vinum mensale.

4 Pellium tentoriarum decurias trigin-

ta.] Solent non singulæ pelles vendi,
 sed plures simul in unum fascem col-
 ligatæ, pura denæ aut duodenæ simul.
 Videtur autem decuria una ad tento-
 rium unum sufficisse: ideoque per
 decurias fuisse emi vendique solitas.

SALMASIUS.

4 Pellium tentoriarum decurias trigin-
 ta.] Sic res aliæ multæ per decurias
 venundari solitæ. sic decades charta-
 rum apud Anastasium de vitis Ponti-
 ficum in Sylvestro: cartas decadas cen-
 tum & quinquaginta: aromatum libras
 cc. item: cartas decadas trecentas: olei
 nardi libras trecentas. & paulo post: car-
 tas decadas quadringentas: piper medim-
 nos quinquaginta.

5 Equos annuos tres, camelos annuos
 decem.] Equi annui tres tribuno le-
 gio

tres, ¹ camelos annuas decem, mulas annuas novem: ² argenti in opere annua pondo quinquaginta, ³ philippeos nostri vultus annuos centum quinquaginta, & in strenis quadraginta septem & trientes centum sexaginta. ⁴ Item

gionis dantur. Hyginus de castris metandis, decurionibus singulis ala milliaria ternos equos tribuit, duplicariis, & sesquiplariis binos, his verbis, quæ in vulgatis corruptissima sunt: nunc ut suo referam loco, ala milliaria turmas habet xxxii. in ea decuriones, duplicarii, sesquiplarii totidem, quot & numeri turmarum, stabunt: equos singuli decuriones ternos: duplicarii & sesquiplarii binos. ad quem locum plura de tota hac re dicemus.

1 Camelos annuas decem.] Palatinus, camelas annuas decem. camelorum autem in castris Romanorum, jam inde à vetustis temporibus multus usus fuit, ad prædam portandam, quibus cum epibatis suis quinque pedes assignat. Hyginus & in prætura eos collocat, aut juxta quæstorum, si ad prædam portandam præsto erunt. equitibus vero duo pedes & semis; pediti pedem unum mensuræ assignat. sed hæc ibi pluribus. inde igitur semper ducibus & tribunis cameli vel camelæ cum equis & mulis datæ.

2 Argenti in opere annua pondo quinquaginta.] Argentum in opere vocat, argentum operatum. quod vetustiores factum appellabant. sic calices in gemmis, gemmatos calices appellat idem Anastasius. ut marmora in exemplis, marmora exemplata. argentum igitur in opere, est argentum factum.

GRUTERUS.

1 Camelos annuas decem.] Pal. camelas annuas.

4 Item in caucos.] Iterum admisi scripturam Pal. cum fuisset in antehac vulgatis caucos. ceterum idem codex abit à publicatis, quod habeat, item in cauco scyso pondo undecim. item caucos & scyso & zuma pondo undecim. sed videntur priora inducenda.

CASAUBONUS.

3 Philippeos nostri vultus.] Philippi nummi Philippi primum jussu formati fuerant: sed cum illa forma recepta semel placuisset, ea retenta est simul cum appellatione: hoc solum immutato, ut vultum & nomen nummus referret non Philippi, sed ejus principis qui cudi jussisset. Idem sentimus de aureis Antoninianis, & Valerianeis, sive Valerianinis, & trientibus Saloninianis, de quibus paullo post fit mentio.

4 Item in caucos & scyphos pondo undecim.] Hæc sunt inducenda. sequuntur enim eadem verba.

SALMASIUS.

4 Item in caucos & scyphos.] Palatinus: in caucos & scyphos. nec dubium quin illa sit vera lectio. caucum enim vocarunt recentiores, qui vetustioribus erat cyathus. Isidorus cyathum sua ætate caucum fuisse dictum scribit: cyathi pondus decem drachmis apponitur, qui etiam à quibusdam caucatus dicitur. ita enim libri veteres. vulgo caulacus scribitur. quidam libri, caucatus. omnino verum est, caucatus. caucos autem & caucatus idem. sic terminus, terminatus: matella, matellata: matula, matulata in veteribus Glossis. magistrati pro magistris apud Livium in vetustissimis membranis: unde magistrati pagorum pro magistris pagorum apud agrimensores olim mihi notati. caucos igitur vel caucatus, est cyathus. epigrammatis Græci lemma: εἰς ἐρωταὶ καυκίω γεγλυμμένον. καυκίω appellat, qui in ipso epigrammate, κύαθον vocatur.

Εἰν κούθω τις ἐρωταί; τίς γέλας; caucum, baucum etiam vocabant. & caucam, baucam. cauca in Glossis exponitur patera. Anastasius in vitis Pontificum,

in caveos & scyphos pondo undecim. 1 item in caveos & scyphos 2 & zuma pondo undecim. 3 Tunicas ruffas militares

tificum, Leone quarto: *cantharam exauratam unam, baucas exauratas tres, fibulatoria majora & minora quinque. & in Benedicto tertio: Baucas ex auro purissimo duas pensantes libras. bauca & cauca idem: & βαυκάλιον & κωυκάλιον. sic & in aliis multis vocibus harum duarum invicem litterarum permutationem animadverti. βορβορύγλω & κρηγορύγλω Græci rem eandem appellant. ita Latinis *buso*, & *cuso* indifferenter dicitur: optima Glossæ, *buso*, & *cuso*, ὄξυγη εἶδος ἀπερίδω. à *bauca*, *baucar* vel *baucal* & *baucale*: quod est vas vitreum vinarium. est & *baca* vel *bacea*, nam ita scribitur apud Isidorum, genus aliud vasis: à quo *bacar* ἀστράξ εἶδος in Glossis, & *bacarium*. errant igitur qui distinguunt inter *βαυκάλιον* & *κωυκάλιον*, *baucam* & *caucam*. veteres Glossæ: *macusta*, *βαύκη*. lege, *mascauta* vel *mascauda*. *mascaudam* appellat ille Grammaticus, quam alii communius, *bascaudam*. sic & apud veterem Scholiastem Juvenalis in antiquo libro lectum fuisse *mascaudam* notarunt eruditi viri. Glossæ, *βαύκη*, hoc *viniferum*. *viniferum* Latine vocat, quod *anaphorum* Græca voce magis in usu est. *baucas* istas vel *baucates*, *gillones* etiam appeilarunt. nam ita in vetustissimo libro epigr. scriptum legi: — *gillo*, *fabilla*, *meio*.*

gillonem quoque vocat Cassianus monachus, non *gellonem*.

CASAUBONUS.

1 *Item in caveos & scyphos & zuma pondo undecim.* Caveum poculi genus esse paret ex Pescennii vita. Hieronymus *cavum* ligneum appellat libro II. adversus Jovinianum vas quod ad potandum habuit Diogenes Cynicus priusquam vidisset puerum manu concava bibere. sed antiquæ Hieronymi editiones scribunt *cancium*

ligneum, non ut hodie editur, *cavum*, quod firmat Scaligeri sententiam *cancium* ubique legentis pro *caveum*, ut ante diximus. Pro *zuma* lego *zemas*. *cabos* ita vocarunt vulgo, ὄξυγη τὸ ζεῖν. Servius in III. *Aeneidos*: *LEBETAS*, ollas *æreas*: Græce dixit: *zemas* enim *vulgare* est non *Latinum*.

3 *Tunicas ruffas militares annuas.* Numerus deest. Scribo, *annuas duas*. ut in sequentibus. *ruffas tunicas* appellat quas Græci *φοινικίδας*, ut explicat recte doctissimus Turnebus. sed de *ruffo* colore lege quæ disputat Julius Scaliger in acutissimis illis suis, & sine admiratione nunquam legendis *Exercitationibus*. *Tunicas ducales ruffas*, leges in Aureliani vita.

SALMASIUS.

2 *Et zuma pondo undecim.* Ita libri nostri constanter. malebat vir doctissimus, *zemas*. ita dicuntur ollæ *æneæ*. nihil nos mutamus, præsertim non ad stipulantibus libris: *zumum* enim vel *zemum*, & *zema zema* idem est. sic *digammam* & *digammum* dixere: *diplomam* & *diplomum*, & alia infinita. *zema* vero vel *zemum* aut *zumum* olla dicta est ἀπό τῆς ζεῖν. Etymologicum magnum: ζεῖον, τὸ θερμὸν ἀπὸ τῆς ζεῖν. ζεμα jus vel decoctio. unde ὀπίθεσ ἀπὸ ζεμας, quæ sunt elixæ, & cum jure decoctæ. Isidorus *zemam* appellat. jus coquinae magistri à jure nuncupaverunt, quia ea lex condimenti ejus. hanc Græci *zemam* vocant. quem locum idcirco adduxi quod ibi adversus librorum auctoritatem ζωμὸν restituant. *Zemam* vocat Isidorus quod est Græcis ζεμα. inde olla etiam in qua decoquitur aliquid, *zema* vocatur, vel *zumum* aut *zemum* ut diximus. Glossæ manuscriptæ *zema*, olla verba autem illa, ζεω, ζέω, ζέω, & si qua sunt similia, etiam *χύω* & *ζύω* & *ζύω* dicuntur. unde

de ζύμω, ἀπό τῆς ζύμης hoc est fervere, sicut Latini *fermentum* à *ferendo* dixerunt. inde igitur ζυμω pro ζεμω, idque indubitare verissimum est. possit etiam ζυμω à ζεμω sic fieri, & in u mutato ut πελλός, pullus: βερρός, burrus, κατὰπέλτης, catapultæ: Σικελός, Siculus, & similia sexcenta. ita igitur, ζεμω, ζυμα & ζυμω, ut διπλωμα, diploma, & diplomum.

3 *Tunicas ruffas militares.*] Deest numerus, ut jam animadversum viris doctis. legendum igitur: *tunicas ruffas militares duas, sagochlamydes annuas duas.* jungit *tunicas militares, & sagochlamydes.* tunica enim militaris interior vestis supra quam accipiebatur sagochlamys. Φοινικίδα heic interpretatur Turnebus, quem sequutus est Casaubonus. sed Φοινικίδα Græci τῆς ἐφεσπιδῆς appellant, hoc est paludamentum vel chlamys, quæ supra tunicam accipitur. locus Plutarchi quem produxit Turnebus ex vita Bruti non de tunica ducali sed de paludamento vel pallio ducali accipiendus est. sic enim habet: τὸ μὲν σῶμα τῆ πολυτελεστάτῃ τῆ ἐαυτῆς φοινικίδαν περιβαλεῖν ἐπέδουσαν. verbum περιβαλεῖν de eo genere vestimenti capiendum esse satis ostendit, quod Græcis περιβάλλω. qua voce & vestem stragulam, & chlamydem, & pallium, & quidquid amictui est, intelligunt. sed clarius in Crasso Φοινικίδα posuit pro paludamento imperatoris: λέγει δὲ ἡμέρας ἐκείνης ἐχῶσπερ ἐστὶν ἐν Ρωμαίων στρατηγῆς ἐν φοινικίδι ἐλθεῖν, ἀλλ' ἐν ἰμαλίῳ μέλαινι. id est, non in paludamento cocceo, ut nos est Romanorum imperatorum, sed in pullo amictu processisse. & sane ἡ φοινικίς, punicea chlamys est, ut ἡ ἀλουργίς purpurea. tunica ruffa hoc loco sunt φοινικῆς χιτῶνες. φοινικῆς ὑποδύτης vocat Plutarchus in Philopœmene, ubi Philopœmenis militibus tribuit στρατιωτικῆς χλαμύδας ἢ φοινικῆς ὑποδύτης. id est sagula militaria, & tunica ruffa. φοινικίδα & φοινικῆν

χιτῶνα videtur etiam distinguere Pollux lib. vii. cap. xiiii. ἐν ᾧ δὲ τῶν χρωμάτων καλεῖται ἐδῆτες, ἀλουργίς, πορφύρεῖς, φοινικῆς ἢ φοινικῆς χιτῶν, βατραχίς, αὐτὰ μὲν ἀνδρῶν. scio tamen etiam plerumque confundi apud Græcos φοινικίδα & φοινικῆς χιτῶνας. ruffas militares Isidorus vocat ruffatas. ruffata, inquit, quam Græci phœniceam vocant, nos coccinam, reperta est à Lacedæmonijs ad celandum coloris similitudine sanguinem, quotiens quis in acie vulneraretur, ne contemplantis adversario animus auferret. Græci δὲ φοινικίδα ἢ idem dicunt ex Aristotele. addit Isidorus: hac usi sunt milites Romani sub consulibus: unde etiam ruffati vocabantur. sequitur apud eundem: silebat enim pridie quam dimicandum esset, ante principia belli, admonitio & indicium futuræ pugnæ. Græci scriptores in rebus Romanis hoc insigne quod ante ducis tentorium erigebatur, cum ad arma concurrere oporteret, χιτῶνα ὑποδύτης vocant & χιτῶνα φοινικῆν, interdum etiam φοινικίδα. de tunicis ruffis ducalibus, & ruffis militibus nos alibi. ruffas istas militares, canuſinas ruffas vocat Martialis:

Roma magis fufis vestitur, Gallia ruffis.

Et placet hic pueris militibusque color.

intellige tunicas ruffas canuſinas quæ servis & militibus in usu fuere: vel certe pænulas ruffas. hinc pænulati (leui & pænulati milites, ut alibi observare memini. Tertull. de coron. milit. ibidem gravissimas pænulas posuit vocelari auspiciatus: speculatoriam pedibus absolvere, terra sancta insistere cupiens. seq. & nunc ruffatus sanguine suo, spe calceatus. ruffa igitur illæ pænulæ militares, quas non dubitem heic vocari tunicas. sic Φαινόλιω Græci modo ἐφεσπιδῆς, modo χιτῶνα interpretantur. Suidas: Φαινόλης, χιτῶνισκος, οἱ ἢ παλαιῶν ἐφεσπιδῆς. ἢ χιτῶν ἰσραηλῆος. sic tunica gausapianam vel gausapinam, & pænulam gausapinam de eodem genere vestis dixerunt. sic tunica scortea, & pænula scortea eadem, nisi quis dixerit & tunicas & pænulas ruffas habuisse milites. quod

res annuas, ¹ sagochlamydes annuas duas, fibulas argenteas inauratas duas, ² fibulam auream cum acu Cyprea unam.

quod ego verum esse arbitror. nam tunicas istas ruffas sub sagochlamydis gerebant, quarum heic junctim cum tunicis habetur mentio. Φαινόλω tamen etiam Græci χιτῶνα interpretantur, & tunica quoque nomine pænulam Latinos vocavisse supra volebam, ubi de tunicato popello, & servorum tunicis agebamus, de quo nos alibi.

1 Sagochlamydes annuas duas.] Inter sagum & chlamydem hanc puto differentiam fuisse, quod ad formam attinet, quam doctissimi quique Græcorum inter χλαῖναν & χλαμύδα constituunt. sic igitur illi: χλαμύς κῆ χλαῖνα Διὰ Φέρει, καθὸ Διὰ ποδῶν ἐπιδειξέει Διδυμῶ ἐν ὑπομήματι δὲ τέρω Γλαῖδῶ. ἢ μὲν χλαῖνα ἠρωϊκὴν Φόρημα. χλαμύς δὲ Μακεδονικὴν μὲν ἑξακῆστια ἔτη τῶν Τρωϊκῶν ὀνομασθεῖσα Σαπφοῖ, αὐτῇ γὰρ μέμνηται τῆς χλαμύδῶ. Διὰ Φέρειν φησὶ κῆ τῶν χλαμύδων. ἢ μὲν γὰρ χλαῖνα τετραγώνου φησὶν ἰμῶτιον, ἢ δὲ χλαμύς εἰς τέλειον ὡσεὶ τὰ κῆτις σιωῆται. χλαῖνα τετραγώνου, Latinis *lena*, sagum quoque τετραγώνου. saga enim quadra & quadrata fuisse passim memorant auctores. Isidor. *sagum* autem Gallicum nomen est. dictum autem quadratum sagum, eo quod apud eos primum quadratum vel quadruplex esset. sed de quadratis & rotundis generibus vestium nos alibi. sagochlamys igitur ex utroque compositum, sago & chlamyde, vel ad utriusque formam factum, & aliquid habens ex utroque vestimentum. non diversum fuisse videtur genus illud vestis quod σαζομάλιον Græci recentiores vocarunt. nam μωτίον pro chlamyde dixerunt. Glossa: paludamentum, χλαμύς, μωτίον. de sagomanto Suidas in Etymologico: ubi interpretatur χλαμύδα τὸ ὡσεὶ Φέρει τὸ ἐν τῇ σιωῇ.

Tom. II,

δεία λεγόμενον σαζομάλιον, ὡσεὶ φορέσιν οἱ κρησφόροι, &c. non dubium est idem esse σαζομάλιον & σαζοχλαμύδα, & apparet rotundum fuisse ut chlamys, non quadratum vel quadrangulum ut sagum. sed hæc pluribus explicare non est hujus loci. quod in alio tempore & alio opere commodius præstabitur.

2 Fibulam auream cum acum cypream unam.] Scribe: fibulam auream, cum acum cyprea unam. acus cyprea non ab ullo Cypriorum artificio dicta est, sed ab *Cyprio*, hoc est ære cyprio, quod nunc *cuprum* vocamus. Spartianus in Pescennio cyprum vocavit. ita enim in veteribus libris: nam & ex ære vel cyprio cancelli superpositi esse dicuntur. inde hoc loco acus cyprea. acus cyprea vel cuprea multa apud Marcellum mentio: nos aliquot loca proferemus: lacertum viridem quem Græci *Sauron* vocant capies, perque ejus oculos acum cupream cum licio quam longo volueris traicies. idem alibi: lacertiam viridem excacatam acum cuprea in vas vitreum mittes, cum anulis argenteis ferreis & electricis. item: ranunculum viridem acum cuprea pungito, & sanguine ejus excepto palpebras continge. sed & aliis locis apud eundem, & acus cuprea, & anuli cuprei, & vasa cuprea memorantur.

GRUTERUS.

2 Fibulam auream cum acum Cypream unam.] Repræsentavi lectionem codicis Pal. sed manus secundæ: tanto quidem proclivius quod in eam descenderat ingenii conjectura Casaubonus noster; neque quidquam subesset sani vulgato, Cum acum Cypriam unam.

CASAUBONUS.

1 Sagochlamides annuas duas.] Interdum ex duplici genere vestium unum conficiebant, quod utriusque figuram participaret. sic chlamydem martuclem

Bb

tuclem

unam. Balteum argenteum inauratum unum, ¹ annulum bigemmem uncialem, ² brachialem unum unciarum septem. Torquem libralem unum, cassidem inauratam unam. ³ Scuta chryso-graphata duo, lorica unam, quam refur-

enelem mox nominat auctor: & ita etiam tunicas palliolatas leges in Vopisci Bonoso. Etiam in Gallienis *trabeata saga* licet interpretari in hunc modum. neque temere ea lectio mutanda. ita ergo *sagochlamys*, vestis novum genus fuit compositum ex *sago Romano*, sive Gallico & *chlamyde Græcanica*. utrumque indumentum fuit militare.

² *Fibulam auream cum acuo Cypream unam*.] Scribe: cum acuo Cypria, unam. non enim sequor libros scriptos qui duo illa verba *cum acuo Cypriam* non habent. Vestium fibulæ à parte sui ita sunt dictæ: cum enim annulo consistit & acuo, proprie non utrumque, sed sola acus fibula dicitur. ea pars est toto antiquior: nam primos homines necessitas compulit ut vestem fluentem spina vel hastula adstringerent, ut observant Rabbini, & legimus apud Tacitum de veteribus Germanis. id igitur quod insigebatur, è re fibulam, quasi figuram Latini dixerunt. nisi malis à findendo deducere cum Julio Scaligero. Græci à *πείρειν* quod est transfigere, *περόνλω* & *πέριπλω*. & ab *ἐνέειναι*, quod immittere significat, *ἐνέειναι*. Callimachus,

Ἄλκιμα χρυσεύησιν ἐερρημένω ἐνέειναι.

vulgo nobis, *ardille*, vel *ardillon*. quæ vox & sono & significatione affinis est Græcæ *ἀρδης*. ars deinde accessit, quæ annulo adjecto & commodiorem & honestiorem fibulæ usum præbuit. Sed totum illud inventum Latini fibulam vocant: etsi proprie id est quod diximus. Græci quoque *πέριπλην*, *περόνλω*, *φίβλαν*. *Acus cypria*, sine ab ære Cyprio ita dicta, an ab

artificio peculiari artificum Cypriorum, nescio. Egnatius hic male conjicit.

SALMASIUS.

¹ *Annulum bigemmem*.] Palatinus: *annulum bigemmem unum*. scribendum: *annulum bigemmem unum*. non enim *annulus bigemmem* qui duas gemmas habeat, recte dicitur, sed *bigemmis*: ut nec *fluvium bicornem* dixeris, qui duo habeat cornua, sed *bicornem*.

³ *Scuta chryso-graphata*.] *Χρυσόγραφοι* Græci vocant quod est auro pictum: ut *κηρογράφοι*, quod est cera pictum. inde verbum *χρυσόγραφοι*, auro pingere, quod heic est *chryso-graphare*: & *chryso-graphata scuta*, *χρυσόγραφοι*. neque vero litteris aureis inscripta placet interpretari. sic auro celata, *χρυσόγλυφα* vocant, & *χρυσόστυλοι*. potuisset simpliciter dicere *chryso-graphata scuta*: sed sic *chryso-graphata* dixit, ut *anaglyphata* pocula dixerit pro *anaglyphis*. sed hæc alio loco pluribus.

GRUTERUS.

² *Brachialem unum*.] Pal. *man.* quod si retinemus, aliquid subaudiendum substantivi.

CASAUBONUS.

² *Brachialem unum unciarum septem*.] Scribe *brachiale*. & *dextrocherium* intellige, de quo satis ad Maximinos.

³ *Scuta chryso-graphata duo*.] Et *picta*, sive *celata*, & *inaurata*, vel *aureis litteris inscripta*. de hac arte notamus aliquid ad Suetonii Octavium, capite VII. aliud est cum in argentum solidi auri calatura descendit, ut loquitur Seneca.

refundat. ¹ Lanceas Herculeanas duas, ² aclydes duas, falces duas, falces foenarias quatuor. Cocum quem refundat, unum: mulionem, quem refundat, unum. Mulieres speciosas ex captivis duas. ³ Albam subsericam unam cum

¹ Lanceas Herculeanas duas.] Melius, Herculeanas. sic in Pertinace, *macheræ Herculeanae*. tamen & alibi legas Herculeanus.

² Aclydes duas.] Aclydes sunt plumbarum funiculo ex baculo aptæ. Lege Servium ibi,

— teretes sunt aclydes illis

Tela: sed hæc lentos mos est aptare flagello.

³ Albam subsericam unam, cum purpura Succubiana.] De alba subserica inferius sub libri hujus finem. Succubiana purpura, à Succubone Basterianæ oppido nomen habet: solet enim à loco ubi tingebatur denominari purpura, ut Tyria, Laconica, Hermionica. Succubiani municipii mentio facta superius initio vitæ Marci Antonini. Videtur Plinius Succubonem collocare in vergente quidem ad mare Basteriana, sed tamen in mediterraneo. purpuræ autem baphia non alibi instituta, quam in locis ad mare sitis. propterea suspicabar syllaba adjecta scribendum esse, *Succubaritana*: ut eadem sit cum illa quæ statim Maura nominatur. nam Succubar sive Succabar oppidum Mauritanæ Cæsariensis ex Plinio aliisque notum est. At regius aliter, ubi offendi, *Grabitana*. etiam Puteanus unus, *Girbitana*. de quibus lectionibus cogitent eruditi. Scribit quidem Aurelius Victor vulgaris, Meningem sua jam ætate inulam fuisse dictam Girbam: sed de purpura Girbitana nihil legi.

SALMASIUS.

¹ Lanceas Herculeanas.] Melius Herculeanas, quam Herculeanas. nam Hercules, Herculeus, Herculeanus: ut *Cæsareus, Cæsareanus*. ita quoque legendum in Pertinace: *Macheræ Herculeana*.

² Aclydes duas.] Mirum est Ser-

vium narrare aclydes genus esse teli antiqui, adeo ut nusquam commemorentur in bello: liquet tamen ex hoc loco, & in bello commemoratas & usitatas fuisse. idem Servius ad illum versum:

Teutonico ritu mos est torquere catecias.

Cateciam quidam asserunt teli genus esse tale quale aclydes sunt, ex materia quam maxime lenta, cubito semis longitudine, tota fere clavis ferreis illigata, quam in hostem jaculantes, lineis quibus eam adnexerant, reciprocam faciebant. catecia autem lingua Theotisca *hastæ* dicuntur. quæ verba optimi Grammatici non uno loco castigavimus, ubi insigniter erant depravata. constat igitur aclydes clavæ genus esse, quod loro vel amento in hostes jaciebatur. falsum est quod quidam scripsit, veteres aclydem vocavisse, quod posteriores *μικλάβιον*. aclydem enim in bello tantum usus, quæ loro religatæ magna vi jaciebantur, & redibant ad eum qui jecerat, clavisque ferreis, aut acuminibus erant munitæ, ut sine pernicie non redirent, quemcunque tetigissent. ideoque recte jacula brevia interpretatur Nonius. at *manclavia* non erant jacula, sed fustes, quibus cædebantur, qui fustuarium meruerant. vide quantum intersit inter *μικλάβιον* & aclydem. Isidorus de catecia scribens, quam & aclydem esse refert Servius, *caiam* ab Oratio dictam ait. ita enim omnes libri quos vidimus: vir tamen doctissimus eo loci correxit, *calam* à Lucillio dici, & putat illum versum Lucillii designari,

Scinde puer calam ut caleas.

ego etsi nesciam quam bene nomen Horatii ibi sit ab Isidoro positum, de *caia* tamen mihi exploratum est, non mutari debere. *caia* vetus verbum, quæ fustem aut clavam aut baculum

¹ cum ² purpura Girbitana : ³ subarmale unum cum purpura

significat. unde *cajare*, pro *verberare*, dicebant veteres. Fulgentius in libro de continentia Virgiliana : in septimo vero *Cajeta* sepulta nutrice, id est magistriani timoris projecta gravedine : unde *Cajeta* dicta est, quasi coactrix aetatis : nam & apud antiquos *cajatio* dicebatur puerilis *caedes*. unde *Plautus* in *Comœdia Cistellaria* ait :

Quid tu amicam times ne te manulea cajet ?

cajare igitur est *verberare* & *cadere*, unde puerilem verberationem *cajationem* olim dicebant, à *caja* scilicet, quæ fustem significat. non puerilem tantum *cadem*, sed cujusvis denotat. *Isidorus* : *cajæ*, *cancelli*. idem in eisdem *Glossis* : *cancellare*, *battuere* exponit : *cancellat*, *concidit*, *battuit*. non igitur *cajare*, *compescere* aut *coercere* significat, nisi quatenus id fit *verberibus*, sed *cadere* & *batuere*. & sic illi voci hætenus ignotæ significationem suam restituimus.

³ *Albam subfericam unam.*] *Alba* hæc absolute *vestis alba* : unde *albatii* qui *albas* gestabant. in *Gallieno* : *jamprimum inter togatos patres*, & *equestrem ordinem*, *albatos milites*, & *omni populo præeunte*. ubi notandum de *albatii* militibus. nam videntur istæ *albæ* propriæ militum fuisse diebus festis, & pompæ destinatæ. ita hæc *alba* tribuno datur, eaque *subferica*.

¹ *Cum purpura succubitana.*] *Quis* primus *purpuram* istam *succubitana* commentus sit, nescio. nam ver. editio habet, *gubitana*, parum quidem emendate, sed vitio, ut apparet, typographico, pro *girbitana*, quæ est scriptorum omnium lectio. *Girbitana* purpura à *Girba* insula quæ *Meninx* veteribus dicta fuit. in *Cosmographia Aethici* numeratur inter insulas Oceani Meridiani insula *Girbe* : *Syrtis major*. *Lucicajri*. *Syrtis minor*. *Catabathmon*. *Girbe*. in itineralio insularum, etiam insulæ *Girbæ* fit mentio. ea est quam dixi veteribus dictam *Meninx*

gen : quod scimus testimonio *Victoris vulgaris* : eamque hodie nomen id retinere dicunt, & *Gerbi* appellari. in ea nobilissimum *baphium*, cujus mentio in notitia imperii, ubi *Girbitanum baphium* non semel memoratur. inde *Girbitana purpura*, quam quæsi-erunt viri docti, nos invenimus.

GRUTERUS.

² *Purpura Succubitana.*] *Pal. noster* refert illud aliorum *Sirbitana*.

³ *Subarmale unum.*] *Pal. Subarmalem*. ut aliquid rursus subintelligatur *substantivi*. sicque iterum infra in *Aureliano* habebimus *subarmalem profundum*.

CASAUBONUS.

³ *Subarmale unum cum purpura Maura.*] *Jam exposuimus ad Aelii Spartiani Severum*.

SALMASIUS.

³ *Subarmale unum cum purpura Maura.*] *Subarmalem unum*, scribit hæc *Palatinus*. sic quoque infra legitur apud *Vopiscum* : *subarmalem profundum*. ubi nolim mutari in *subarmale* : quod doctissimo viro placebat. exit igitur, hic *subarmalis*, ut hic *colobus*, hic *hyrrus* : quæ sunt adjectiva vestium, pro vestibus ipsis usurpata, & genere masculino enuntiata, ut infra dicemus ad *Vopisci Carinum*. *subarmalis* autem fuit vestis genus pompabilis, ut ita dicam, & ostensionalis. dictus *subarmalis* quod sub armum rejiceretur. sic *armilausa* genus aliud vestis ab armis dictum, hoc est scapulis. quo monachi olim utebantur, quam *Græci ἐπιτομή* vocant, quod scapulas conregeret, non ut *subarmalis* sub armum rejiceretur. *Isidorus armilausam*, scapulare monachorum exponit in *Glossis*, quibus perperam scriptum est *armilausa*. vetus *Scholias* *Juvenalis* ad illud :

— *viridem thoraca jubebit*
Præferri. —

armis

pura Maura. ¹ *Notarium, quem refundat, unum:* ² *Structorem, quem refundat, unum.* ³ *Accubitalium Cypriorum paria*

armilansiam, inquit, prasina, ut similia, ubi perperam corrigunt: aut similem. subarmalem vero esse vestem Φαυλασιώδη, & festivitatum tantum & pompæ, vel hic locus indicat. postquam enim enumeravit Valerianus vestes ad quotidianum usum, ut sunt tunica ruffa, sagochlamydes: separatim heic ponit quæ ad pompam tantum sunt, ut albam subsericam cum purpura Girbitana, subarmalem cum purpura Maura. nam & albatos supra milites fuisse vidimus in die pompæ & triumphi. præterea ex istis vestibus pompicis unam tantum, ut subarmalem unum, & albam unam, neque eas annuas, dari jubet princeps. quod & raro sumantur ejusmodi vestes, & frequenti utu non deterantur, ita ut una sufficere possit longo tempore. ex illis autem usualibus, & quæ quotidie habentur, duas annuas assignat: ex quibus liquido constat, albam & subarmalem fuisse vestes non quotidianas, sed dierum tantum sollennium & festivorum. idem Valerianus apud Vopiscum in brevi munerum, quæ in Aurelianum conferri voluit pro rebus bene gestis, subarmalem profundum numerat cum tunicis ducalibus, toga picta, tunica palmata, sella eburata. quod etiani argumento est, non fuisse vestem vulgarem, & quotidie habendam. quemadmodum autem supra in quotidiana militum veste tunicas ruffas & sagochlamydes nominavit & junctim posuit: ita plane hoc loco pompalem vestitum commemorans, albam subsericam, & subarmalem profundum conjunxit. nam ut in usu quotidiano sagochlamydes supra tunicas ruffas accipiebant, sic diebus festis & sollennibus subarmales supra albas subsericas sumere consueverant. alba igitur subserica tunica erat, quod & ipsum nomen ejus satis arguit: alba enim ἐλευκῶς dicitur, & intelligitur tunica. subarmalis autem chlamys

vel byrrus qui fibula in humero connectebatur, brachioque dextro concluso sub armum descendebat. hinc subarmalis dictus, cum subaudiatur byrrus vel peplus. nam supra imperatorium pepulum dixit.

CASAUBONUS.

¹ *Notarium quem refundat unum.] Unum è scribis, aut servis publicis, qui magistratibus apparebant & scribendo merebant, quæ illi distarent notis excipientes.*

² *Structorem quem refundat unum.] Δακτύλῳ, & τραπεζοποδῶν, ut interpretatur Athenæus libro quarto.*

³ *Accubitalium Cypriorum paria duo.]* Exposuimus ad Lampridii Heliogabalum. ubi & de mantelibus Cypriis diximus, quorum in vita Aureliani habetur mentio. apparet fuisse illa ætate insignes in insula Cypro peristromatum, tapetum, aliarumque rerum artifices, quarum est usus in vita quotidiana.

SALMASIUS.

³ *Accubitalium Cypriorum.] Accubitalia sunt toralia. cave pates cum doctissimo viro etiam mantelia eo nomine venire. mantelibus enim mensæ sternebantur, accubitalibus accubita, hoc est tori in quibus ad mensam veteres accumbabant. Horatius:*

*— ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget naves.*

Cypriorum mantelium mentio in vita Aureliani: non propterea tamen mantelia & accubitalia idem erunt. non solum mantelium mapparumque, & accubitalium, sed etiam peristromatarum, velorumque varii generis & aulæorum artificio Cyprus olim insula nobilitata est. Pollux: *ἀπὸ τῆς Ἡριτανῆς ἐπὶ ταῖς Ἱουδαίας τραπεζοποδῶν σοὶ δεῖ. εἴτε αἰτῶν εἴτε ἐν τῷ τραπεζοποδῶν λούχῳ ἐστὶ ὁ θά-*

paria duo. ¹ Interulas, puras duas: ² fascias viriles duas: togam, quam refundat, unam. ³ Latum clavum, quem refundat, unum. ⁴ Venatores qui obsequantur, duos: carpentarium unum. ⁵ Curam pratorii unum. *Aquarium*

νης, εἰπεὶ πολὺ ἔχον, ἐφ' ᾧ Ἀ' εἰσο-
φάνης ἀνείπη.
Τὸ ὠρθοπείτασμα Κύπριον τὸ ποι-
κίλον.

Cypriorum velorum ad eundem u-
sum, quæ foribus scilicet obtende-
rentur, mentio, si bene memini, ha-
betur in epistola quadam Epiphanii
quam ex Græco vertit Hieronymus.

GRUTERUS.

- ¹ Interulas puras duas.] Sic & Pal.
² Fascias viriles duas.] Nihil horum
visitur in Pal.
⁵ Curam pratorii unam.] Ita quoque
Pal. neque quid mutandum.

CASAUBONUS.

- ¹ Interulas puras duas.] Numerum
ex scripta lectione restituiimus. puræ
opponuntur prætextis purpura.
³ Latum clavum q.] Tunicam cum
lato clavo, sive laticlaviam.
⁴ Venatores qui obsequantur duo.] Qui
assidue eum comitentur. obsequium
est comitatus principis aut alicujus
megistanis, ut ante docuimus ad Per-
tinacis vitam. Cassiodorus libro VII.
in formula curæ palatii: ut aurea vir-
ga decoratus inter obsequia numerosa, ante
pedes regis primus videaris incedere. &
Anastasius in Pontificum vitis, in
Zacharia: impensaque charitate ab eadem
egressus ecclesia in ejus obsequium rex dimi-
dium fere milliarium perrexit. mox: qui
eidem sancto viro usque ad prædictas civi-
tates obsequium facerent. ibidem: Rex ei
valesaciens cum digna ordinatione, eum re-
pedandum absolvit: dans in obsequium ejus
duces & primates suos. & ita sæpe etiam
in Codice.

⁵ Curam pratorii unum.] Quemad-
modum in aulis imperatorum & mi-
litia Palatina fuit, qui è re diceba-
tur Cura palatii, quod omnium fa-

bricarum principis curam gereret, sic
ut docet formula apud Cassiodorum
libro septimo: sic in majorum magi-
stratum comitatu fuit, qui diceba-
tur Cura pratorii: quod illa omnia
curaret quæ ad pratorium ejus ma-
gistratus cui fuerat attributus perti-
nerent. ut operas pro operariis, sic
curam dixerunt pro eo qui curam su-
stinet. Ovidius:

Tertius immundæ cura fidelis ara.
Sic igitur & in Codice semper & a-
pud alios Latinos scriptores, Cura
palatii, non curator palatii, vocatur,
qui hanc curam administrat. inde vox
Græcorum κερυπιλάτης, frequens
apud scriptores imperii Constantinopoli-
tani. Placebat doctissimis viris
scribi hic, *Curionem pratorii* v. qui dicti
sint curiones ex his ipsis libris, Mar-
tiali, aliisque auctoribus notum est.
Sed impense probatur nobis vulgata
lectio.

SALMASIUS.

⁴ Venatores qui obsequantur duo.] Id
est qui obsequium præstent, qui co-
mitentur. & servi autem & amici ad
obsequia. sed amici anteibant, servi
sequebantur. hinc *anteambulones*, &
antepedes amici obsequium facientes,
dicebantur. servi autem *pedisequi*, à
pedibus, ad *pedes*, *circumpedes*. Juvenalis
de amicis:

— *togati*

Antepedes. —

anteambulones apud Martialem passim.
Agroëcius de orthographia: *circumpe-*
des sunt obsequia *servorum*, *antepedes* a-
micorum. Isidorus: *antepedes*, obsequia
amicorum. corrigendus in hac voce
Cassiodorus in formula curæ Palatii:
illud quoque considera, quæ gratificatione
tracteris, ut aurea virga decoratus, inter
obsequia numerosa, & *antepedes* regis pri-
mus videaris incedere. sic enim locus
illa

unum. Piscatorem unum. Dulciarium unum. ¹ Ligni quotidiani pondo mille, si est copia: sin minus, quantum fuerit, & ubi fuerit: ² coctilium quotidiana batilla quatuor.

ille debet legi. vulgo est: inter obsequia numerosa, ante pedes regios. hinc obsequia, servi. Anastasius de vitis Pontificum, in Gregorio: hic dimisit per obsequia sua, ad omnem clerum rogam unam integram. vulgo male scribitur, dimisit per obsequia sua, & ad omnem clerum. simile mendum est in Bonifacio in re simili: hic dimisit omni clero obsequia sua rogam integram: lege, per obsequia sua. sensus utriusque loci est, Papam misisse obsequia sua, quæ rogam unam omni clero distribuere.

5 Cura pro curatorii unum.] Cura pro curatore. nec erat causæ cur heic mutandum curarent doctissimi viri curam in curionem. sic supra ludos pro ludis dictos observavimus, & praturam pro prætor. sic administrationem pro administratore. Spartianus & orationem pro oratore. & in epistola sequente ejusdem Valeriani ad Ablabium P. P. præfectura pro præfecto ponitur, & proconsulatus pro proconsule: tantum ei à nobis decretum salarii, quantum habet Ægypti præfectura: tantum vestium quantum Proconsulatus Africano detulimus: tantum argenti quantum accipit curator Illyrici. sic matrimonia & conjugia pro conjugibus: testimonia pro testibus: servitia pro servis: regna pro regibus: spectacula pro spectatoribus: rationes pro rationalibus: operæ pro operariis. ita cura palatii, & cura prætorii, pro eo qui prætorium, & palatium curat. sic tamen etiam fieri potest hic cura pro curator, à verbo curo: ut hic perdo, à verbo perdo, pro perditore: scriba à scribo qui scribit: subdica à subdico qui subdicat: confida à confido qui confidit. de quibus supra diximus. sic plane hic adjura ab adjuvo, pro adjutore. unde subadjura subadjutor. at cum operas ponunt pro operariis, non ita loqui solent, ut multos operas, aut unum operam dicant. cum igitur

heic dici videamus unum curam, omnimodis credendum est eadem plane forma factum esse hunc curam, pro curatore à verbo curo, ut adjuram & subadjuram pro adjutore & subadjutore, à juvo & adjuvo.

CASAVBONVS

1 Ligni quotidiani pondo mille.] Etiam hodie in quibus locis lignum appenditur: ut apud Volcas Arcemicos in inelyta Mompelio, sive ut priores vocabant Montepeulano.

2 Coctilium quotidiana batilla quatuor.] De coctilibus ad Pertinacem dictum. Ulpianus lege CLXVII. De verborum significatione, appellat ligna cocta ne fumum faciant. vulgo vocabant acapna. Græci poëta, δρυαὶ & ὑψίστερα. Differunt coctilia à titionibus, & item à carbonibus, ut etiam Ulpianus docet ea lege. hic tamen pro carbonibus videtur accipi ea vox: aut non multum acapna differebant à carbonibus. nam brevia admodum fuisse, nec manu ut ligna, sed batillis tractari solita, ut carbones, hic locus declarat. batillus sive batillum est hama quæ igni admovetur. vulgo dicimus une pale à feu. Glossarii auctor per scribit, explicatque sic: Vatillum πυρρῆ. scribe πυρρῆ. Græci πυρρῆας appellarunt id quod diximus instrumentum: non ut falso viri eruditissimi putarunt falces messorias. neque enim est à πυρρῆς, sed à πυρρῆ. Scribit Suidas non uno loco, πυρρῆς vulgo sua ætate dictam, quæ antiquitus diceretur ὄμνη. quid autem sit hama, melius discas ex Latinis jurisconsultis quam Græcis grammaticis. nam in lege tertia de officio præfecti vigillum, & alibi in Pandectis, hamæ ponuntur inter instrumenta quibus utebantur in restringendis incendiis: quod etiam docet Juvenalis saty.

ra XIV. Sed istæ sparteolorum hamæ magnitudine, & fortasse etiam forma nonnihil differebant à batillis focorum. Meminit batillorum Plinius libro XXXIII. cap. VIII. *Argenti duæ differentia: batillis ferreis candentibus ramento imposto, quod candidum permaneat probatur. & libri XXXIV. capite undecimo: Æruginis experimentum in batillo ferreo. Martellus empiricus cap. XXVII. Spongiam, inquit, supra batillum torrebis, & diligenter toves. & mox: deinde super batillum candentem defundes & coques. Apitius libro VII. cap. IX. Petaso cum elixatus fuerit, decarnabis, & armillam illius candenti batillo ures. & libro VIII. jus concoloratum super batillum. Appellarunt etiam batillum foculi gestatilis & ansati genus, quod pruna plenum principibus viris præferebant ad odores incendendos. multa alibi de hoc more notavimus. sic autem accipiendus Horatii locus de Fundano scriba, qui immeritis honores sibi arrogabat.*

*Fundos Ausidio Lusco prætere libenter
Linquimus, insani videntes præmia scriba,
Prætextam & latum clarum, prunaque
batillum.*

ad quem locum quæ notat Acro, unius assis non sunt. Abdias historia apostolica libro nono: *Erant autem virgines cum iuris cantantes, alii cum tibiis, alii cum tympanis, alii cum batillis & thuribulis.* Atque hi omnes batilli ferrei erant: à ligno illi quorum in Rei rustica libris meminit Varro.

SALMASIUS.

2 *Cocillium batilla quattuor.* Scribendum: *vatilla quattuor.* non enim aliter hanc vocem scripserunt veteres: quod docet vetus interpres Horatii, qui *vatillum diminutivum dicit esse à vase, quasi vas parvum, in quo odores incendebantur.* in Glossis quoque, *vatillum* scribitur. Caper de verbis dubiis, in littera u: *vatillum hoc. vates olim, vazio dicebant. hoc vatillum igitur secundum illum Grammaticum & dicendum & scribendum fuerit, non, hic batillus.* Græcis est *ἀμνη.* & sciri oportet

ἀμνη res duas significare apud Græcos, & instrumentum fossorium, cui simile est & illud quod ad ignem paratum est, & vas tenendæ aquæ aptum. sicut plane & *σκάφη* & *σκαφείον.* nam *σκάφη* & *ἀμνη* idem est. *σκάφη* autem & instrumentum, quo foditur designat, & vas aquarium, ut alveum, aut aliud quid. Græci postea ut distinguerent *ἀμνη* quæ ad ignem ministrat, ab illa *ἀμνη*, quæ fodiendi est instrumentum: illam *πυράμνη* vocaverunt, hoc est *ἀμνη* *πυρός* vel *πυρός πυρ.* hanc vero siverunt nomen habere quod prius. lapsu deinde temporis, ut omnia in pejus mutantur, & loquendi ratio pervertitur, *πυράμνη* etiam appellare cœperunt illud *ἐργαλείον* quod proprie *ἀμνη* dicebatur, nec igni serviebat, sed fodiendæ terræ erat aptum. Suidas: *πλή πυράμνη, ἀμνη λέγεται ἡμῶς σκαφείον.* idem: *ἀμνη ὀρυκτικὸν ἐργαλείον, ὃ ἡμῶς πυράμνη λέγεται σκαφείον.* vitiosissime legitur hodie apud Suidam, *πυράμνην ἐργαλείον.* Scholiastes Aristophanis ad illud:

Ὡς τάχιστα ἀμνας λαβόντες ἢ μυχλῶς ἢ χοινίαι.

ἀμνας, inquit, *ταῖς πυράμνας. ἐργαλεία ἐπιτηδεύα πῶς ἀνορύπτει. ἀμνη igitur fossorium instrumentum: Polluci inter γεωργῶν σκεδῆ, lib. x. recensentur, σκαπτίη, σκαφίον, σκαλίς, μακέλη, ἀμνη, ἀζίνη, δικάδα. & lib. i. inter ἐργαλεία γεωργικὰ, δικάδα, ἀμνη, μακέλη. quæ omnia sunt ad fodiendum instrumenta. Isidorus inter instrumenta hortorum recenset, *aman,* *lurum.* ubi perperam *aman* accipiunt excellentes in his litteris viri, instrumentum restinguendo incendio, cuius apud jurisconsultos mentio. nam *ama* ibi est, instrumentum quo foditur hortus. quam Græci veteres *ἀμνη*, recentiores *πυράμνη* appellarunt. cum id nomen esset proprium tantum ejus instrumenti, quod igni admovetur. *πυράμνη* igitur duo Græcis significat, farsculum aut ligo-*

nem.

nem. vulgo dicimus, *une pale de fer*, ou *un lochet*. ὀρυζα appellant Græci: Latini etiam *urupam* vel *opopam* appellant, quod verbum nunc primi linguæ Latinæ restituumus. Glossæ veteres: *obropa*, ὀρυξ. & *ocropa*, ὀρυξ. hinc intelligendus ille Plauti locus hæcenus nemini intellectus in Capteivis, de seruo in lapidicinas dato:

Nam ubi illo adveni, quasi patriciis pueris aut monedula,

Aut anates, aut coturnices dantur, qui cum iustent,

Itidem hæc mihi advenienti urupa, qui me deleteret data est.

ubi *urupa* non est malleus, ut stulte sunt interpretati, sed ὀρυξ, ut optime Glossarii auctor exponit; non ea quidem plane forma nec idem instrumentum cum *ama*. nam hæc ad terram fodiendam, & latior, unde *σκαφίον πλάτυ* exponitur à Grammaticis: illa ad eruendos lapides, & acuta, & non male referens *urupæ* caput cum rostro. nobis est, *un pic*. nomen tamen etiam *urupæ* vel *opopæ* vulgo retinemus: nam *hoiæ* vocamus instrumentum illud ὀρυκτικόν, ut *cucubam*, quæ est noctua, *choiæ*, appellamus. sic *urupam* vel *opopam* lapidicinis reddidimus. hæc una est ex significationibus verbi *πυράμη*, eaque, ut dixi, impropria: nam propria est cum *vatillum* significat, tunc enim est ἀμὼν πυράς. hoc est, ut vulgo loquimur, *une pale à feu*. videntur tamen Latini in eo Græcos imitari, ut *vatillum* non tantum id appellent, quod igni servit, instrumentum, sed etiam aliud genus, quo colligitur stercus ac tollitur. hæc enim notione apud Varronem accipitur libro tertio cap. vi. *utrumque locum purum esse volunt hæc volucres, itaque pastorem earum cum vatillo circumire oportet, ac stercus tollere & conservare*. ubi *vatillum* non est foci, sed alterius generis instrumentum, quam *palam* vulgo vocitamus, sive ferrea sit, sive lignea, tollendo colligendoque stercorei, & alii rei cuiuslibet, aptam. sic apparet & Græcos voce *πυράμη*, & Latinos, *vatillo*, & Italos suo *badile*, quod à *ba-*

tillo deductum est, non usos tantum esse, ad exprimendum focarium illud notum instrumentum, sed etiam ad alia illa quæ posuimus. Quod autem dicit vir doctissimus, melius nos doceri à Latinis jurisconsultis, quam à Græcis Grammaticis, quid sit *hama*: nos quidem satis docuimus ex illis Grammaticis quid esset *hama*: ipse vero magno errori sese obnoxium ostendit, dum putavit *hamas* illas restinguendis incendiis factas & paratas, differre tantum magnitudine à *vatillis* focorum. nihil enim simile. *hamæ*, de quibus diximus supra, sunt aut *fossoria* aut *focaria*: & nihil differunt inter se nisi magnitudine, aut fortasse etiam aliquantulum forma. illæ autem *hamæ* quarum in restinguendis incendiis usus, sunt vasa ampla, ad continendam aquam, quæ siphonibus inde hauriebatur & exprimebatur ad restinguendum ignem. ideo *sipones* & *hamas* junctim posuit Plinius: *nullus in publico sipo, nulla hama*, &c. locus enim est obuius, & jam à multis citatus. habebantur igitur *hamæ* aqua plenæ, & *sipones* iuxta parati, in publico positi, ideoque *dispositas hamas* dixit Juvenalis, quæ cum aqua semper in publico stabant. Scholiastes Juvenalis ad locum: *per translationem disciplina militaris Spartolorum Romæ quorum cohortes in tutelam urbis, cum hamis, & cum aqua vigiliis curare consueverunt vicinis*. notabis illa verba, *cum hamis & cum aqua*: id est *cum hamis aqua plenis*. *hama* igitur vas aquarium, & Græcis quoque ἀμὴ. Hesycho ἀμὴ σιδηρὸν σκάφος, ἢ σκάφη ἐς τὸ εἰσάλλειν ἐλάφων πόδες πρὸς τὸ πλάττειν. alibi σκάφω & ὀψοπλάττειν interpretatur. lintrem ergo aut alveum significat. ἀμὴ vas esse aquarium nihil melius ostendat, quam ejus deminutivum, ἀμῆς. Cato de rustica cap. cxxxv. *hamas cum urnis, cum urceis nominat: hama, urne olearia, urcei aquarii, urnæ vinariæ, alia vasa abenea Capuæ. amarum argenteum, singulis fere paginis, mentio est apud Anastasium, inter scyphos, patenas*

tuor. Balneatorem unum, & ad balneas ligna: sin minus, lavetur in publico. Jam cetera quae propter minutias suas scribi nequeunt, pro moderatione praestabis, sed

& calices. unum aut alterum locum ex multis afferam. in Sylvestri vita: scyphos argenteos duos pensan. singulos libras decem: calices ministeriales xv. pensan. sing. lib. duas. amas argenteas duas pensan. sing. libras quindecim. in eadem vita: aureas duas amas pensantes singulas libras ii. & ita fere semper hoc ordine enumerat, patenas, scyphos, calices, amas. & sciendum est, amas melius scribi, quam cum aspiratione hamas: nam Graeci ἀμῶν dicunt.

CASAUBONUS.

I Sed ita ut nihil adderetur.] Oratio, ut vides, ἡποσολοικίζῃ. Lego, ita ut nihil aderet. praecipit imperator dari superiores species ipsas, non earum pretium in aere: quod illa aetas vocavit aderare. Graeci jurisconsulti verunt ἀπαργυρίζουσι, ut eruditissimus Cujacius observat. Paulo aliter Glossarii auctor: Aderat. ἐξαργυρίζῃ, ἀποχαλκίζῃ. Frequens vox in utroque Codice. hinc annonae avaria dicta, quae adaratā in pretiis exhibebantur: ut docet lex xv. Cod. De erogatione militaris annonae.

SALMASIUS.

I Sed ita ut nihil adderetur.] Pal. sed ita ut nihil aderet. quod verum est. ita enim scribebant: es, aderos, eratus, era. Glossa: aderat, ἐξαργυρίζεται. ita quidem scriptum in editione H. Stephani. sed ex serie literarum apparet auctorem Glossarii scripsisse, Aderat: Ad deprecandum. Aderat. Ad exitum perveniunt. Adeptus est. item in aliis Glossis: ἐξαργυρίζω, adero. ἐξαργυρισμός, aderatio. ἀπαργυρισμός, aderatio. quod Graeci ἀπαργυρίζουσι, nos vulgo argentare dicimus, id Latinis est, aderare. Graeci quoque ἀποχαλκίζουσι. Glossa 2 Aderat, ἐξαργυρίζ-

ται, ἀποχαλκίζει. illis enim χαλκός etiam pro argento sumitur. unde ἀχαλκός, pauperes & male nummati, & ἀχαλκείν, nummorum penuria laborare. in epigrammate:

--- εἰ πῶς ἀχαλκεί,

Μηκέτι πεινάτω, θεῖς τὸ χιτῶνά-
ειον.

Pollux: ἢ δὲ ἴσως πολλῶν ἢ ἰδιωτῶν χρησῆσι τὸ χαλκὸν ὀργυρίον λέγει, οἷον ὅτι ἐστὶ χαλκὸν ὀφείλων χαλκόν, apud Alexandrinos χαλκίνας vocabantur, argentei nummi. Suidas in Etymologico nondum edito, χαλκός, ὀργυρία τετυπωμένα, διὸ καὶ παρ' Ἀλεξανδρῶσι τὰ ὀργυρία χαλκίνας καλεῖνται, ex eodem hoc igitur vulgariter loquentium usu, χαλκὸν argentum appellarunt. unde ἀχαλκός bene nummatus. in optimo Glossario: praesens, ἐπιφανὴς καὶ πειρῶν καὶ ἀχαλκός. quae verba notatu dignissima sunt. praesens est, qui multum habet in numerato, & praesenti pecunia potest solvere: quod nescio an a libi inveniat hoc sensu. fallitur vir eruditissimus, qui mutandum putat, ἀχαλκός in ἀβαλκός. nam is ἀχαλκός dicitur, qui magnam vim habeat pecuniae numeratae, qui & praesens Latinis perquam eleganter appellatur. ita enim Graeci περιουσία vocant substantiam. Hesychius: περιουσία, ἕως ἐκείων τὰ ὑπάρχοντα περιουσία, καὶ μήποτε ἢ ὡς ἄνθρωπος περιέλκῃ. Μεγάλοδ. ὑδρείος. ut χαλκός igitur pro argento, sic ἀποχαλκίζειν, ἀντι ἑξαργυρίζουσι. ad verbum aderare Latinis. aderatio est taxatio vel aestimatio rei. Gloss. aderatio. ἐξαργυρισμός. eadem Glossa: aestimatum, τὸ σῶμα. ἢ τοὶ ἐξαργυρισμοί. ἢ τοὶ ἀξιωμασιοί. & nota tibi σύνοψιν. ita Graecè dici, ut confectum dixit Agellius

ita ¹ ut nihil adaretur. Et si alicubi aliquid defuerit, ² non praestetur, ³ nec in nummo exigatur. Haec autem omnia idcirco ⁴ specialiter non quasi tribuno, sed quasi duci detuli, quia vir talis est ut ei plura etiam deferenda sint. Item ex epistola ejusdem alia inter caetera ad Ablavium Murænam praefectum praetorii. Desine autem conqueri quod adhuc Claudius est tribunus, ⁵ nec exercitus ducem

gellius lib. XIX. cap. X. ostendebantque depictas in membranis varias species balnearum, ex quibus cum elegisset unam formam, speciemque, interrogavit quantus esset pecuniae conspectus ad totum opus absolvendum. pecuniae conspectus est Ἀξιμυσίς, & summa pecuniae, qua erat opus, ad earum balnearum absolutionem. sic Graeci οὐνοψία appellant. Glossa: οὐνοψία, taxatio.

GRUTERUS.

¹ Ut nihil adderetur.] Pal. aderet. forsitan aderet.

² Non praestetur nec in nummo exigatur.] Sic nullo apice minus Palatinus noster. vulgati, non pretium nec in minimo exigatur.

⁵ Nec exercitus ducem loco accipit.] Fortassis, nec exercitus ducendi locum accipit.

CASAVBONVS.

² Non praestetur, nec in minimo exigatur.] Neque hac possunt exponi, saltem non inepte: sed scribendum, non praestetur, nec in nummo exigatur. praestetur scripsimus ex libris, non pretium.

⁴ Specialiter non quasi tribuno, sed quasi duci.] Id est ultra ordinis sui gradum. quem honorem habitum virtuti ab imperatoribus Ro. plures horum scriptorum loci testantur.

⁵ Nec exercitus ducem loco accipit.] Corruptus locus. melius scribas: nec exercitus ducendos accipit.

SALMASIUS.

³ Nec in minimo exigatur.] Nec in nummo exigatur. ita Pal. & viderunt jam docti viri ita legendum.

⁵ Nec exercitus ducem loco accipit.] Leviter corruptus locus. scribendum: desine autem conqueri quod adhuc Claudius est Tribunus, nec exercitus ducem loco accipit. loco, id est statim & illico. querebantur quod nimis diu maneret Tribunus, nec illi repraesentaretur ducatus. ita Vopiscus in Aureliano: & quum illum Carpicium senatus absentem vocasset, mandasse loco fertur, Superest P. C. ut me Carpisculum vocetis. sic enim scriptum exhibet optimus Palatinus. vulgo est illico. quod & ipsum rectum est. sed illud etiam quod posui, bonis auctoribus usurpatum, loco pro statim & continuo: significatio enim loci, brevitatem temporis notat. sic Plautus in Truculentis, ex loco dixit:

Ego isti non munus mittam? jam modo ex loco

Subebo ad istam quinque perferri minas. ex loco, vel loco est, quod Graeci dicunt, αὐτόθεν. loco mittam, αὐτόθεν πέμψω. unde αὐτόθεν καὶ ἐξείλετο, loco solvere. hoc est praesenti pecunia mihi tamen nunc magis placet nihil mutari: potest enim videri dixisse ducem loco, pro dignitate ducem, qui ducis locum haberet. sic principis locum supra dixit. Spartianus in Vero principem locum. idem alibi, Augustum locum. Ammiano locus principalis. Trebellius supra in Macriano: arripe igitur locum meritis tuis debitum. sic militares loci, sunt militares dignitates apud Spartianum. Glossa: loci, ἀξίως. ut ducem loco dixit hic Trebellius qui ducis dignitatem & locum teneret, sic privatum loci Tertull. de Octavio Caesare adhuc privato, & nondum principem locum

ducem loco accipit: ¹ unde etiam senatum & populum conqueri jactabas. dux factus est, & dux totius Illyrici. ² habet in potestatem Thracias, ³ Mæstias, Dalmatas, Pannonias, Dacos exercitus: vir ille summus nostro quoque judicio ⁴ speret consulatum, si ejus animo accommodum est, quando voluerit, accipiat pratorianam, accipiat prefecturam. Sane scias tantum ei à nobis decretum salarii ⁵ quantum habet Egypti prefectura: tantum vestium quantum proconsulatu Africano detulimus: tantum argenti quantum accipit ⁶ curator Illyrici Metatius: tantum

locum obtinente, lib. de anima: reformatorem imperii, puerulum adhuc & privatum loci & Julium Octavianum tantum & sibi ignotum M. Tullius jam & Augustum & civilium turbinum sepulchrum de somnio norat.

1 Unde etiam senatum & populum conqueri jactabas.] Observabis hoc loco, unde pro de quo: unde conqueri jactabas, pro de quo conqueri jactabas senatum & populum. quod genus loquendi mihi in citimæ vetustatis scriptoribus observatum, non tam antiquum putabam. Jordanes de rebus Geticis: in Scanzia vero insula, unde nobis sermo est, licet variæ ac diversæ maneant nationes. pro, in insula de qua loquimur. idem paulo post: juxta Mæotidem paludem commanentes præfati, unde loquimur. id est, de quibus loquimur. eodem libro: quod nos idcirco huic opusculo de Symmachi historia mutuavimus, quatenus gentem, unde agimus, ad regni Romani fastigium usque venisse doceamus. item: sed nobis quid opus est, unde res non exigit, dicere? Gallice diceremus, *Q'avons-nous affaire de parler de ce dont il n'est pas besoin?* nam illud nostrum dont ex Latino unde factum est. ille unde loquimur: celui dont nous parlons. ita etiam multis locis Servius loquitur, & alii illorum temporum scriptores.

2 Habet in potestatem Thracias, Mæstias, Dalmatas, Pannonias, Dacos exercitus.] Vet. ed. quæ nobis vicem scripti codicis multis locis exhibuit, le-

git: Mysos, Dalmatas. omnino scribendum, habet in potestatem Thracas, Mæsos, Dalmatas, Pannonios, Dacos exercitus.

GRUTERUS.

3 Mæstias, Dalmatas.] Pal. Mysos.
6 Curator Illyrici Metatius.] Palat. Metlarus. forte Metiarus.

SALMASIUS.

4 Speret consulatum, si ejus animo accommodum est, quando voluerit, accipiat pratorianam, accipiat prefecturam.] Hæc vitiose distincta sunt, eoque sensum non liquidum edunt, quem eliquabis, si legas & distinguas: vir ille summus, nostro quoque judicio speret consulatum: & si ejus animo accommodum est, quando voluerit, pratorianam accipiat prefecturam. sic partim libris adjuti, partim vero conjectura ducti emendavimus. accipiat quod bis legebatur, semel tantum legi voluimus. reliqua ex fide codicis Palatini posuimus.

5 Quantum habet Egypti prefectura.] Hoc est, prefectus Egypti. & sequitur: Proconsulatu Africano. id est, Proconsuli Africano. vide quæ supra diximus de cura pratorii.

6 Curator Illyrici Metatius.] Metatii nulli mihi lecti, & nescio an sit hoc nomen Romanum. ut magis dubitem de ejus veritate, facit optimus liber in quo scribitur, Metlarus. inde prima editio, Medarius. forte legendum

tum ministeriorum quantum nos ipsi nobis per singulas
 quasque decernimus civitates: ut intelligant omnes quæ sit
 nostra de viro tali sententia. Item epistola Decii de eo- 16
 dem Claudio, Decius Messala prasidi Achaia salutem.
 inter cætera, Tribunum verò Claudium, optimum juve-
 nem, fortissimum militem, constantissimum civem, castris,
 senatui & Reip. necessarium, in Thermopylas ire præcepi-
 mus: mandata eidem cura Peloponnesium, scientes ne-
 minem melius omnia quæ injungimus, esse curaturum.
 1 Huic 2 ex regione Dardania dabis milites ducentos, 3 ex
 cataphractariis centum, 4 ex equitibus c. & sexaginta,
 ex sagittariis Creticis sexaginta, ex tyronibus bene arma-
 tos mille. Nam bene illi novi creduntur exercitus. Ne-
 que enim illo quisquam devotior, fortior, gravior inveni-
 tur. Item epistola Gallieni, quum nuntiatum esset 17
 per frumentarios Claudium irasci quod ille mollius
 viveret: 5 Nihil me gravius accepit 6 quam quod notoria
 tua

dum ex Pal. Metianus. nam suspicor
 fuisse scriptum Metianus pro Metianus,
 pro i, quod non raro in libris occur-
 rit. Metiani autem multi in re Ro-
 mana.

1 Huic ex regione Dardania milites
 dabis ducentos.] Ex regione Dardanica.
 Pal.

3 Ex cataphractariis centum: ex e-
 quitibus c. & sexaginta.] Separat cata-
 phractarios ab equitibus. an non et-
 iam cataphractarii equites? Vopiscus
 in Aureliano: habes legionem tertiam
 Felicem, & equites cataphractarios. fuit
 igitur cum legerem hoc loco: ex ca-
 taphractariis equitibus centum & sexa-
 ginta. quam conjecturam videtur
 adjuvare Palatinus in quo est, ex equi-
 tibus sexaginta. præstat tamen nihil
 mutari. nam in vita Alexandri, e-
 quites separatim memorantur à ca-
 taphractariis: ubi Alexander refert,
 se bello Persico, centum & viginti mil-
 lia equitum fuisse, & cataphractarios
 decem millia interemisse. erant equites,
 non cataphractarii. neque sequimur

viros doctos qui hoc loco, cataphra-
 ctarios milites, non equites accipiunt.
 cataphractarii enim alii nulli nisi e-
 quites. etsi non sum nescius cataphra-
 ctos pedites Livio memorari. sed de
 ætate Claudii loquimur. an quia ca-
 taphractarios heic equites non nomi-
 nat, pro cataphractariis peditibus eos
 accipiemus? πολλὸν γὰρ καὶ δεῖ. nam
 & in Alexandro Spartianus cataphra-
 ctarios vocat, nec addit equites, & ta-
 men de equitibus necessario intelli-
 gendum est.

GRVTERVS.

2 Ex regione Dardania.] Pal. Dard-
 danica.

4 Ex equitibus centum & sexaginta.]
 Pal. non agnoscit illud centum &.

6 Notoria tua.] Pal. notaria.

CASAUBONUS.

5 Nihil me gravius accepit.] Nova lo-
 cutio, pro affecit. nam dicimus: Ci-
 cero hoc graviter accepit. non autem, hoc
 graviter accepit Ciceronem.

5. Nihil

tua intimasti, Claudium parentem amicumque nostrum insinuat sibi falsis plerisque graviter irasci. Quaeso igitur, mi Venuste, si mihi fidem exhibes, ut eum facias à Grato & Herenniano placari, nescientibus hoc militibus

SALMASIUS.

5 *Nihil me gravius accepit.*] Novum quidem locutionis genus, nam debuit dicere, *nihil gravius accepi.* sed illius tamen locutionis ratio non est obscura. dicitur enim Latine, *bene aut male quis accipi, & accipi concivio, accipicibo, & accipi aliquo munere: ut Vopiscus, cum antea relictis purpureis accepti essent: id est, donati.* Fulgentius de continentia Virgiliana: *dehinc cum septem navibus evadit. cibo in littore accipitur. & paulo post: posthac caena acceptus, sono citharæ mulcetur.* sic Gallienus hoc loco dicit, graviter se acceptum illo nuntio, quo cognovit sibi irasci Claudium.

6 *Quam quod notoria tua intimasti.*] Palatinus, *notaria.* ita sane scribebant multi: *notariam pro notoria.* nec tamen *notariam,* à nota vel notis dictam brevem & compendiarium scriptiorem fuisse accipimus, quemadmodum existimavit princeps hujus ætatis jurisconsultorum. nec enim *notoria* à notis, hoc est compendiis illis litterarum, à quibus *notarii* dicti: sed est, quo refertur aliquid ad principem, & ejus notitiæ suggeritur. Græci *ἀναφορὰ* dicunt. Glossæ nostræ: *notaria, ἀναφορὰ.* fefellit doctissimum virum authorum usurpatio qui *notariam pro notoria,* non raro nominant. sic enim Apuleio dicitur, sic aliis, & ita hoc loco in optimo libro scriptum offendimus. sic *potariam ampullam* legi in vetustissimo codice Martialis, ubi est vulgo: *ampullæ potoria.* & in epistola Alexandri ad Aristotelem manuscripta, quam mihi commodavit optimus & doctissimus Juretus: *multa gemma & crystallina potaria fuerunt.* legitur in vulgatis, *vasa potatoria. potaria vasa,* pro *potariis.* *pultarium* vocat Celsus genus vasis,

quod aliis *pultarium* vocatur. ita & *notarium pro notorio* dicebant. *notoria autem & noticia idem.*

CASAUBONUS.

6 *Quod notoria tua intimasti.*] Epistola qua aliquid principi aut magistratui notum fit, *notoria* dicitur in Digestis & Codice, ac scriptoribus mediæ Latinitatis.

SALMASIUS.

1 *Nescientibus hoc militibus Daciscianis, qui jam sæviunt, ne graviter ferant.*] Nolebat hoc scire milites Dacianos Gallienus, ne graviter ferrent, qui jam sæviebant. at debuit aliud gravius & asperius timere in militibus jam sævientibus, quam, ne graviter ferrent. latens vitium prodit Palatinus ita scribens: *ne graviter res erumpat.* quam scripturam invenisse videntur in suis libris Bonus Accursius Pisanus primæ editionis auctor: atque is edendum curavit, *ne graviter ferrentur.* quod quid sit, vix allequor. ego ex vestigiis optimi libri, optime emendo: *ne graviter res erumpat.* aut etiam, quod melius cenfeo: *nescientibus hoc militibus Daciscianis, qui jam sæviunt, ne graviores erumpant.* & recte timebat Gallienus, ne si hoc rescirent milites, qui jam sæviebant, graviores erumperent, hoc est magis sævirent, & minas suas ad effectum perducerent.

2 *Militibus Daciscianis.*] Falsa est hæc scriptura. nam qua ratione *Dacisciani* dicantur? legebam: *Daciscianis.* *Dacus, Dacicus, Daciscianus:* ut *Germanus, Germanicus, Germanicianus:* unde *Germaniciani exercitus:* sic *Dacisciani milites.* Palatinus habet: *Daciscianis.* quæ scriptura etiam recta est.

Daci,

bus ¹ *Dacisianis*, qui jam *sæviunt*, ² *ne graviter ferant*. Ipse ad eum *dona misi*. ³ *quæ ut libenter accipiat tu facias*. Curandum præterea est ⁴ *ne me hoc scire intelligat, ac sibi succensere judicet, & pro necessitate ultimum consilium capiat*. Misi autem ad eum *pateras gemmatas trilibres duas*. *Scyphos aureos, gemmatos trilibres duos*: ⁵ *discum corym-*

Daci, Dacisci, Dacisiani. ut *Thracisci, Humisci, Syrisi, Carpisci*. qua forma populorum nomina efferre tunc solebant, de qua nos supra diximus.

GRUTERUS.

- 1 *Dacisianis*.] Pal. *Dacisianis*.
- 2 *Ne graviter ferant*.] Pal. *ne graviter referum*.
- 3 *Quæ ut libenter accipiat, tu facias*.] Vulgati *facias*. sed venustius longe, *tu facies*, quod est à Palatino.

SALMASIUS.

- 3 *Quæ ut libenter accipiat, tu facias*.] *Tu facies*. idem Pal.
- 4 *Ne me hoc scire intelligat, ac sibi succensere judicet*.] Idem cum editione prima: *ac visus censere judicet*. pro, *ac sibi succensere judicet*. nam nihil aliud latet. *succensere* scribebant pro *succensere*. & cur non ita nunc scribimus? qui minus enim quam *suscipere, suscitare, & similia*? Glossæ veteres: *suscenset, καὶ αὐτὸν, αὐτὸν τε, μνηστὴρ αὐτῶν*.

CASAUBONUS.

- 5 *Discum corymbiatum argenteum l.*] Ab argumento quod artifex ex laturo expresserat cognomen accipiunt, & discus hic corymbiatum, & lanx pampinata, & patina hederata, & illa apud M. Tullium patera filicata. corymbiata opera hederarum racemos, qui corymbi vocantur, exprimebant. Poculi pampinati, hederati & corymbiati meminit Virgilius in tertia ecloga.

SALMASIUS.

- 5 *Discum corymbiatum*.] Si à corymbo, cur non *corymbatus* potius hic di-

scus, ut *pampinata lanx à pampino*, ut *hederata patina ab hederâ*? deinde quis non credat *hederatam patinam*, *hederâ quoque corymbos & racemos habuisse*? unde *corymbiferum Bacchum* poëta appellant, quod *hedera coronetur*. *corymbiatus* igitur *discus* non à *corymbo*, sed à *corymbio* dicitur. *corymbium* est suggestus *crinium muliebrium* in speciem *corymbi* vel *racemi* contextus. Petronius: *ancilla Tryphena Gytona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominae pueri adornat caput*. & paullo post: *sed huic tristitia eadem illa succurrit ancilla, evocatumque me non minus decoro exornavit capillamento: immo commendatior cultus enituit, quia statum corymbion erat*. ita lego locum illum Petronii, toties à tam multis tentatum. vulgo est *flavorum corymbion*. *corum* enim repetitum ex initio sequentis vocabuli. prius enim scriptum erat, *corumbion*. sic apud eundem, *quæ sola Salamandra supercilia tua excussit*. eodem genere heic peccatum est: cum scribendum sit: *quæ Salamandra supercilia tua excussit? sola perperam repetitum ex sequentis vocis principio*. *corymbion* igitur *tutulus & meta crinium*, sic vocatum, à *corymbi* vel *racemi* similitudine, quem alio nomine *botronatum* dixere, ut superiore ætate notabamus ad Tertulliani pallium. quæ quidem vox legitur apud eundem Tertullianum & Cyprianum, sed doctissimis interpretibus non intellecta est. *botrum & botronem* Latini *racemum* dixere, ex Græca voce *βότρυς*. *βότρυς* autem Græci appellant ejusmodi *crinium cumulas* in altum compositiones. unde *βότρυς εὐείρης* in epigram.

corymbiatum argenteum librarum viginti. Lancem argenteam pampinatam librarum triginta. ¹ Patenam argenteam ² hederatam librarum xx. & III. ³ Boletar halieuticum argenteum librarum xx. ⁴ Urceos

duos

grammate Græco. à botrone igitur *botronatus*: quod idem est cum *corymbio*. à corymbio, *corymbiatum* discus fortasse appellatus, in quo corymbia illa mulierum, & crinium structura, cælatura erant expressæ. variis enim argumentis, in cælandis vasis lufit veterum luxuria: ut paulo post *halieuticon boletar*, in quo expressa cælo ferrebat piscatoris vel piscaturæ species. est & *corymbion*, genus herbae coronariæ quam alio nomine *λυχνιδία* Græci appellant, quam inter *σεφαινωμελις* recenset Dioscorides. in Græcis legimus eam *κρημύσιον* ab aliis dici. quod si verum est, nemini potest esse dubium quin *corymbiatum* discus ab illa corymbio nomen acceperit: sicut *filicata patera* à filice, quæ ad filicis herbae speciem erat cælata. ita *corymbiatum* discus, ad corymbii vel *lychnidis*. fingat quitque quod voluerit, non poterit efficere, ut *corymbiatum* à corymbis hederæ sit denominatus: nam *corymbatus* dici deberet à corymbo, ut *pampinatus* à pampino. nec enim hederæ racemus corymbium dicitur, sed corymbus. nolim tamen illis adversari qui ab hederæ corymbis corymbiarum discum, cognominatum volunt, præsertim cum sequatur *pampinata lancis*, & *hederata patina*. sed *hederata patina* videtur habuisse tantum folia hederæ cælo expressa; corymbiatum autem discus, corymbos id est uvas hederæ. inter hederæ species *κρημύσιος κρημύσιος* Theophrasto recensetur, & describitur *ὁ ἀδρόν κῆ πυκνὸν κῆ σιωσινήτης ἢ κρημύσιον ἔχον κρημύσιος εἰς σφαιρῶν*. ab illa corymbia hederæ fortasse corymbiatum dictus hic discus.

¹ *Patenam argenteam hederatam.*] Pal.

& verus editio, *patenam*. raro aliter scriptum reperias in libris vetustissimis in veteri Glossario scribitur. sed ex serie & ordine litterarum patet auctorem Glossarum *patenam* posuisse, ubi hodie *patina* in editionibus legitur. sic enim ordo est; *patescit*, *patena*, *paternum*: & paulo infra, *patera*, *patescit*, *patena*. atque ita etiam scriptum est in codice magna vetustatis, qui in Bibliotheca est P. Patreani.

² *Hederatam.*] Palat. *hederatam*. vetus etiam editio, *hederatam*. sed *hederatam* retinemus, ut *pampinatam lancem*, & *pateram filicatam*.

GRVTERVS.

¹ *Patenam argenteam hederatam.*] Pal. *Patenam arg. hederatam.*

³ *Boletar halieuticum argenteum.* &c.] Pal. *Boletar aliuticum argenteum*. ut nihil sit vero similius conjectura Scaligeri, *bolitera halieuticum*.

CASAUBONUS.

³ *Boletar halieuticum argenteum, librarum xx.*] Hæc omnia desunt in regio. Ex veteribus editionibus scribo cum Scaligero, *boletera halieuticum*. & instrumentum aliquod piscationi aptum intelligo. *boleter*, *βολητήρ*. nova dictio, & Græcis, opinor, incognita: ut aliæ nonnullæ quæ apud Latinos solum scriptores leguntur. *boletaria* Martialis & Apitii nihil huc pertinent.

SALMASIVS.

³ *Boletar halieuticum argenteum librarum xx.*] Hic est locus in quo emendando multum se torserunt viri doctissimi, & nihil profecerunt. nam de piscatorio aliquo instrumento hæc accipere velle quam ridiculum est? ad

ad quam rem piscandi instrumentum duci missum? deinde, quod majoris est momenti, quodnam instrumentum piscationi aptum, fieri potest ex viginti libris argenti? nusquam didici utensilia quibus utuntur piscatores argentea fuisse, aut ullum usum esse argenti in piscatoria. vasis igitur heic aliquod genus reponi debere, & præcedentia, & quæ sequuntur satis declarant nec diu fuit indulgendum divinationibus: veteres enim editiones hoc tædio nos levarunt, quæ *boletar* præferunt. legendum *boletar*. quod est genus vasis ex Martiale notum. cujus item mentio est apud Apicium. vetus epigramma:

Comptas nolo dapes, vacuum mihi pone boletar.

Quod placet aspiciam. remno quod saturat.

scholiastes Juvenalis ad illud:

— cui cedere debeat omnis

Pergula.

coquina, inquit, qua *boletaria* ponuntur. *boletar* igitur genus lancis aut disci. nunc restat quærendum, quare *halienticum* appelleretur. nec possumus heic de mendo suspicari. nam libri ita omnes retinent. nisi quod Palatinus absque aspiratione legit, *alieniticum*. conjectura ductus ex iis quæ præcesserunt, opinor *halienticum boletar* appellari, quod haberet piscatorem calata expressum. qui poterit me docere, aliter exponendum esse hoc loco *άλιδολήγον*, quam quomodo diximus, rem magnam & arduam præstabit. *hederaciam patinam* vocavit, nam ita veteres, in qua hederæ calata ostendebatur. ita heic *halienticon boletar*, in quo calo factus erat *άλιδος* id est piscator. sic plane apud Theocritum in poculo piscator expressus habetur, & calo effigiatus:

Τοῖς ἡμέτεροις, γρηπὸς τε γάρων, πέτρα πὶ τέτυκται

Λεπρῆς, ἐφ' αἷσιν ὀδῶν. μέγα δίκτυον ἐς βόλον ἔλακ'

Ὁ πρέσβυς, κριμνοῦν τὸ κερτρεῶν ἀνδρὶ ἑοικώς.

Tom. II.

quæ ad hunc locum mirifice faciunt, argumenti similitudine. sic vetus extat epigramma de Galatea in vase:

Fulget, & in patena ludit pulcherrima Nais,

Prudentum inflammans ora decore suo.

legitur ibidem eadem Galatea in boletari picta:

Ludere sueta vadis privato nymphæ nata tu

Exornat mensas membra venusta morvens.

Comptas nolo dapes, vacuum mihi pone boletar.

Quod placet aspiciam. remno quod saturat.

quod epigramma ex vetusto codice sic restitimus ea parte qua laborabat. in illo boletari *Nais* erat picta, in isto Gallieni piscator. unde *άλιδολήγον* appellavit ab argumento calaturæ. *boletar* autem, ut omnes norunt, cum sic antea diceretur quod in eo boleti tantum apponerentur. postea cibus omne genus sustinendis servit, & pro quolibet escario vase usurpari capturn est. notum est illud Martialis distichon de boletari.

Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen,

Prototomis, pudet bene servio canalicis. sic apalare vel apalar, & per contractionem aplare, quod ab ovis hapalis nomen habuit, non ovis tantum, sed etiam aliis quibuslibet obsoniis capiendis aptum erat. Ausonius:

Jam patinas implebo meas, ut parcius ille

Majorum mensis apalaria succus imundet.

Isidorus: *apalare, cochlear*. ita enim legendum. sic etiam cochleare, & ad ova non minus quam ad cochleas habebatur. Martialis:

Sum cochleis habilis, sed nec minus utilis ovis:

Nunquid scis potius cur cochleare vincer?

ovorum hapalorum mentio apud Marcellum Empiricum: *statim dare debes lentem & betam coctam vel alicam, vel ova hapala vel ungelam discoctam.* mentio etiam

etiam apud Apicium ut observavit Turnebus. apalaria argentea pro patina apud Anastasium : hic posuit in apsidā basilicæ superscriptæ super sedem apalaria argenteam pensantem libras centum viginti. in epistolis Pontificum à Gretzero editis, epist. xv. pro veræ benedictionis causa direximus vobis apalaria unam. spatham ligatam in gemmis cum balteo suo. hæc visum est adscribere ad expositionem vocis, nondum satis notæ. hoc hapalar & hapalare, & hæc hapalaria.

[Urceus duos auro inclusos.] Urceolos duos auro inclusos. ita Palat. pocula hoc genere deaurata, χρυσόκλιση Græci vocant. auro cludere, & auro includere genus est deaurandi, cum auro solidum in argentum deprimitur, & quasi inligatur. tessellæ enim aureæ alte in argentum impressæ includebantur. quod & auro vincire, & auro ligare Latini dicunt, ut ostendimus supra. pocula auro vincta sunt, quæ Græci χρυσόκλιση & χρυσόκλιση appellunt. auro ferruminata diceret Petronius. nam ferruminare est κολλᾶν. de annulis aureis in quibus stellæ ferreæ erant inclusæ, ferruminatos eos dicit stellis ferreis, hoc est ad verbum, σιδεροκολλήτης. ejus verba hæc sunt: habebat etiam in minimo digito sinistrae manus anulum grandem subauratum, extremo vero articulo digiti sequentis, minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, sed plane ferreis velut stellis ferruminatum. potuisset pro ferruminato dicere, stellis ferreis vinctum, vel clusum. sic Palladium auro vinctum, in Heliogabalo. veterem lectionem restituumus, quam depravarunt, qui non intelligebant, quid esset auro vincire. χρυσόκλιση σφραγίδα vocat Hesyechius, τὴν χρυσόκλισην. sic gemmis ligatum Latini dixerunt, quod Græcis est λιθοκόλληση, & auro ligatum quod est χρυσόκλιση. Anastasius, cujus verba adduximus supra: spatham cum auro purissimo ligatam. hoc est χρυσόκλιση. Epistolæ Pontificum à Gretzero editæ: pro veræ benedictio-

nis causa direximus vobis apalaria unam, spatham ligatam in gemmis cum balteo suo. ligata gemmis spatha, est λιθοκόλληση. auro jugare pro eodem dixit Trebellius. unde auro jugata cornua, apud illum sumus interpretati, aurata, adversus interpretum sententiam, qui locum contebant corruptum. igitur auro includere, auro vincire, auro ligare & jugare idem valent, & ad eandem deaurandi rationem pertinent. Persius :

Non tibi crateras argenti, inclusaque pingui

Auro dona feram. —

Sic enim malo legere, quam incusa, quod vulgo habetur, etsi incusa rectum esse possit, hoc est ἐμπιπαισμένα. hæc omnia autem fiebant καὶ τὴν ἐμπιπαιστικὴν τέχνην, de qua jam viri docti multa dixerunt, & nos alibi plura dicturi sumus. auctores tamen aliquando illis loquendi generibus ad simplicem deaurationem significandam utuntur. Pomponius Mela, auro vinctum pro deaurato posuit, cum locum Herodoti: ἐπιάν δροθαίνοι πατήρ, οἱ αὐροσηγόντες πάντες αὐροσηγόντες καὶ αὐροσηγόντες ἐπειτα ταῦτα ἴσταντες, καὶ καί αὐροσηγόντες τὰ κρέα, καὶ αὐροσηγόντες καὶ τὸ δροθαίνοι τεθνεώτες πατέρα. ἀναμύζαντες δὲ πίνουσι τὰ κρέα, δαίτη αὐροσηγόντων. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτῶν ψιλώσαντες καὶ ἀκνηθῆσαντες ἀπὸ χρυσῆς. quæ sic eleganter & rotunde venit Mela: Issedones funera parentum læti victimis ac festo coitu familiarium celebrant. corpora ipsalaniata, & casis pecorum visceribus immixta epulando consumunt. capita ubi fabre expoliere, auro vincta pro poculis gerunt. auro vincta ἀπὸ χρυσῶν λέγεται. vulgo, auro cincta legitur apud Melam. quam reddidimus lectionem, ex scripto codice hausimus. sic auro vinctum Palladium in Heliogabalo accipi debere ad locum docuimus. & cornua auro jugata in victimis apud Trebellium, ceteri scriptores aurata dixerunt. chrysendeta Iudorus

duos auro inclusos, argenteos librarum sex, & in vasis minoribus argenti libras xxv Calices Aegyptios, operisque diversi, decem. Chlamydes veri luminis limbata

Isidorus exponit, deaurata. sed hæc alias, si Deus juverit, pluribus asseremus, & astruemus.

CASAUBONUS.

1 Calyces Aegyptios, operisque diversi decem. Calyces Aegyptii erant vitrei, sed singularis & stupendi artificii. Vide Saturninum Vopisci.

2 Chlamydes veri luminis limbata duas. Recte hunc locum explicat magni ingenii & iudicii vir Hadrianus Turnebus in libris Adversariorum. lumen non est coloris nomen, sed affectus qui sequitur colores intensiores & καθαυροῦς. purpuram veri luminis appellat claram Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severo clarissimam: ubi habes de probatione purpuræ, priusquam inferretur vestiario principis. Vopiscus in Carino lumen purpuræ verbo eleganti expressit, cum lineas micantes purpuræ, dixit. Græci qui purius locuti sunt, veri luminis colores dicunt ὀξείς: posterior ætas ἀληθινῆς. unde obtinuit, ut ἀληθινὰ appellarentur omnia purpurea: propter præstantiam sacri muricis, ut loquantur imperatores. Theodorus Balsamon in explicatione Conciliorum: σημεῖωσιν ὅτι ἀπὸ τῆς παρθένου ἰδιότητος ἡτοι βασιλικῆς ποσειδάμονος τῆς ἀγίας μεγάλης Κωνσταντίνου δικαιοῦται ὁ πάππας Ρώμης ἀπὸ πάντων τῶν βασιλικῶν ποσειδομοίῶν μεγαλιώσεσθαι ἀπὸ μόνου τῆς τιμωρίας. διὰ τὸ τῆς ἐν ταῖς ὀπιδήποτε ἡρωιδρίας ποσειδόμεσθαι αὐτῆς ἐν ταῖς ἡελας τῶν ἱερωπλεσίας, διὰ βασιλικῆς λώρης τῶν κεφαλῶν καλύπτει. ἀμφιένν) ἢ κὶ ἀληθινὰ ποσειδάμονος. ἐν καθαδικῶν κὶ ἀληθινῆς σελογαλῆς κτ' τῆς βασιλεῖς. quid appellet hic Balsamon ἀληθινὰ ποσειδάμονος,

eruditi interpretes affectu non sunt. intelligit autem calceamenta purpurea & veri luminis. nam tales fuerunt imperatorum calcei. Corippus Africanus in laudem Iustini libro secundo:

Purpureos suræ resonant fulgente cothurno: Cruraque puniceis induxit regia vinculis. Jacobus Cujacius cum legisset hoc loco apud interpretem vera vestimenta, in magnum errorem ductus, putavit de serico locutum Balsamonem. sed vir summus si Græcum textum qui necdum est editus, habuisset, vidisset non dicere Balsamonem, ἐν βήρων ποσειδάμονος, sed ἀληθινὰ. Sericeas vestes appellarunt βήρες auctore Zonara: unde holocera in Codice, quæ non subserica, sed tota ex serico essent texta. vox est barbara ejus gentis ex qua primum id panni genus est allatum. apud Ezechielem prophetam capite xxvii. vocem ne Judæis quidem magistris satis intellectam דרומים interpretamur βήρες. sed hæc alibi. At dictionem ἀληθινὸν ea quam diximus notione etiam Latini scriptores usurparunt. Sic accipiendum apud Anastasium in libris de vitis pontificum: ut in Zacharia: simulque fecit vela serica alithina quatuor, quæ ornavit cum rotis & ornamentis variis auro textis. in Leone III. super altare majus fecit tetra vela holoserica alithina quatuor cum astillis & rotis chrysolabis. & sæpius in eadem vita.

SALMASIUS.

2 Chlamydes veri luminis limbata duas. Lumen non esse coloris nomen, sed affectus qui colores sequitur intensiores, ad hunc locum magni viri scribunt igitur purpuram veri luminis, claram appellari Lampridio. nihil esset verius si quidem heic pur-

puram veri luminis appellaret Trebellius. sed *chlamydes veri luminis* appellat. nullus ergo dubito quin lumen heic sit pro colore, & in purpura sane color ipse lumen appellatur. Statius Papinius:

Contentus arto lumine purpura.

Tertullianus de Pallio, *concilium luminis* appellat, quod alio loco, conciliamentum colorum dixit. libro de Pudicitia: sed enim plerisque interpretes parabolarum idem exitus decipit, quem in vestibus purpura oculandis sepiissime evenire est, quem putaveris recte conciliasse temperamenta colorum, & credideris comparationes eorum inter se amasse, erudito mox utroque corpore, & luminibus expressis errorem omnem traducta diversitas evomet. quem locum pluribus ventilavimus in nostro commentario. vides eum *lamina* vocare, & colores pro eodem. *chlamydes* igitur veri luminis, sunt purpureæ, hoc est veri coloris. *verus color* est purpureus, & ita καὶ ἰζοχλω Latini purpureum colorem nominarunt. Græci quoque ἀληθινὸν χρώμα dixere pro purpureo, vel coccineo, Hesychius: κινάβαρι, εἶδ' ὃ χρώματ' ἀληθινὸν ὁ λέγεται κόκκινον, & ὡρὸν τοῖς ζωγράφοις. atque inde etiam, quod nunc primi videmur observare, *holovera* vestes dictæ, quæ tota ex illo vero colore essent, hoc est tota ex purpura. nec est quod quisquam recuset dediscere, quod à magnis magistris didicerat, qui holoveras vestes, holofericas magno omnium assensu sunt interpretati, ἀπὸ τῆς βηρίας aut βηρών, nescio quorum. induxit illos in hunc errorem Zonaras qui βηρία σημαίνει ὑφάσματ'α dixit. magnus scilicet, & idoneus auctor cui vel injurato debeat credi, de quo paulo post agemus. si *holovera* sunt tota ex serico texta vestimenta, quid fiet holofericis? aut quo tandem ea numero locoque habebimus? an erit aliquod discrimen statuendum inter holovera & holofERICA? nullum sane video posse statui, si sententiæ doctorum virorum stabimus. & tamen discri-

men erat tantum, ut cum promiscuus usus esset holofERICA vestis, sola holovera vestimenta privatis interdici, principi ejusque domui dedicarentur. adeo autem promiscuus & communis tunc temporis usus fuit sericorum & holofERICORUM, ut mimis etiam scenicisque mulieribus passim esset permissus, dum abstinendum sibi esse scirent, auratis sericis & sigillatis, aut quibus alio coloris admixtus puri rubor muricis inardescerat. hæc sunt verba legis. alius cujusvis coloris sericis & holofERICIS uti non prohibebantur. holovera igitur erant, serica vestimenta tota ex purpura, quibus non alius admixtus ferebatur color, sed solus verus & purpureus. quod verba ipsa legis Theodosiana sic ostendunt, ut nemini quantumvis pertinaci contra mutire liceat. ita enim habent: nec pallia tunicisque domi quis serica contextat, aut faciat, quæ tincta conchylio nullius alterius permixtione subtexta sunt. profervantur ex ædibus, tradanturque tunicae aut pallia ex omni parte textura cruore infecta conchylii. quid potest dici manifestius? tunicae aut pallia ex omni parte textura cruore infecta conchylii, sunt quæ holovera eadem illa lege appellavit. id est in quibus utraque pars textura, subtemen & trama scilicet, purpura tincta essent. quæ propterea dicta sunt holovera, id est tota ex vero colore: sic enim purpureum per quandam excellentiam vocabantur. & sciendum est ex sericis alia fuisse quæ ex omni parte textura, hoc est trama & subtemine, purpureo & vero colore tincta essent: eaque inde holovera dicebantur, & solo imperatori ejusque domui texebantur. alia vero quorum trama quidem erat purpurea, subtemen autem alio colore infectum. crustas vulgo vocabant ejusmodi vestes, in quibus alio admixtus coloris puri rubor muricis inardescerat. Cod. Theod. leg. xi. de sceniciis. earumque crustarum usum privatis passim permissum, sola scenica & mimæ usurpare vetabantur. erant & se-

tas duas. Vestes diversas XVI. ¹ *Albam subsericam, paragan-*

& serica aurata & sigillata omnibus etiam concessa præter mimas: quæ tamen uti non verantur illa lege scutularis, & varii coloris sericis. hæc de *oloveris*, quæ huc usque, vel quid essent, vel quare sic essent dicta, ignoratum est. Isidorus, non malus multis locis auctor, *olovera*, tota ex purpura interpretatur. sed *olovera*, hodie apud illum non legas. nam vulgo editum est, *oloporphyræ*. scripti codices, quod vidimus, partim *olophara*, partim *olofera*, & *oloferia* scriptum exhibebant. nec dubium est quin *olofera* sint *olovera*. sic enim & *fasculum* pro *vascula* scribebant. Isidorus in Glossis: *fasculum, discum. olovera* igitur non à beris, sed à vero colore. mirari autem debet nemo hujus vocabuli compositionem ex Græco, & Latino nomine factam. non in hac tantum voce, sed aliis quamplurimis id factum observavimus. inde sunt *epitogium* & *epirbidium*, bono etiam puroque saculo & & cui nihil dum erat admixtum barbariæ, usurpata. ne longe abeamus, in his ipsis auctoribus habemus, *moniores* & *pentelores* vestes. sic *pseudoforem* pro *pseudorhyro* Severum Sulpicium, elegantem alias scriptorem, usurpasse docuit me nuper doctissimus Juretus. sic *dextrocherium* ex Græco Latinoque compositum est. sic *chrysoclavum* τὸ χρυσοκλαυόν. apud Anastasium de vitis Pontificum, vestes *chrysoclavae*, tabule *chrysoclavae*, vestis de *chrysoclavo*, *periclysi* de *chrysoclavo* omnibus locis occurrunt. ita *holovera* vestis quæ tota ex vero colore est, hoc est tota purpurea. *holoberum* qui scribunt, & à beris deducunt, magno in errore versantur. nam *holoverum* scribi debet, & ita exponi. *oloveri* frequens mentio apud Anastasium. ut in Paschali: porro & aliam vestem de staurace cum *periclysi* de *holovero*. & paulo post: item vela *præsina* cum *periclysi* de *olovero*.

& in Gregorio IV. fecit & aliam vestem de *holovero* unam habentem in medio gemmas. & paulo post: immo vero obtulit sanctissimus præsul vestem de *olovero* cum *gryphis*. in eodem Gregorio *oloveri* Tyrii mentionem fecit: vela alba serica quattuor, unum habens undique Tyrium, & in medio crucem, & *gammadias* de *chrysoclavo*. aliud de *stauraci* habens de *olovero*, & *gammadias* de *olovero* Tyrio. & alibi passim. verus igitur color, ut Græcis, ἀληθινὸν πορφύρα, de purpura. in libro de cæna Domini qui Cypriano inscribitur, multa genera vestium enumerantur, quas diversis ex sacra scriptura personis tribuit auctor apposite & accommodate ad cujusque vitam, aut vitæ actum aliquem insignem. in eo sic habetur inter cætera: *Abiron* nigram, *Anna* Persicam, *Isaac* nativam, *Paulus* Tharsicam, *Petrus* operariam, *Josephus* pseudoalethinam, *Jesus* columbinam. *Josepho* pseudoalethinam vestem tribuit, eo alludens, quod falso creditus est pater Domini. ita autem emendavimus ex V. C. in quo scriptum erat, *Joannes* pseudoalleginam. nam *Joanni* jam supra suam dederat vestem *trichinam*. vulgo *triclinam*, perperam. *alethina* vestis est purpurea. *pseudoalethina* quæ non est ex purpura, sed purpuram imitatur. *alithinum* vocat Anastasius, pro *alethino*. unde apud eum tam multis locis *alithina* vela & *alithinæ* vestes, hoc est ἀληθινὰ, vel purpureæ, ut in eo libello dicemus, quo voces apud illum scriptorem obscuras & ignotas explicabimus, & in commentario de re vestiaria.

GRVTERVS.

¹ *Albam subsericam parangaudem triuncem.*] Sic & Pal.

SALMASIVS.

¹ *Albam subsericam, parangaudem triuncem unam.*] Nolim scribi cum doctissimo viro: *albam subsericam, & parangaudem triuncem unam.* solent enim

hæc ἀσπιδέτης proferre. Vopiscus in Bonoso : tunicas palliolatas hyacinthinas subsericas : tunicam auro clavatam subsericam librilem unam, &c. ita hoc loco : albam subsericam, paragaudem triuncem unam. ita etiam auctor Chronici Alexandrini : φορέσας σιζείων ἀσπιδέων ᾠδραγαυδίων. hoc est: tunicam albam peragaudiam. malim etiam legere hoc loco: subsericam paragaudiam, triuncem unam. sic infra apud Vopiscum in Aureliano : quum darentur tunice subserica, linea paragaudia, darentur etiam equi. alibi, paragaudias inervulas. sane aut paragaudæ, aut paragaudæ, vel paragaudia dicebantur hæ vestes, non paragaudes : quod sine ratione dicitur. de paragaudis, vel paragaudiis tunicis & lineis multa ad hunc locum doctus doctè scripsit. ast ego originem earum, & gentem unde venerunt, digito indicabo. Parthi enim & vestem & nomen vestis Romanis tradiderunt, atque aliis etiam nationibus. quæ nomen illud retinuerunt. ᾠδραγαυδίας igitur est vestis Parthica. Hesychius : ᾠδραγαυδίας, χιτῶν ᾠδρα Παρθοίσι. putet aliquis me rem non magnam præstitisse, qui locum obvium, & omnibus in aperto positum produxerim. immo vero mihi fuit eruendus, qui delitescerat in tenebris & rem scitu dignam tegebat, in qua explicanda satis hætenus defudarunt eruditissimi etiam juris interpretes, & harum literarum magistri. nam male hodie habet Hesychius, ᾠδραγαυδίας. fateor non opus fuisse magno ingenii acumine ad divinandum, ᾠδραγαυδίας. ibi pro ᾠδραγαυδίας: memini tamen eruditissimum Casaubonum, cum hunc Hesychii locum illi indicassem, magnas mihi gratias per litteras agere, ut & pro aliis nonnullis in hos auctores emendationibus, quas ad eum miseram, alteram editionem adornare cogitantem : tunc enim ipse nihil minus quam de agendo, quod nunc ago cogitabam. sed hæc præter rem. de paragaudis etiam infra dicemus.

I Albam subsericam, paragaudem, triuncem unam.] Familiare est in re vestium, ut solis adiectivis sine substantivis nominentur : sic dicimus πο. Φυρῶ, ὑδαίτινα, μαλακῶ, & familia apud Latinos. ita albam hic Gallienus & paullo ante Valerianus, Albam subsericam unam, cum purpura Succubitona. intelligendum autem non togam, ut cum prætexta dicitur, sed tunicam. declarat Vopiscus in Aureliano : cum darentur tunice subserica, linea paragaudia. & vetus chronologus qui Fastos Siculos congestit, cujus sunt hæc verba : φορέσας σιζείων, ἀσπιδέων ᾠδραγαυδίων, ἢ ἀσπιδέων χιτῶν πλεμυλία βασιλικῶ. nam σιζείων tunicam dixerunt, ut est in Glossis. ἀσπιδέων album significat. σιζείων autem & ᾠδραγαυδίων corruptus est hellenismus, cujus exempla passim obvia in recentiorum libris. Subserica fuit hæc tunica, id est cujus stamen solum esset sericum. nam holoserica vestes in privatorum usu non erant, ut constat ex Vopisco in Aureliano, & titulo Codicis. Erat autem moris ornare istas tunicas albas subsericas, vel purpura, ut illa fuit cujus facta mentio à Valeriano; vel paragaudæ, ut hoc loco. Inter ea quæ vestibus accedunt ornatus solum causa, ut clavus, limbus, instira, segmenta, patagium, & alia hoc genus, censeri & paragauda debet : sicut manifesto arguunt verba legis secundæ Cod. De vestibus holoveris. Nemo vir, aut auratas habeat aut in tunicis aut in lineis paragaudas. vides separari paragaudas à vestibus quibus adsuebantur : vestes autem hac accessione nobilitate non paragaudæ, sed paragaudia dicebantur vel paragaudes. Valerianus in epist. ad præf. præf. dabis Probo tertulas paragaudias duas propterea scribi velim hoc loco : Albam subsericam, & paragaudem triuncem u. Existimabat Turnebus vocem hanc à Latina gaudium, cum Græca præpositione esse conflatum. sed virum doctissimum fugit

ragaudem triuncem unam. ¹ Zanchas de nostris Parthi-

cas.

git hinc ratio: vox est enim pura puta Syrorum, vel aliorum Orientalium à quibus Syri acceperunt. פֶּרְנָוּר פֶּרְנָוּר *paragoda*, Jonathani paraphraſtæ vetuſtiſſimo librorum ſacrorum dicitur veſtis colorum varietate & arte inſignis. nam Geneſeos capite xxxvii. nobilis illa Joſephi tunica quam Moſes appellat כַּחֲנַת פֶּסִים *χλωνα εν ποικιλων ερραμεμενον*, *veſtem fruſtorum*, id eſt conſutam ex diverſis pannis, in paraphraſi Jonathani nominatur פֶּרְנָוּר. in Exodo autem illud aulæum quod Moſes vocat פֶּרְכָּת, eidem interpreti פֶּרְנָוּרָה nominatur. nam & tapetes & aulæa varietate colorum ſolent eſſe diſtincta. ſic etiam paragaudæ illæ de quibus in Græcis Latinisque literis agitur, ex auro & ſerico intextæ & materiæ & artis varietate pollebant, ut conſtat ex lege prima ejus tituli quem ante laudavimus. Aſſuebantur autem veſtibus modo ſingulæ paragaudæ, modo binæ, modo ternæ, vel quaternæ, atque interdum etiam quinæ. Flavius libro ſequenti: *Paragaudias veſtes ipſe primus militibus, (vel militibus,) dedit: (cum ante nonniſi reſtas purpureas accepiſſent:)* & quidem aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis, & uſque ad pentolores, quales hodie linea ſunt. Quibus ſimplex paragauda adnexa, monolores nuncupatæ ſunt: & ita cætera pro diverſo numero diverſum nomen acceperunt. voces iſtæ ſunt tranſlatæ ab architectura & fabricis, unde & *trabeata ſaga*, & *tabulata veſtium* apud Tertullianum. λώρις vocem Latinam & Græci architecti uſurparunt, ut conſtat è Περὶ κτισμάτων Procopii. non multo aliter *virgas* & *virgulas purpureas* dixerunt, ut vetus Juvenalis interpres ad ſatyram octavam. Ait autem Gallicenus *paragaudem triuncem*: auri pondus indicans, quod paragaudæ huic tunicæ inerat. ſic enim veteres pretia veſtium indicabant. Lampridius in Alexandro Se-

vero: contenta cyclade, quæ ſex unciis auri plus non haberet. Vopifcus in Bonolo: *tunicam auroclavatam ſubſericam bilibrem unam*. ubi fortasſe auri & ſerici pariter ratio inita. nam ut ſcribit idem auctor alibi, libra ſerici tunc libra auri erat.

I *Zanchas de noſtris Parthiſis, paria tria.*] Barbarici calceamenti genus *tzangas* vocarunt. ſed varie ſcribitur hoc verbum. in Codice Theodoſiano De habitu intra urbem, lege ſecunda *tzangæ*. in tertia *tzancæ*. Græcis *τζανγαι* aut *τζανγία*. & *τζανγία* harum artifex apud Tzetzem in Chiliadibus. Acroni *zangæ*. nam Horatii verba è ſatyra ſexta libri primi,

Ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus

Pellibus,

de hoc genere calceorum interpretatur. Perſarum vel Parthorum fuiſſe geſtamen magni pretii ex hoc loco & ſimilibus apparet. In Faſtis Græcis leguntur hæc de rege Lazorum: *τα τζανγία αὐτῶ λυ δὲπὸ τῶ ζώεως αὐτῶ ῥησσιᾶ Περσικῶ χήματι, ἐχόντε μασσαίρας.*

GRUTERVS.

I *Zanchas de noſtris Parthiſis paria tria.*] *Palat. zancas de noſtris Parthiſis paria tria.*

SALMASIVS.

I *Zanchas de noſtris Parthiſis paria duo.*] *Scribendum: Zanchas de noſtris Parthiſis.* quod miror non vidiffe doctiſſimos interpretes. *zancha Parthica*, ſunt calcei ex pelle Parthica. Parthicarum vero pellium, unde parthicarum in Codice dicuntur. qui pelles illas curant, multa apud veteres mentio. Parthicum lorum ſcholiaſti Juvenalis ad illud:

*Vel nodus tantum & ſignum de paupe-
re loro.*

id eſt, *Parthicam corrigiam*, unde ſolet *bulæ pendere ſignam ingenuitatis*. ſacculi

Ce 4

Par-

certus sum pro veste debere accipi cum inter vestes recensetur. pro *sigillationes* autem putarim heic potius scribendum esse *sigillationes*. sic *vespilio* pro *vespillo* perpetam scriptum habetur in antiquo glossarum libro. à *singulum*, *singillum*, & *singillatim*. à *singillum*, *singillo*, ἢ ἀπλοῖς: nam *singulum*, vel *singillum* est τὸ ἀπλοῦν. *singillo*, *singillonis*, ἢ ἀπλοῖς. vel ἀπληγῆς, vel ἀπλήτης. Hesy-chius: ἀπλοῖς χλαῖνα, ἢ μὴ δυναμῆρη διπλωθῶσα. idem: ἀπλήτης ἢ συμμετρεῖς χλαῖνα, ἢ δυναμῆρη διπλωθῶσα. ἀπληγίδες dicuntur Polluci. idem Hesy-chius: ἀπλῆς, μικρὸν ἰσχυρὸν. ἀπλοῖοι etiam dicebantur ejusmodi ἀπλοῖδες. Hesy-chius: ἀπλοῖ, ὄνομα σιγῆς. contra διπλοῖ, duplex, ἢ διπλοῖς. σιγῆλιον autem pro σιγγῆλιον apud Nazianzenum, more Græcorum qui in Latinis vocabulis quæ pro suis usurpant, n litteram elidere consueverunt. sic *σίγλα* apud Justinianum sunt *single*, vel *singula*. hanc meam de *sigillationibus*, vel *sigillationibus* conjecturam probavi olim Casaubono τὰ πᾶν, τὰ μακροῖς. non defuit tamen ut putarem aliquando *sigillones* heic vel *sigillationes* esse legendum, & de vestibus Dalmatarum sigillatis, vel clavatis intelligendum: nam vestium clavos Græci σφραγίδας etiam vocant, hoc est *sigilla*. Hesy-chius: σφραγίδες αἱ ἐπὶ τῶν δακτυλίων ἢ τῶν ἰσχυρίων σημεῖα. hinc *sigillationes Dalmatenses*, Dalmaticæ sigillatæ. chirodotæ Dalmatarum apud Spartianum in Pertinace. clavata autem erant istæ Dalmatenses tunica, quibus etiam postea sacerdotes usi. Isidorus: Dalmata vestis sacerdotalis candida cum clavis purpureis. signa & sigilla in vestibus, τὰ σημεῖα, τὰ σημεῖα. Virgilius: vestem signis auroque rigentem. sic *gammationes* dixerunt vestes γαμμαδοῖς hoc est gammis litteris distinctas. sigilla tamen à clavis differre, & sigillatas vestes à clavatis supra docuimus.

2 Chlamydem Davidanicam mantuelem unam] Chlamys mantuelis est χλαμὺς μανδυοειδής, chlamys scilicet in modum manti facta, vel ad formam manti accedens. diversum enim χῆμα fuit τὸ μανδύος ἢ τὸ χλαμύδου, ut alibi dicam pluribus. μανδύου tamen & χλαμύδα plerumque confundunt auctores. Artemidoro χλαμὺς & μανδύη idem genus vestis. nam ἐφεσπρίδα βήριον, χλαμύδα ἢ μανδύου synonyma facit. Glossa: Paludamentum, χλαμὺς, μαντιον. mantuelis autem à mantua. ὁ μανδύας, vel ἢ μανδύη, hæc mantua. unde mantuelis, ὁ μανδυοειδής. & mantuatus apud Isidorum in Glossis: Paludatus, mantuatus. mantum tamen & mandum etiam dixerunt Latini, & videtur Græce non tantum μανδύας & μανδύη, genus hoc vestimenti dictum esse, sed etiam μανδύος, μανδύου. hinc Latine *mantus* & *mantum*. Isidorus: Mantum Hispani vocant quod manus tegat tantum: est enim breve amictum. idem in Glossis: mandus, vestis virginalis. à manto, mantatus apud Martialem qui manto tectus est. De causia:

In Pompejano tecum spectabo teatro.

Mantuatus populo vela negare solet.

ita enim legendum apud Martialem. vulgo: Namque notus populo. optimus codex Palatinus habebat, referente Grutero, mantatus populo. nos fecimus mantatus. posset tamen & mandatus retineri. nam mandum & mantum dicebant. qui, inquit, mantatus est, in Pompejano teatro, vela populo solet negare, quibus ipse non indiget. nam qui manto tectus est a quo animo fert vela negata populo. vela autem negata dicebantur quæ teatro non intenderentur. idem Martialis alio loco:

Et rapiant celeres vela negata voti.

& alibi:

Et Pompejano vela negata noto.

de qua loquutione nos alibi. à voce Latina *manum* Græci recentiores fecerunt μαντιον. ut *fibla*, Φιβλίον: sigillum, σιγγῆλιον: cucullus, κερκῆλιον: & li-

dem Dardanicam mantuelem unam. Penulam Illyricianam unam. Bardocucullum unum. ¹ Cucutia villosa duo.

Ora-

& similia. sic *mantum*, *μαντίον*. Gloss. paludamentum, *χλαμύς*, *μαντίον*. ita enim scribendum. Chronicon Alexandrinum: οἱ μὲν ἀειβόλαια, οἱ δὲ φίδολας καὶ μαντία ἐπένοησαν αὐτοῖς πορφύρεα ἢ ῥοσάια βάλοντες τὰ δὲ βοτανῶν, καὶ ἐφόρον ἀπὸ τοῦ γινώσκουσα τὰ ἴδια πλῆθος. ubi interpret suaviter nugatur dum vertit: alii fibulas aureas & idola sibi purpurea. τὰ μαντεῖα scilicet accepit pro idolis. at *μαντεῖα*, ibi, vel ut porius scribendum autumo, *μαντία*, sunt pallia, vel chlamydes. ὁ *μαντείας* apud Hesychium scriptum est pro *μαντίας*. nam *μανδύας*, & *μαντίας* scribebatur. *μανδύας*, εἰδὲ ἱματίς Περσῶν πολεμικῶν ἢ μαντείας. *μαντείας* pro *μαντίας*, ut *χειμεία* pro *χυμεία*: *μείωψ* pro *μύωψ*: *μείερ* pro *μύερ*. vocem vestemque Persicam esse vult Hesychius: Pollux ex Æschylō Liburnicam, cujus verba ita sunt legenda: Βαβυλωνίαν ἐστὶν ὁ κρουακῆς. ἢ δὲ μανδύη ὁμοίον ἐστὶν τὴν λεγόμεν φανόλη. τινῶν δὲ ἐστὶν ὡς μὴ ἀειχλωμεθα. Κρήσσις ἢ Πέρσις Αἰχύλη.

Ἐρεῖ Λιβυρικῆς μίμημα μανδύης χιτῶν.

CASAUBONUS.

I Cucutia villosa duo.] Cucullorum species videtur esse. nisi malis cucurria intelligere, de quibus imperatores in Codice, Nulli licere in frenis equestribus sel.

GRUTERUS.

I Cucutia villosa.] Non abit à litteris Meursius noster, cui placet *cucutia*, cujus videantur Glossaria.

SALMASIVS.

I Cucutia villosa duo.] Exhibuerunt negotium doctis viris ista cucutia, nec

mirum. quis enim illorum meminisset movere me tamen constans librorum scriptura ut nihil mutandum censeam. *cucutia*, vel *cocutia* scriptum esse puto pro *concutia*. sic *consuere* dicebant vulgo, & scribebant pro *consuere*. Glossæ: *consuo*, *ροπῶ*. *consuit*, *ροπῆ*. Isidorus in Glossis: *consire*, *consuere*. sic *fabia frensa* pro *frensa*. *tusus* pro *tonsus*. *impesa* pro *impensa*. quomodo fere scriptam reperi in vetustissimo libro excerptorum Apicii à Vinidario viro inlustri. *cucutia* igitur sunt *concutia*. *concutium* autem à *concutio*. ut *confugium* à *confugio*: *perfulgium* à *perfulgio*: *obsidium* ab *obsideo*: *astimium* ab *astimo*: & ejusdem generis pæne infinita. *concutia* & *concuties* vestes sunt quas Græci *κρησῆς* καὶ *σαθητῆς* vocant. & *πυκροσήμης*, *pavidenses* scilicet, & bene condensatas. nam *concutere* est *κρησῆν*, vel *σαθητῆν*. unde *concutis* *concutis* radius erat, vel *πεκτεν*, quo vestes percutiebantur. Glossæ: *concutis*, *κρησῆρα*. ita enim scribendum. *κρησῆρα* est radius textorius. *concuties*, *κρησῆζεν*. *decutere* etiam dicebant pro eodem. Glossæ: *decutit*, *κρησῆζῆ*. *percutere*, Juvenali:

Et bene percussas textoris peccim Galli. bene percussas vestes, *concuties* & *concutia* dicebantur, & *cucutia*. sic à *decutio* *decuties toga*. Festi abbreviator *decuties togas* exponit detritas. Græci quoque *συκρησῆσι ἱματίων* interpretantur *ἀν* ἢ *κρησῆς ἀνατέτραπ*; quorum detriti sunt flocci: sed hæc fusius alibi explicabimus. *crusta vestes* in Codice Theod. sunt *κρησῆς*. nam Græco nomine sic eas Latinos appellasse scribit imperator leg. xi. de scenicis: his quoque vestibus noverint abstinentium, quas Græco nomine Latini *crustas* vocant, in quibus alio admixtus coloris puri rubor muricis inardescit. sic enim legimus ubi vulgo corruptissime excusum habetur:

priusquam ad imperium perveniret, ingentia. Nam quum esset nuntiatum illum ¹ cum Macriano fortiter contra gentes in Illyrico dimicasse, acclamavit senatus, ² *Claudi dux fortissime habeas* ³ *virtutibus tuis, devotioni tuae. Claudio statuam omnes dicamus. Claudium consulem omnes cupimus.* ⁴ *Qui amat rempublicam, sic agit: qui amat principes, sic agit. Antiqui milites sic egerunt. Felicem te Claudio iudicio principum,* ⁵ *felicem te virtutibus tuis, consulem te, te praefectum.* ⁶ *Vivas Valerie,*

ame-

CASAUBONUS.

¹ *Cum Macriano f.]* Legendum esse Martiano antea probavimus, ad lib. de Gallienis.

² *Claudi dux fortissime habeas.]* Χαί-
εγεις ἀν, id est χαίρε. hanc pro ave scri-
bebant, ut docuit pridem Cujacius.

³ *Virtutibus tuis, devotioni tuae.]* Sup-
ple, bene fit. vide ad Avidium Cas-
sium. *devotio* est κηθωσις erga rem-
publ. & devotus multis locis horum
librorum, pro eo quod apud Dio-
nem atque Herodianum, κηθωσιω-
ρῶν.

⁴ *Qui amat Remp. sic agit.]* In Maxi-
mo & Balbino: *sapienter electi principes*
sic agunt.

⁵ *Felicem te Claudio iudicio principum:*
felicem te virtutibus tuis.] In Valeriano:
Felicem te Valeriane senatus sententia: imo
animis atque pectusibus.

⁶ *Vivas Valerie, amaris à principe.]*
Latinitas postulat, *Valeri, & am. Vale-*
rius. si mendo careret haec lectio, fau-
sta precantium vox est, ut Καλλιπικε
in solenni acclamatione Graecorum,
Τὴν δὲ Καλλιπικε χαίρε. sed puto le-
gendum aliter. scribo, *Vivas, valeas,*
& *amaris à pr.* vel *Aureli pro Valeri-*
nam Claudio nomen fuit Aurelio
non Valerio.

GRUTERUS.

⁶ *Vivas, Valerie, amaris à Principe.]*
Pal. *Vicias Valerie amaris.*

SALMASIUS.

⁵ *Felicem te virtutibus tuis, consulem*

te, te praefectum.] Distingue, *Felicem te*
Claudi, iudicio principum. felicem te virtu-
tibus tuis, consulem te, te praefectum. sub-
audi *optamus, vel cupimus.*

⁶ *Vivas Valerie, amaris à principe.]*
Palatinus, *vicias. forte, vincas.* sed *ci-*
vas non mutamus: utramque enim
acclamari solitum principibus. ut in
his Dionis; quæ quia corruptissima
sunt, lubet ascribere, ut emendentur:
πάντων ἢ τῶν ἀνθρώπων ἢ αὐτῶν ἢ
βελούτων ὅτι μάλιστα συμβολῶντων,
ὀλυμπιονίκῃ ἢ αὐ, πυθιονίκῃ ἢ αὐ. Ἀν-
γυσε, Ἀγγυσε. Νέρωνι τῷ Ἡρακλεῖ.
Νέρωνι τῷ Ἀπόλλωνι. αἰς εἰς Ὀρειοδι-
νικῆς, εἰς ἐπ' αἰῶν. Ἀγγυσε, Ἀγγυ-
σε. hæc postrema mendosissima sunt:
quæ sic emendamus, ζώσης, Ὀρειοδι-
νικῆς ἐπ' αἰῶνας. hoc est, *vivas, omnia*
in orbem certamina vincas, in secula. pos-
set etiam, ζώσεις, Ὀρειοδινικῆς.
vives, vincas in secula. sic idem in Com-
modo: νικῆς, νικήσεις ἐπ' αἰῶνας, ἀ-
μα ζόντι νικῆς. utrobique perperam
legitur, ἐπ' αἰῶν. quod vertunt, ex
aeterno tempore. quid ineptius? vota in
futurum concipiuntur, non in prete-
ritum. deinde quis potest dici, aut vi-
cisse, aut vixisse ex aeterno? hæc com-
muni sensu prorsus carent. usitata au-
tem & sollempnis formula acclaman-
di, εἰς αἰῶνας, vel ἐπ' αἰῶνας, princi-
pibus quibus æternitatem populus
optabat. Tertullianus de spectaculis:
quale est enim de Ecclesia Dei in diaboli Ec-
clesiam tendere? de caelo, quod ajunt, in
caenit.

ameris à principe. Longum est tam multa quam meruit vir ille perscribere: unum tamen tacere non debeo, quod illum & senatus & populus, ante imperium & in imperio & post imperium sic dilexit, ut satis constet,

canum? illas manus quas ad Deum extuleris, postmodo laudando histrionem fatigare? ex ore quo Amen in sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere? eius *αἰῶνας* alii omnino dicere nisi Deo Christo? Operæpretium est etiam scire, quandoquidem heic sumus, quomodo vertent in illis superioribus verbis Dionis, ista: *ὀλυμπιονίκῃ. ἔα. πυθιονίκῃ. ἔα.* nimirum sic: *Ὀλυμπιονικα ὄσα. Πυθιονικα ὄσα.* quam interpretationem sequutus est ille qui ad Amphitheatrum scripsit. mirum eos glossulam non apposuisse, quæ nos doceret, quid esset istud, *ὄσα.* sed, ut semel finiam, *ἔα* ibi est admirantis vocula, quam Latini *vab* dicunt, & est mere Latina. quam & Græci usurparunt in illis acclamationibus, vel etiam scriptores Græci, qui ipsissima verba illarum acclamationum referebant, cum cætera Græce expressissent, eam ex Latino retinuerunt. sed verius est, illos eam quoque usurpasse. Arrianus lib. III. cap. XXI. *σωληθεὶς ἀνθρώπων. καὶ τί σοι ἀγαθὸν ἐστὶν; ἀλλ' ἐπαινεσέν με. τί λέγεις τὸ ἐπαινετὸν; εἰπέ μοι ἔα καὶ ἡωμασῶς.* quod *ἔα* non melius ibi accepit doctissimus interpres. non tamen tam inepte fecit, quam Dionis interpres, sed *ob* reddidit. *ἔα* igitur inter laudantium admirantiumque voces, & *ἔα, ἡωμασῶς, σοφῶς, εὖ, ὑπέροχ,* & similes. Latinum plane est *vab*, quod frequens occurrit apud Comicos.

Vab qualem me putas esse.

&

Tum Syrum illum impulsorem, *vab*, quibus illum lacerarem modis?

ἔα, vab: ut *Ὀὐσάρα (λαῶν),* Vespasianus. *Ὀὐβελία,* Venetia. *Ὀκλασίον,* Octavianum. sic enim veteres, Eusta-

thio teste, quod recentiores, *Βισσασιανὸν, Βερετίαν, Ὀκλασίον* scripsere & pronuntiavere. hæc extra rem quidem, sed non abs re dicta sunt.

6 *Vivas Valerie, ameris à Principe.* *Valerie* pro *Valeri.* nisi quis putet legendum: *Vivas Valeri, & ameris à principe.* quod non puto. Valerius autem heic unum est ex nominibus Claudii, quem Flavius Valerium Claudium fuisse appellatum docuimus ante; ne cum viro doctissimo faustam precantium vocem esse putemus, ut in solemni Græcorum acclamatione *καλλίνας:* quod profus carer ratione. de mendo suspicari non possumus. in tanto consensu librorum. omnes igitur illi principes qui obscuro genere nati, ad imperiū usque fastigium conscenderunt, nihil prius potiusque videntur habuisse, quam ut sumerent prænomina, cognominaque Romana: qua ratione plerumque in familias antiquas & nobiles sese insulciebant, & originem patritiam ementiebantur. sic de Macrino Spartianus scripsit, eum in Severi nomen & familiam invasisse. sic Maximinus barbarus & humili loco ortus, *C. Julius Maximinus,* in nummis appellatur. & hic Claudius, *Flavius Valerius Claudius.* ita Carus, *M. Aurelius Carus.* Diocletianus, qui servus fuit & Diocles vocabatur, postquam imperator factus est, tria quoque nomina assumpsit, more nobilium Romanorum, & *M. Valerius Diocletianus* appellari cœptus est. quid cæteros memorem, qui plures sunt? cum id omnes constet facere, qui humiliori loco orti plerumque natale solum constringunt, ut dent posteritati de locorum splendore fulgorem, ut scribit Vopiscus in Aureliano.

fl. AD. 305

414 FLAVII VOPISCI SYRACUSII
flet, neque Trajanum, neque Antoninos, neque
quemquam alium principem sic amatum.

Jan. 4
1939

FLAVII VOPISCI SYRACUSII
DIVUS AURELIANUS.

I² HILARIBUS, quibus³ omnia festa & fieri debere
H¹ scimus & dici, impletis solennibus, ⁴ vehiculo
suo

CASAUBONUS.

AD.
270-275

[FLAVII VOPISCI.] Tandem è sale-
brofis & præruptis locis emerfi-
mus: sic jure appellaverim plerosque
precedentium auctorum libros, si
cum fequentibus Vopifci comparen-
tur. in illorum plerifque omnia per-
turbata, indigefla, confufa, mera de-
nique mapalia: hîc temporum re-
rumque ferief diligentius & con-
ftantius fervata nihil admodum a-
lieno loco pofitum, omnia fere
Ὁράτωρ, ἡ Βοιωτικὴ; five ea fuit
auctoris major diligentia, five fcri-
ptorum ejus felicitas; quæ correcto-
rum manus minus iniquas fint ex-
perti. nam alienâ culpâ, non aucto-
rum, multa in fuperioribus legi ho-
die perperam digefla fatis ante pro-
bavimus. Magna igitur gratia iftis li-
brorum tortoribus: qui ab hoc faltem
auctore fibi temperarunt. Porro Vo-
pifcus olim prænomen erat, quo ufi
multi in Julia præfertif gente: hic
eft cognomen: & ita in antiquiffi-
mis Reipublicæ Faftis fæpe, mox à
pulfis regibus. patriam Vopifci vox
adjecta indicat, *Syracusus*. Fuit hîc
quoque fcriptor cæteris hujus corpo-
ris *ὁ Συρακούσιος*: vixit enim imperanti-
bus Diocletiano & Maximiano. Ce-
pit hanc hiftoriam fcribere poft an-
num imperii illorum Auguftorum o-
ftavum, qui habuit Coss. Tiberia-
num II. & Dionem Caffium. nam
in horum confulatam incidere urbis
præfefturam Tiberiani, de quo me-
minit Vopifcus in præfatione operis,

conftat è Faftorum fragmento quod
Cafpinianus publicavit. Sed non fla-
tim operi fe accinxit: nam cum hanc
vitam fcribebat, jam factus erat Cæfar
Conftantius, quem Vopifcus etiam
imperatorem appellat. Ex fine Probi
apparet fingulos libros feperatim &
fcriptos & editos. Librum de Caro,
Numeriano & Carino compofuit
quo tempore Maximianus Cæfar in
Oriente bellum contra Perfâs gete-
bat. Avum habuit Diocletiano mag-
na familiaritate junctum, & in mili-
tia diu verfatum, ut ex variis locis
horum librorum apparet. religione
fuit paganus Vopifcus, ut omnes cæ-
teri. Videtur autem cum feperatim
fuos libros ederet, variis amicis eos
nuncupaffe. Probi vita ad Celfum
miffa: liber qui quadrigam tyranno-
rum continet, ad Baffum. cæteri ad
alios quos fæpe auctor affatur, fed
hodie defiderantur eorum nomina,
quæ auctor fine dabbio in fingulorum
librorum fronte prænotaverat. Errant
qui Julio Capitolino hunc librum
tribuunt, ut Robertus Bononienfis.

2 HILARIBUS.] Matris deum plu-
ra de his ad Lampridii Alexandrum
Severum.

4 Vehiculo suo me & judiciali carpen-
top.] E^s *ἡ δὲ δῶν*. nam carpentum
non aliud eft quam vehiculum. judi-
ces, id eft magiftratus honoratioribus
vehiculis ufos ex his fcriptoribus, a-
liifque, & maxime ex libris juris no-
tum eft.

2 Hila-